

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (ARAP DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

**GÂDE ES-SEMMÂN'IN “ZEMENU'L HUBBİ'L ÂHAR” ADLI ESERİNDE HARFİ
CERLERİN SEMANTİK AÇIDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Amire ACAR

Ankara – 2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (ARAP DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

**GÂDE ES-SEMMÂN'IN “ZEMENU'L HUBBİ'L ÂHAR” ADLI ESERİNDE HARFİ
CERLERİN SEMANTİK AÇIDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Amire ACAR

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Derya ADALAR SUBAŞI

Ankara – 2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (ARAP DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

Amire ACAR

**GÂDE ES-SEMMAN'IN “ZEMENU'L HUBBİ'L ÂHAR” ADLI ESERİNDE HARFİ
CERLERİN SEMANTİK AÇIDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

:Doç. Dr. Derya ADALAR SUBAŞI

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	İmzası
Doç. Dr. Derya ADALAR SUBAŞI (Danışman)	
Prof. Dr. Kemal TUZCU	
Doç. Dr. Celal Turgut KOÇ	

Tez Sınavı Tarihi: 02.07.2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları anladığımı ve kaynağımı gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (02/07/2020)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Amire ACAR

İmzası

.....

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
KISALTMALAR.....	iii
TRANSKRİPSİYON.....	iv
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM	13
1. ARAPÇADA HARF-İ CER KAVRAMI VE HARF-İ CERLER	13
1.1. Arapçada Harf-İ Cer Kavramı	13
1.2. Harf-i Cerler	15
1.2.1. الباء.....	16
1.2.2. من.....	21
1.2.3. إلى.....	25
1.2.4. حتى.....	28
1.2.5. عن.....	29
1.2.6. على.....	32
1.2.7. في.....	34
1.2.8. الكاف.....	37
1.2.9. اللام.....	38
1.2.10. الواو و الالف.....	42
1.2.11. مُذ و مُنذ.....	42
1.2.12. رَب.....	42
1.2.13. خَلَا و عدا و حاشا.....	43
1.2.14. كَي.....	43
1.2.15. متى.....	44
1.2.16. لعل.....	44
2.BÖLÜM	45
2. GÂDE ES-SEMMÂN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ.....	45
2.1. Gâde es-Semmân	45
2.2. Eğitim ve İş Hayatı.....	45
2.3. Edebî Kişiliği.....	47
2.4. Eserleri.....	50
3.BÖLÜM	54

3. Gâde Es-Semmân'ın "Zemenu'l-Hubbi'l-Âhar" Adlı Eserinde Yer Alan Harf-İ Cerlerin Tematik Roller Açısından İncelenmesi	54
3.1. Tematik Rol Kavramı	54
3.1.1. Kılıcı	54
3.1.2. Yazar	55
3.1.3. Araç	55
3.1.4. Etkilenen	55
3.1.5. Deneyimci	56
3.1.6. Yararlanıcı	56
3.1.7. Konu	56
3.1.8. Kaynak	56
3.1.9. Hedef	57
3.1.10. Yer	57
3.1.11. Neden	57
3.1.12. Amaç	57
3.2. Gâde Es-Semmân'ın "Zemenu'l-Hubbi'l-Âhar" Adlı Eserinde Yer Alan Harf-i Cerlerin Tematik Roller Açısından İncelenmesi	58
3.2.1. الباء Harf-i Ceri	58
3.2.2. من Harf-i Ceri	85
3.2.3. إلى Harf-i Ceri	102
3.2.4. حتى Harf-i Ceri	109
3.2.5. عن Harf-i Ceri	113
3.2.6. على Harf-i Ceri	118
3.2.7. في Harf-i Ceri	124
3.2.8. الكاف Harf-i Ceri	128
3.2.9. اللام Harf-i Ceri	132
3.2.10. مُذ و مُنْذُ Harf-i Cerleri	135
3.2.11. رَبِّ Harf-i Ceri	139
3.2.12. خَلَا وَ عَدَا وَ خَاشَا Harf-i Cerleri	142
3.2.13. كي Harf-i Ceri	143
3.2.14. لعل Harf-i Ceri	145
SONUÇ	148
ÖZET	155
ABSTRACT	156
KAYNAKÇA	157
EKLER	161

ÖNSÖZ

Dilbilimin doğuşuyla birlikte yeni bilim alanları ortaya çıkmış, Türk dili ve Arap dilinde de dilbilim açısından yeni ve çok önemli ilerlemeler olmuştur. Her bilim alanı kendi dilinde yeni yerini almıştır. Batı dünyası bu konuda daha hızlı bir şekilde ilerlemiş olsa da Türk ve Arap dünyası da bu bilimsel ilerlemeden geri kalmamıştır. Bu çalışmada Arap dilinde, bir dilbilim alanı olan semantik diğer adıyla anlambilim alanı üzerinde durulacaktır. Gâde es-Semman'ın “Zemenu'l-Hubbi'l-Âhar” (Başka Aşk Zamanı) adlı eserinden yola çıkarak Arap dilinde harf-i cerlerin Türk diline aktarımı, bu harf-i cerlerin anlambilim açısından incelenmesi ve görülebilecek çeviri hataları üzerinde durulacaktır. Bu çalışma aracılığıyla iki dil arasında dilbilimsel bir çalışma sürdürülecek ve bu diller arasındaki çeviri eksikliğinin giderilmesine çalışılacaktır.

Bu çalışma giriş, üç bölüm ve bir de sonuçtan oluşmaktadır. Çalışmanın **Giriş** bölümünde dil ve dilbilim kavramlarına değinilmiş ve anlambilim alanı konu edilmiş ve Arap dilinde anlambilimin yeri, önemi ve Arap dilinin anlabilime verdiği katkılar sunulmuş, bu sayede harf-i cerlerin Arap dilinden Türk diline aktarımında önemli bir konu olan çeviri alanı çalışılmış ve anlambilimin çevirideki rolü incelenmiştir.

Birinci bölümde, Arap dilinde harf-i cerlerin konu anlatımı üzerinde durulmuştur. Birçok kaynaktan yararlanarak harfi cerlerin Türkçeye aktarımı yapılmıştır. Harfi cerlerin farklı bağlamda farklı anlamlarına tek tek değinilmeye çalışılmıştır. Söz konusu harf-i cerlerin konu anlatımında Mustafa el-Gelâyîni'nin *Camiu'd-Durûsi'l-'Arabiyye* adlı eseri ve İbn Hişâm el-Ensârî'nin *Muğni'l-Lebib 'An Kutubi'l-E'arîb* adlı eseri temel alınmıştır.

İkinci bölümde, Suriyeli yazar Gâde es-Semman'ın hayatı, edebi kişiliği ve eserleri konu edilmiş, yazarın Arap dünyasındaki yeri, önemi ve farklı fikir ve düşünceleri ortaya konmuştur.

Üçüncü bölümde, dilbilimin bir alt alanı olan anlambilimin konusu olan tematik roller örneklendirilerek anlatılmıştır. Bu konunun ardından Gâde es-Semman'ın “Zemenu'l-Hubbi'l-Âhar” (Başka Aşk Zamanı) adlı Arapça eserinde geçen ve Türkçeye çevrilmiş olan belirli sayıda harfi cerler semantik açıdan incelenmeye çalışılmış, bu harf-i cerlerin varsa cümleye yüklediği roller ele alınmış, bu da çeviriye yansıtılmıştır. Ayrıca iki dil arasında çevirinin sağlığına dikkat çekilmiş ve görülebilecek çeviri eksiklikleri giderilmeye çalışılmıştır. **Sonuç** bölümünde, bölümlerin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışma sürecim boyunca derin bilgisinden ve çalışma disiplininin çokça istifade ettiğim ve hâla engin bilgisinden istifade ediyor olduğum tez danışmanım, çok kıymetli hocam Doç. Dr. Derya ADALAR SUBAŞI'na teşekkür borçluyum. Ayrıca lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca akademik olarak engin bilgilerinden istifade ettiğim ve örnek aldığım değerli bölüm hocalarım Prof. Dr. M. Faruk Toprak, Prof. Dr. Bedrettin Aytaç ve Prof. Dr. Kemal Tuzcu'ya da teşekkürü bir borç bilirim. Bu süreçte her anlamda yardımlarını hiç esirgemeyen değerli meslektaşım Araş. Gör. Tülin ARSLAN'a ve Emine Direkler'e şükranlarımı sunarım. Çalışmam esnasında her zaman ve her konuda beni destekleyen ve benim yanımda olan Emin ASLANKAN'a da ayrı olarak teşekkür ederim.

KISALTMALAR

Çev. : Çeviren

Der. : Derleyen

Ed. : Editör

Hz. : Hazreti

M.Ö. : Mîlattan Önce

s. : Sayfa

vb. : ve benzeri

parağ. : Parağraf

vd. : ve diğerleri

Prof : Profesör

Doç. : Doçent

Dr. : Doktor

Nşr. : Neşreden

DİB : Diyanet İşleri Başkanlığı

TRANSKRİPSİYON

Bu çalışmada aşağıdaki transkripsiyon sistemi kullanılmıştır. Transkripsiyon sistemi uygulanırken med harfleri, ayn ve hemze dışında transkripsiyon işareti kullanılmamıştır.

Sesliler

â	:	آ	a	:	ا
î	:	ي	i	:	ي
û	:	و	u	:	و

Sessizler

°	:	ع
°	:	ع

GİRİŞ

Dil, en eski ve en önemli iletişim araçlarından biridir ve bu kavram insanın hayatını doğrudan ve dolaylı yollardan farklı araçlarla yönetmektedir. Dil, insanı hedef kılan ve yine insana kaynaklık eden bir söz dizgesidir. Dilbilimci Doğan Aksan'ın da dediği gibi: “O gerek insan, gerek toplum, gerekse insan ve toplumdan ayrı düşünülemeyecek olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan, aynı zamanda onları oluşturan bir kurumdur” (Aksan, 2000: 12). İnsan insana muhtaçtır; demeden önce dil insana insan da dile muhtaçtır, demek gerekmektedir. Çünkü iki insanın iletişim kurmasını sağlayan dildir. “İnsanı öteki yaratıklardan ayıran, insan yapan niteliklerden biri de onun sanat yönüdür. Söze dayanan bütün sanatların hammaddesi ve ürünü de dildir” (2000: 12). Burada “Dil kendi kendine ayakta durabilir mi? Dil şu ana kadar nasıl gelişerek ilerledi ve hala hayatta? Dili ayakta tutmakta olan şey nedir?” Soruları akıllara gelmektedir. Şüphesiz dilin gelişimini ve değişimini sağlayan farklı etmenler vardır. Dilin geçirdiği bu süreçleri inceleyen bilim dalı dilbilimdir. Aksan'ın tanımıyla dilbilim: “Dili inceleyen bilim, dilin bilimidir” (2000: 14). Dilbilim terimi Latince “lingua” sözcüğünden türemiştir. Bazı dilbilimciler arasında dil bilimi veya dilbilim olarak anılmaktadır. Ancak dilbilim eski yazıt ve metinleri çalışan filoloji alanıyla karıştırılmaktadır. Avrupalı Saussure, Mouning Hjelmslev, Jakobson ve Amerika'da Bloomfield, Sapir, Bick, Hockett ve diğer dilbilimciler köklü araştırmalarıyla büyük bir rol oynayan bilim adamları topluluğu sayesinde XIX. yüzyılın ilk yarısında dilbilime dair belirsizliği ortadan kaldırmaya başlamışlardır (Hanna, Ad-Din& Greis, 1997:83). Dilbilim alanına önemli katkılarda bulunan isimlerin başında Pakistan'da doğmuş ve Hindistan'da yaşamış olan Sanskrit Dilbilimci Panini yer almaktadır. Pānini, dilbilgisinin algı ve bilim teorisini ilk geliştiren bilim adamıdır. Onun Sanskrit dilbilgisi, dilin tam bir betimlemesini sağlayan ilk girişim olarak bilinmektedir. Panini neredeyse dört bin kural ortaya koymuştur. (The Genius of Panini, 2019, parağ.3-4). Batılı dilbilimciler XX. Yüzyılın ortalarına kadar

onun çalışmalarına denk bir çalışma yaparak onun seviyesine yetişememiştir. Diğer iki önemli isim Platon ve Aristo'dur. Her ne kadar felsefe ile ilişkilendirilseler de her ikisi de büyük birer dilbilimcidirler. Yunanistan'da yaşamışlardır ve sözcüklerin anlamlarıyla olan ilişkileri hakkında görüşler geliştirmişlerdir. Sekiz dilbilgisi kategorisini bulmuşlardır: İsim, fiil, ortaç, ünlem, zamir, edat, zarf ve bağlaç (Burton vd., 2012: 98). Bu konuda çalışan diğer bir isim de modern dilbilimin babası olarak kabul edilen Ferdinand de Saussure (1857-1913)'dür. Saussure, çok genç yaşlarda, Hint-Avrupa dil ailesinin yeniden kurulması ile ilgili olan bir sorunu çözmek için yapı analizinin ilkelerini uygulamıştır. Saussure'ün ortaya attığı görüş, ses ve anlam arasındaki ilişkinin nedensiz olması ve tüm dillerin özünde benzer biçimde yapılanmış olmasıdır. Onun bu konudaki çalışması, Avrupa ve Kuzey Amerika'da dilbilimde büyük yankı uyandırmıştır (2012: 182). Başka büyük bir isim de son yüzyılda özellikle 'Evrensel Dilbilgisi' teorisiyle dilbilimde öncü kabul edilen Noam Chomsky (1928-)'dir. Siyasi görüşüyle bilinmesine rağmen Chomsky'nin dil hakkındaki düşüncesi sadece dilbilimcileri değil bilgisayar bilimi, matematik ve psikoloji alanlarını da etki altına almıştır. Okullarda en çok bahsedilenlerden bir tanesi -Chomsky'nin en bilinen dilin bilgisi düşüncesi- özellikle dilin üretimsel ve yaratıcı görünümleri sonsuz bir tümce kuruluşunu üretmek için sonlu bir kural sistemini kullanan biçimsel bir dilbilgisi olarak modellenabilir. Chomsky, ayrıca dilbilimsel bilginin bazı görünümünün doğuştan olduğunu ileri sürmüştür. Bu da *Evrensel Dilbilgisi* olarak adlandırılır (2012: 116-234).

Modern dilbilim İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure ile başlatılsa da klasik dönemde Arapça dil çalışmaları yapan dil âlimlerinin dilbilime sağladıkları büyük katkılar göz ardı edilemez. Arap dili alanında çalışmalar yapan dil âlimleri, çalışmalarında özellikle anlambilim ile ilgili adı konulmamış büyük teoriler ortaya atmışlardır. Bu başlıkların en yaygını dilin felsefesini, algısını ve durumunu inceleyen ve günümüz literatüründe *dilbilim* kavramının karşılığı olan *Fıkhu'l-luga* ibaresidir (Vâfi, 2004: 15-16). Fıkhu'l-Luga sözcük

anlamı olarak *dilin fikhı, hukuku, kuralları* anlamına gelmekte olup, bu başlık altında yazarlar Arap diline ait farklı konuları ele almışlar, dile çok çeşitli açılardan bakabilmişlerdir. Bu yaptıkları aslında günümüz dilbiliminde kullanılan kavramların ve kuramların erken bir keşfi olmuştur.

Dilbilim, *dili lehçebilim, sesbilim, biçimbilim, sözdizim, etimoloji, toplum dilbilim, ruh dilbilim, uygulamalı dilbilim, sinir dilbilim, edimbilim ve anlambilim* gibi farklı alanlarla incelemiştir. Dilbilimin zikredilen bu farklı alanları arasından tezin inceleme konusu olan anlambilim (semantics) kavramına dair bilgiler aşağıdaki şekilde detaylandırılabilir.

Anlambilim anlamına gelen *Semantik* kelimesi Yunanca kökenlidir. Yunancada *Semantikos* anlambilimi ifade eder. ‘Sema’ kelimesi gösterge anlamına gelmektedir. Anlambilimin temeli *Essai de Semantique* adlı kitabıyla Fransız dilbilimci Michel Breal ile atılmıştır. Bu dönemden sonra Semantik kelimesi terim olarak yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Breal, bu eserinde Yunanca, Latince ve Sanskritçe gibi Hint-Avrupa dil ailesine mensup eski dillerdeki lafızların manalarıyla ilgilenmiş ve onun bu çalışması zamanının dilbilim çalışmalarında ve kelimelerin anlamlarının gelişimi için ilk yeni çalışma olması açısından bir devrim olarak kabul edilmiştir (Muhtar ‘Umer, 1998: 22). XIX. yüzyılın başlarında İsveç dilbilimci Adolf Noreen araştırmaları sonucunda birçok yeni sonuçlar elde etmiştir. Öyle ki birçok Avrupalı veya Amerikan dilbilimci onun görüşlerini esas almıştır. Noreen, anlambilim çalışmalarını betimsel ve etimolojik çalışma olmak üzere iki kategoriye ayırmıştır (1998: 23).

Dilbilimin temellerini atanlardan biri olarak kabul edilen başka önemli bir isim de Amerikalı dilbilimci Leonard Bloomfield’tır. Saussure gibi o da yapısal dilbilimle ilgili çalışmalar yapmıştır. *Amerika Dilbilim Toplumu*’nun kurucu üyelerinden biridir. Amerikan dilbilim tarihi ve Amerikan- Hint dilleri konusunda çalışmalar yapmış (Sampson, 1980: 62). mekanizm ve mentalizm kavramlarının üzerinde durmuştur. Bu kavramlara dayanarak

anlambilimin dilbilim alanının dışında tutulması gerektiğini düşünerek manaya karşı çıktığı için de bazı dilbilimciler tarafından eleştirilmiştir. Bunu da mananın dış varlıklarla bağlantılı olmasına ve konuşanların ve dinleyenlerin zihninde var olan düşüncelere dayandırmıştır. Çünkü zihinde var olan tüm terimlere karşı bir başkaldırısı vardır. Bu yüzden Bloomfield, anlam sorununun dil çalışmalarının en zayıf noktası olduğunu dile getirmiştir. Bloomfield, dilbilimsel çözümlemelerde anlamın belirli kullanımlarını da dile getirmiş ve farklı dilsel çözümleme düzeylerinde anlamı görmezden gelmenin mümkün olmadığını da vurgulamıştır (Muhtar ‘Umer, 1998: 25-26).

Anlambilim alanında Arap dilinde yapılan çalışmalar incelendiğinde farklı adlandırmalar yapıldığı görülmektedir. Bazıları ‘Gösterge bilimi’ anlamında علم الدلالة, bazıları Anlambilim anlamında علم المعنى, bazıları da İngilizceden veya Fransızcadan aldıkları السيماتيك adlandırmalarını yapmışlardır (Muhtar ‘Umer, 1998: 11). Arap dilbilim çalışmaları yapan dil âlimlerinin önde gelenlerini belirtmek gerekirse bunların başında الكتاب isimli kitabın yazarı Sibeveyh, Abbasi döneminde yaşamış dil, edebiyat, belagat ve tefsir alanında çalışmış İbn Faris el-Kazvini, Musul’da dünyaya gelen nahiv âlimi olarak bilinen İbn Cinnî, Nazım teorisiyle öne çıkan ve anlambilime büyük katkılar bırakan ‘Abdulkâhir el-Curcânî, Abbasi döneminde yaşamış tıp âlimi ve filozof olan ve aynı zamanda anlamla ilgili çalışmalar da ortaya koyan İbn-i Sîna, dil ve edebiyatın öncülerinden olan ve aruzu ortaya koyan Halîl bin Ahmed el-Ferahidî, Basra’da yaşamış olan büyük Arap nahiv âlimi el-Ahfeş, başka bir Arap nahiv âlimi Basra ehlinden İsâ bin ‘Umer, Yûnus ibn Habîb, Zeyd el-Ensârî, Ebu ‘Amr bin el-Alâ’, el-Mâzinî, el-Kisâ’î, el-Ferrâ’, Ebu'l Hasan er-Rummânî, Ebu'l-İshâk bin zeccâc, es-Sîrâfî, Ebu Bekir ibn es-Serrac, Ebu'l-Abbas el-Muberrred yer almaktadır (Carter, 2018: 77-78).

Arap dili çalışmaları yapan âlimler modern anlambilim çerçevesinde değerlendirilebilecek birçok konu ve meseleyi erken dönemlerde *delâlet* başlığı altında ele almışlardır. Bu âlimlerin çabası temelde Kur’ân ve hadîsi doğru anlamak üzerine kurulu olduğu için delâlet, sadece dilbilimin konusu olmamış, aynı zamanda fıkıh, kelâm, tefsir, usul, belâgat ve tenkit gibi ilimlerin de üzerinde önemle durduğu bir konu olmuştur (Asutay, 2013: 27). Anlam, onunla kastettikleri ve ilgilendikleri bir yön ve temeldi. Bu yüzden, Arapların her yere yayılan eserlerinde, yeni anlayışlarla anlambilimin amacını taşıyan temel ve kuralları görülebilir (İbn Muhammed el-Hâzimî, 2003: 707).

Dilbilimde, en küçük anlam birimine morfem denilmektedir. Arap dilinde en küçük anlam birim kelimedir ve Sîbeveyh’in deyişiyle isim fiil ve anlam için gelen harf-i cerler birer kelimedir (Sîbeveyh, 1988: 12). Bu birim, yazılı veya sözlü kelamın temelini oluşturmaktadır. Kısacası kelime olmadan kelam olmaz. Modern dilbilimcilerin de ifade ettiği gibi bu birimden başka yeni birimler meydana gelmektedir. Kelime bir anlam belirtisi taşır ancak anlam vermesi için bir cümleye dâhil olma kelimada yani yazılı veya sözlü bir metinde yer alması gerekmektedir. Kelam konusuna gelince Arap dilinde bir cümlenin kelam olması için dört koşul vardır. Öncelikle Arap dilinde kelamın içinde lafız olması gerekir. İkinci koşul; iki veya üç kelimeden fazla olacak şekilde mürekkep bir isim olması gerekir. Üçüncü koşul; karşındakini zihninde soru bırakmayacak şekilde anlamlı öbek veya cümleler olması gerekir (‘Abdu’l Hamîd, 2009, 33-34). Dilbilimci Nidâ, bağımsız formda ikiden fazla kelimeden oluşan veya farklı yollarla tek bir anlam vermeyi amaçlayan bir grup kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan birleşik kelimeleri de tanıtmıştır. Örneğin; *pine apple* kelime öbeği bir elma çeşidi değil ananas anlamına gelmektedir. *White House* kelime öbeği bir binaya değil siyasi bir kuruma işaret etmektedir (Muhtar ‘Umer, 1998: 33). Kelâm olmanın son koşulu olarak da lafzın Arap dilinde yazılmış olması gerekir (2009: 35). Amerikan dilbilimci Eugene ise Nidâ’dan farklı bir şekilde kelimeyi dört kısma ayırmıştır. Bunlar: *Tekil kelime*, *kelimeden*

daha büyük terkip, kelimeden daha küçük olan morfem ve morfemden daha küçük olan ses ve harf (1998: 32).

Gerek Arap bilim adamları gerekse Modern dilbilimciler anlamı tarif etmenin zorluğunu gerekçeleriyle birlikte dile getirmiştir. Bu tarifi zorluğunu sözlüklerde yazılan her şeyin anlamı ifade etmeye yetmediğini, sözü anlama konusunda konuşma sırasında araya giren ve anlamayı güç hale getiren başka unsurların da olduğunu ifade etmişlerdir. Öyle ki Modern dilbilimciler anlam için kesin bir tanım vermenin ezeli bir sorun oluşturduğunu dile getirmişler, bunun gerekçesi olarak da sözün konuşucudan alıcıya ulaşana kadar birçok manaya dönüşebilmesi ihtimalini vermişlerdir. Arap dil bilim âlimleri de mananın sağlığını korumak ve anlambilimin temellerini açıklığa kavuşturmak amacıyla çaba sarf etmişler, çeşitli gerekçelerle anlamın tarifinin neden zor olduğunu zikretmişler ve bu gerekçeleri şöyle ortaya koymuşlardır (İbn Muhammed el-Hâzimî, 2003: 709):

- *Tuhaf lafızların kullanımı*; Sadece belirli veya seçkin kişilerin çalıştığı ve kullandığı kelimeler anlamı zorlaştırmaktadır. Genelde bu terimlerden uzak kalındığı için de bu lafızlar için alışılmamış, ilginç, değişik anlamlarında “Garîb” terimi kullanılmıştır (2003: 710).
- *İstiare (Metafor) yoluyla lafzın oluşması*; istiare diğer anlamıyla metafor sözlüklerde, bir kelime, kavram veya deyim, farklı ama benzer bir nesne veya eyleme dönüştürülmesi olarak tanımlanmaktadır (Tokay, 2018: s. 2). Örneğin hem insanın hem hayvanın hem uçağın hem de ağacın ayağı olması (İbn Muhammed el-Hâzimî, 2003: 710). Başka bir örnek: - رأيت بحرا يعلم الناس (İbn Muhammed el-Hâzimî, 2003: 710). Bu cümlede deniz kelimesi gerçek anlamın dışında bir anlamda kullanılmıştır ve deniz kelimesinden bir insana gönderme yapılmıştır. İlim öğreten bu kişinin de

ilimde ne kadar derin bir bilgiye sahip olduğu deniz metaforu üzerinden anlatılmaktadır.

- *İstenilen anlamın dışında lafız kullanımı*; bazen lafızlar, kastedilen anlama zıt olacak şekilde kullanılmaktadır. Örneğin Araplar görmeyen insanlar için çok zarif bir algı oluşturarak *basîr* (gören) kelimesini kullanmaktadır. Ancak modern dilde akıllı veya zeki olmadığı düşünölen insanlar için *yâ ‘âkil* (Ey akıllı veya ey zeki) tabiri, cimriyi küçümsemek adına da *yâ kerîm* ‘ey cömert’ tabiri kullanılmaktadır (Vâfi, 2004: 710).
- *Anlam olasılıkları*; birden fazla anlam taşıyan edatların kullanımı anlam olasılıklarını meydana getirmektedir. Ayetteki örneğe bakılırsa: *و ما أدراك ما هیه* *Onun ne olduğunu sen nereden bileceksin?*” (Kâria, 10). Burada *ما* hem istifham edatı hem de taaccub edatı anlamı taşımaktadır. Bundan dolayı ilk okuyuşta *ما*’nın bir soru edatı mı, yoksa şaşırma edatı mı olduğu anlaşılmamaktadır. Konuya başka bir açıdan bakacak örnek: *ذهب إلى أبناء زيد و* atıf harfi anlam olasılıklarına yol açmıştır. Bu cümlede gitme eyleminin Zeyd’in oğullarına ve Amr’a mı yoksa Zeyd ve Amr’ın oğullarına mı yapıldığı anlaşılmamaktadır. Bu durumda iki farklı çeviri ortaya çıkmaktadır: Zeyd’in oğulları ve Amr’ın yanına gittim veya Zeyd’in ve Amr’ın oğullarının yanına gittim. Başka bir örnekte: *اللام اشتريت مزرعة لزيد* cümlesinde *اللام* harfi sebebiyet veriyorsa *tarla Zeyd içindir*, sahiplik anlamındaysa *tarla Zeyd’in tarlasıdır* anlamı uygundur (Vâfi, 2004: 711). Bu durumda yine iki farklı çeviri oluşmaktadır: *Zeyd için tarla satın aldım* veya *Zeyd’in tarlasını satın aldım*. Bu gibi anlam karışıklıkları modern dilde çok fazla görölmektedir.

Anlamın gelişmesinde, tarihsel süreç içerisinde yaşanan değişim ve gelişimin büyük bir rolü vardır. Fransız dilbilimci Stephen Ullmann bu değişimi dilsel, tarihsel ve toplumsal

olarak üç sebebe bağlamıştır (Beşer, 1975: 154-156). Ahmet Muhtar ise bu değişimin sebeplerini yeni anlamlara duyulan ihtiyaç, toplum ve kültürün gelişmesi ve ilerlemesi, dilsel sapma, kelimelerin mecaz veya metafor yoluyla aktarımı ve yaratıcılığa bağlamıştır (Muhtar ‘Umer, 1998: 237-241). Stephen Ullmann anlam değişmesinin yollarını mantık açısından anlam genişlemesi, anlam daralması, anlam aktarımı (1975: 162-163) şeklinde sıralamıştır. Anlam genişlemesine Arapçada السَّيَّارَة (es-seyyâre) araba örneği verilebilir. Bu kelime eskiden sadece kabile anlamında kullanılmaktaydı. Daha sonra genişlemeye uğrayarak taşınma aracına delalet eder hale gelmiştir. Anlam daralması için de صَوَّت (savvata) fiiline bakarsak bu fiil *bağırarak* anlamında kullanılmış olurken şu an siyasi bir kelime olarak sadece *oy verme* anlamında kullanılmaktadır. Anlam aktarımına örnek olarak da الشَّجَاع (eş-şucâ’) kelimesi eskiden *yılan* anlamına gelirken şu an anlam olarak *savaşta kahramanca savaşan ve doğruyu söyleme konusunda cesaretli kişi* için kullanılmaktadır (İbn Muhammed el-Hâzîmî, 2003: 715). Bu bağlamda anlambilimsel yaklaşımların ve yöntemlerin çeviride büyük bir rol üstlendiğini ve iki dil arasında sağlam bir köprü kurduklarını söylemek yanlış olmayacaktır.

İlk dönemlerde eski şehir halkları kendi devletleriyle Çin'in düşüncelerini Yunan veya Eski Mısır'a aktarmada zorluk yaşayınca çeviriye çok büyük gereksinim duyduklarını anladılar. Bunun sebebi de Çin, Yunan ve Eski Mısır'ın eski dilsel dönemlere dayanmasıydı. Daha sonra Araplar Yunan felsefesi ve Yunan bilimine ait eserleri Arapçaya çevirmeye çalışmışlar bunda da çok az çevirmen başarılı olabilmıştır. Çünkü bu dönemde Araplar, Yunan metinlerini kendi asıl dilleri yerine Süryaniceye çevirmişlerdi (Enis, 1976: 169). Bu da Arapların çeviride tam anlamıyla ilerlemelerini geciktirmişti.

Çevirinin, orijinal metinle aynı anlama sahip olması gerekmektedir (Catford, 1978: 35). Ancak çeviri her zaman orijinal metinle örtüşmemektedir. Buna dayalı olarak İbrahim Enis *Delâletu'l Elfâz* adlı kitabında çeviri konusunu ayrıntılarıyla ele alarak birçok araştırmacının

çeviri sorunlarıyla karşılaştığını belirtmiştir. Ahmet Muhtar, *İlmu'd-Delâle* adlı kitabında, iki dil arasında çevirideki asıl sorunun kaynak dilde hedef dildeki lafızla eşleşen yeni bir lafız bulma çabası olduğunu belirtmektedir (1998: 251). Çevirmen ve araştırmacılar her yeni yüzyılda çevirinin zorluğunu daha da iyi anlamışlar, büyük bir çaba göstererek bu zorluğun üstesinden gelmeye çalışmışlardır (1976: 168).

Belagat âlimi Abdulkâhir el-Curcânî, Arapça ve Farsça dillerinin ikisine de hâkim olup bu iki dil arasındaki çevirinin üzerinde durmuş, çevirmenlerin karşılaştıkları sorunları fark etmiş ve çevirmen için gerekli olan ve kendisine rehber edineceği genel bir yol tarif etmiştir (Enis, 1976: 171). Ancak çevirmenden bir metnin çevrilmesi istenmesi halinde ondan hatasız bir çeviri beklemek doğru bir yaklaşım değildir. Bu konuda çevirmenin samimiyetine güvenmek gerekmektedir. Bazı metin türleri var ki bu çeviri metinlerinde mükemmellik pek mümkün değildir. Özellikle de edebi sanatların yoğun kullanıldığı Arapça çevirilerde bazı çeviri sorunları çıkabilmekte bu da çeviri sağlığını etkilemektedir.

Bu durum, böyle metinlerin çevirisinin en az hatayla nasıl yapılabileceği sorusunu akıllara getirmektedir. Çeviri ile ilgili olarak asıl ilgilenilmesi gereken sorun, iki dil arasındaki anlam belirtisi ve anlam sınırlarıdır. Çünkü her dilde kelimeler insanın yaşadığı toplumsal olaylardan ve birçok tecrübelerden sonra anlamlarını kazanır (1976: 172-173). Dili ediniminden itibaren her insanın kelimelerle farklı bir hayat hikâyesi bulunmaktadır. Doğal olarak bu da onu farklı anlamlara ve farklı konuşmalara yönlendirmektedir. Her ne kadar anlamların paylaşıldığı ortak değerler olsa da, her iki kişinin konuştuğu bağlamın aynı olması mümkün değildir. Ancak yine de çevirmen kaynak dilden hedef dile bir metin çevirdiğinde karşı tarafın zihninde aynı anlamları uyandırmak için kaynak dilde kelimelere denk olan başka kelimeler bulup kullanarak hedef dile aktarmaya çalışır. Böylece okuyucuların kafasında soru işaretleri bırakmamaya özen gösterir.

Metin türlerine göre çevirinin yönü de değişmektedir. Bilimsel metinler kesin sınırlar içerdiği için daha kolay çevrilen metin türleri arasında yer almaktadır. Çünkü çevirmenin görevi kendi kişisel görüşünü belirtmeden eserin sahibinin düşünce ve görüşünü ortaya koymaktır.

Edebî metinlerde bu durum değişmekte ve edebî metinlerin çevirisine bakıldığında ortada büyük bir sorun bulunmaktadır. Bu metinlerin çevirisinde yüzde yüz hatasız sonuç almak zordur. Bunun sebebi de şüphesiz edebî metinlerin betimleme ve duyguları içermesidir. Bilindiği gibi kelimenin anlamının dışına çıkmadıkça edebiyat gerçek edebiyat sayılmaz. Edebiyat çevirmeni ancak okuyucuya keyifli bir okuyuş ve güzelliğin örneklerini sunacağı metinlerle tatmin olur. Edebî metin çevirisi yapmak imkânsız değildir. Ancak yoğun çaba ve devamlılığı, her iki dile de mükemmel derecede hâkim olmayı gerektirir.

Şair ve yazarların yazdığı bu edebî metinlerin çevirisinde böylesine zorluk bulunurken akıllara ve kalplere hitap eden dini metinlerin çevirisi karşısında çevirmenlerin karşılaştıkları zorluklar ve yoğun çabalar da göz ardı edilmemelidir. Kutsal metinleri başka bir dile aktarma konusunda en iyi çevirmenlerin bile dini metinleri yapmacık hale getirmek ve cümle terkiplerini karıştırmak konusunda bir çekincesi bulunmaktadır.

Dini çeviriler hakkında eski çağda 'Yetmişli Tercüme' hikâyesi bulunmaktadır. Kitaplarda geldiği gibi bu çeviriyi ilk anlatan M.Ö. II. yüzyılda Yahudi hahamlarından biridir. Ardından ilk Yahudiler ve Hristiyanlar arasında da yayılmıştır. Konu hakkında bazı hikâye ve efsaneler de mevcuttur. Bu hikâyelerin en yaygını Mısır hükümdarları Batlamyus'lardan biri M.Ö. III. yüzyılda bir İskenderiye Kütüphanesi kurmak istemiş, hükümdarın yanındakilerden bazıları ona Eski Ahit çevirilerini İbraniceden Yunancaya çevirmek için Filistin'deki Yahudi hahamlarından bir grubu çağırmasını tavsiye etmişlerdir. Hükümdar, Filistin'deki Yahudilerin dini liderinden, bu önemli görevi yürütmek için her on iki kabileden 6 haham olmak üzere

yetmiş iki Yahudi hahamın gelmesine izin verilmesini talep etmiştir. Bu hahamlar Eski Ahit metninin asıl dilinde bir nüshayla birlikte gelmeleri dolayısıyla hükümdar Batlamyus onlara ikramda bulunmuş, güzel sofralarla bezenmiş törenler düzenlemiştir. Daha sonra yarımadada kaldıkları evlerde sadece bu tercümeyle odaklanmalarını ve dini kongreye benzer bir kongre düzenlemelerini emretmiştir. Bu çeviri, hikâyede anlatıldığı gibi yaklaşık yetmiş günde tamamlanmıştır (Enis, 1976: 174-176).

Kur'ân-ı Kerîm, Müslümanların dünyanın birçok yerinde olmaları hasebiyle birçok dile çevrilmiştir ve hala da çevrilmeye devam etmektedir. Eski çeviriler de gözden geçirilip düzeltmeler yapılarak tekrar yayımlanmaktadır.

Bakara sûresinin son ayetleri üçü Müslüman ve üçü Müslüman olmayan altı çevirmen tarafından çevrilmiş, bu çevirilere bakıldığında birçok ortak lafza genel anlam verilmesine rağmen bazı lafızlarda belirgin farklılıklar olduğu görülmüştür (Enis, 1976: 180). Öyle ki Müslümanların çevirileri Müslüman olmayanların çevirilerinden farklılık göstermiştir. Kur'ân çevirisi için, çevirmenin her iki dile yeterince hâkim olması çeviriyi tam anlamıyla yapabileceği anlamına gelmemektedir. Arapça kendine has birçok edebi sanat barındırmaktadır. Lafzi güzelliklerin yanında mecaz, kinâye, istiare ve tevriye gibi lafızların manalarıyla ilişkisi olan söz sanatları da çok fazla kullanılmıştır. Bu durum özellikle Kur'ân-ı Kerîm de görülmektedir.

Kur'ân-ı Kerîm çevirilerindeki bu farklılık önde gelen bazı araştırmacıların şerh ve yorumlarından sonra çok daha belirgin şekilde ortaya çıkmış, bazı söz sanatlarını bilmeden Kur'ân lafızlarını anlamanın zorluğu fark edilmiştir. Bu yüzden birçok âlim, Kur'ân-ı Kerîm'deki edebi sanatlar ve üsluplar ile ilgili eserler vermiştir (1976: 184).

Dil ve dilbilim, dil ve anlambilim ilişkisi neredeyse birbirinden farksızdır. Varlık âleminde her şeyin anlaşılır kılınması için var olan dil, bir anlam ürünüdür. Anlam olmasa dil

de var olmazdı. Farklı toplumlar ve kùltürler de bu anlamları paylaşmak için yeni bir iletişim aracı arayışına girmişler, bu iletişim de çeviri aracılığıyla sağlanmışır. Birçok bilimsel, edebi ve dini metin sayısız dile çevrilmiş ve ortak değerler ortaya çıkmıştır. Öyle ki bazı değerler her topluma mal olmuştur.

1. BÖLÜM

1. ARAPÇADA HARF-İ CER KAVRAMI VE HARF-İ CERLER

Bu çalışma Gâde es-Semmân'ın *Zemenu'l-Hubbi'l-Âhar* (Başka Aşk Zamanı) adlı eserinde yer alan harf-i cerlerin anlambilim yoluyla incelenerek Arapça ve Türkçe arasındaki ortak değerlerin ortaya konmasını amaçlamaktadır. Bu bağlamda öncelikle Arapçada harf-i cer kavramı üzerinde durulacaktır.

1.1. Arapçada Harf-i Cer Kavramı

Dilleri oluşturan yapıların içinde farklı terkipler bulunmaktadır. Böyle bir terkihi oluşturan en önemli unsur da, ifadenin anlamlı en küçük birimi olarak nitelendirilen kelimelerdir. Zengin bir söz varlığına sahip olan Arapçada kelime *isim*, *fiil* ve *harf* olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Bu çalışmada kelimeler arası anlamsal bağı sağlayan harf kelime grubunun içeriğini oluşturan ve cümle içerisinde farklı görevlerde bulunan harf-i cerler çalışılmıştır. İngilizcede *preposition*, Türkçede *edat* konumunda kullanılan harf-i cerler Arapçada, *ismi fiile çekmek*, *sürüklemek* anlamına gelen جَرَّ fiilinden türemiştir. Harf, yerine göre edat, bağlaç, ünlem ve zarf görevi görmektedir (Haywood ve Nahmad, 1965: 412). Arapçada harf, dilde bir şeyin kıyısında durmak, değişken bir kenar veya yön anlamına gelmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de harf kelimesi ayette şu şekilde geçmektedir: { وَمِنَ النَّاسِ مَنُ يَعْبُدُ } “İnsanlardan öylesi de vardır ki, Allah'a kıyıda kenardan kulluk eder.” (Hac, 11, çev. Süleyman Ateş: DİB). Burada insanın Allah'a kulluğunda sürekli yön değiştirdiğine işaret edilmektedir (Hüseyin el-İzze, 2009: 52). Harfin genel tanımı; ne isme ne de fiile işaret etmeyen bir dil ögesidir. Örneğin, من harfi isme gelen ال (Ma'rife) takısını ve tenvini, fiile gelen س, سوف ve قد harflerini almaz (Abdul Hamîd, 2009: 55).

Harf kendi içinde mebânî harfler ve meânî harfler olmak üzere ikiye ayrılır. Mebânî harfler hemzeden (الهمزة) ye (الياء) harfine kadar olan alfabe harfleridir. Hece harfleri olarak da adlandırılır. Meânî harfler ise isim veya fiil ile kullanılmadıkça anlamı tamamlanmaz. Başka bir şekilde ifade edilirse, bu harfler sözlü veya yazılı metne yani kelâma yerleştirildiğinde daha önce olmayan bir anlam ortaya çıkar (Hasan: 66). Meân'i harfler seksen harftir ve kendi içinde âmil olan ve âmil olmayan şeklinde ikiye ayrılmaktadır (Hüseyin el-İzze, 2009, 13). Âmil harfler, isim ve fiile girdiği zaman irabı etkileyen harflerdir.

Örneğin: الصف الحرف في Öğretmen sınıftadır, cümlesinde harf-i ceri الصف kelimesinin harekesini değiştirmiştir. Âmil olmayan harfler ise isim veya fiile girdiği zaman etkisini göstermeyen harflerdir. سوف, نداء harfleri bu harflere örnek verilebilir (حروف المعاني, 2013, parag.1-2).

Harf-i cerler başka bir şekilde sınıflandırılacak olursa, aslî, zâid ve şibh-i zâid olmak üzere üç bölümde sınıflandırılmaktadır. Harf-i ceri isme bağlama işlemi ta'lik olarak isimlendirilmekte, harf-i cerin bağlandığı fiil veya fiilimsiye mute'allak olarak adlandırılmaktadır (Kızılkaya, 2020:511). Cümlede fiille ilişkili olarak kullanılan dolayısıyla mute'allakı olan harf-i cerler asli harf-i cerlerdir. Harf-i cerlerin asli görevi, ismi fiilin anlamına sürüklemektir. Örneğin: - وتستطيع أن تخاطبني بأي اسم تشاءه Bana istediğin herhangi bir isimle hitap edebilirsin (es-Semmân, 1988:13).

Ancak bazı harf-i cerler vardır ki bu özelliğe sahip olmayıp cümleyi pekiştirmek için kullanılırlar. Bu kullanımlardaki harf-i cerler zâid veya şebîh bi'z-zâid (zâide benzer) olarak adlandırılmaktadır. Zâid veya şebîh bi'z-zâid harf-i cerler fiille isim arasında herhangi bir ilişki kurmazlar cümlelerin anlamını pekiştirmek için cümleye girerler (Kızılkaya, 2020:512). الباء, اللام, من, الكاف harf-i cerleri asli görevlerinin yanında zâid olarak da kullanılabilen harf-i cerlerdir. Örneğin: { كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا } - “Şahit olarak Allah yeter.” (Ra'd, 43). Bu cümlede, الباء

harf-i ceri zâid olarak kullanılmıştır (İbn Hişâm, 1964:491). Şebih bi'z-zâid yani zâide benzer harf-i cerler cümleyi pekiştirme amaçlı değil kendi anlamlarıyla yer almaktadırlar. Bu işlevdeki harf-i cerler, لعل, عدا, خلا, حاشا ve رُبّ harf-i cerler olarak sıralanmaktadır (1964:492-493). Örneğin: و لعل في وجهي تعبيرا وديا غريبا - Ve belki de yüzümde samimi ve garip bir ifade vardı (1988:30)

Çalışmada konusunu oluşturan harfler, âmil olan harf-i cerler olacaktır. Harf-i cerler, fiil ve isim arasında anlam yükleme açısından bir köprü kurarlar. Başka bir ifadeyle fiiller derecelendirildiğinde semantik açıdan çok güçlü fiiller vardır ki tek başına nesnesini alabilirken bazı fiiller de harf-i cer olmadan nesneye anlam yüklemesi yapmaları mümkün değildir.

1.2. Harf-i Cerler

Harf-i cerler, 20 tanedir: الباء و من و إلى و عن و على و في و الكاف و اللام و و واو القسم و تاؤه و مذ و منذ و رُبّ و حتى و خلا و عدا و حاشا و كي و متى و لعل

Bu harflerden bazıları sadece açık bir isme gelirler: رُبّ و مذ و منذ و حتى و الكاف و واو القسم Örneğin: أدرس منذ صباح - Sabahtan beri çalışıyorum. و تاؤه و متى

Geriye kalan harfler açık veya gizli bir isme gelirler. Gizli bir isimle kastedilen anlam harfin zamire gelme durumudur. Örneğin: سلمت عليه - O'na selam verdim. Burada, ه harf-i ceri zamirine yani gizli bir isme gelmiştir.

Bazı harf-i cerler de hem isme hem harfe gelirler: الكاف و عن و على و مذ و منذ

Bazıları da hem harfe hem fiile gelirler: عدا و حاشا و خلا. Geriye kalan harf-i cerler sadece isme gelirler (el-Gelâyînî, 1912, 167-168). Ayrılamayan yani kelimeye bitişik kullanılan harf-i cerleri ك , ل , ت , و , ب şeklinde sayılabilir. Geri kalan إلى , على ve في gibi

harf-i cerler kelimeye bitişebilen aynı zamanda kelimedenden ayrı bir şekilde kullanılabilen harf-i cerlerdir (Haywood ve Nahmad, 1965: 413-414).

Arapçada anlam tamamlayıcı olarak işlevsel bir şekilde kullanılan harfler, harf-i cer olarak isimlendirilmektedir. Bu şekilde isimlendirilen harflerin görevi, kendilerinden önce gelen fiilin anlamını kendilerinden sonra gelen isimle tamamlayarak yargıyı meydana getirmektir. Bu nedenle bu harfler, tamlayan harfler olarak da isimlendirilir. Ayrıca, kendilerinden önce gelen fiilin manasını kendilerinden sonra gelen isme yükledikleri için izafet harfleri olarak da isimlendirilirler. Bu durum şu şekilde izah edilebilir: Bazı fiiller, mefulün bih (nesne) ile tek başına yeterli bir anlam ifade etmeyebilir dolayısıyla bu fiillerin anlamı, bu harfler aracılığıyla tamamlanmaktadır.

“Halit’e şaşırdım” anlamını veren عَجِبْتُ مِنْ خَالِدٍ ve Sait’e uğradım anlamını veren مَرَرْتُ بِسَعِيدٍ cümleleri buna örnek olarak verilebilir.

Söz konusu harf-i cerler ayrı ayrı anlamlarıyla tek tek incelenecektir:

1.2.1. الباء

Şeyh Mustafa el-Gelâîî’nin *Câmiu’d-Durûsi’l-‘Arabiyye* adlı eserinde الباء harf-i cerinin 13 anlamı bulunmaktayken İbn Hişâm el-Ensârî’nin *Muğni’l-Lebîb* adlı eserinde 14 anlamı bulunmaktadır (İbn Hişâm: 106). Bu anlamlar tek tek incelenecektir:

1) الإصاق İlsâk (Bitiştirme)

Bu harf-i cerin temel anlamı ekleme, bitiştirmedir. Bitiştirme, gerçek anlamda kullanılabilir (el-Gelâîî, 1912: 168)

Örneğin: كَلَمَ و بدأت أكتب قصتي - Kalemi aldım ve hikayemi yazmaya başladım.

Bitiştirme mecâzî olabilir (1912: 168)

Örneğin: *ذات ليلة مررت بـرمال بائسة تهالكت في حزن ساحل عجوز* - Bir gece, yaşlı sahilin kucağında yorulmuş mutsuz bir kum falcısına uğradım (es-Semmân, 1988: 143)

2) الاستعانة İsti'ane (Araç)

Kendisinden yardım istenilen araç anlamında kullanılır (el-Gelâyînî, 1912: 169)

Örneğin: *يفتح فمه و يحركه و يشير بيديه يتحدث* - Ağzını açıyor, hareket ediyor ve eliyle olanı işaret ediyor (es-Semmân, 1988:61)

Bu örneklerde الباء harf-i ceri, eyleme araç olacak kelimeye bitişmiştir.

3) السببية والتعليل Sebep ve Ta'lîl

Eylemin sebebi ve gerekçesini izah eder (1912: 169).

Örneğin: *مات بالجوع* - Açlıktan öldü.

Âyet: { فَكُلَّا أَخَذْنَا بِذُنْبِهِ } - “Nitekim hepsini günahı sebebiyle cezalandırdık” (Ankebût, 40).

Başka bir âyet: { فِيمَا نَقُضِيهِمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ } - “Sözlerini bozdukları için onları lanetledik” (Mâide, 13).

Bu örnek ve ayetlerde eylemin gerçekleşmesi bir sebebe bağlanmıştır.

4) التعدية Ta'diye (Geçiş)

Geçişsiz fiili geçişli hale getiren hemze gibidir. Böylece fâil, mef'ûl olur (1912: 169).

Âyet: { ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ } - “Allah onların nurunu giderdi” (Bakara, 17).

Bu âyette, ذهاب fiiliyle aynı anlamı karşılayan ب harf-i ceri ve ذهب fiili kullanılmıştır.

Başka bir Âyet: { سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا } - “Gecenin bir vaktinde kulunu yürüten Allah eksiklikten uzaktır” (İsrâ', 1).

Bu âyette أسرى ile aynı anlamı karşılayan harfî ceri ve أسرى fiili kullanılmıştır.

5) القسم Kasem (Yemin)

Asıl harflerindendir. Yemin fiilinin ب harf-i ceriyle kullanılması cevazendir (Gelâyînî, 1912: 170).

Örneğin: أقسم بالله – “Allah’a yemin ederim” (İbn Hişâm: 112)

Örneğin: بالله لأجتهدن – Allah’a yemin ederim ki onlara çalışacağım.

Örneğin: بك لأفعلن – Sana yemin ederim ki onları yapacağım.

Örneklerde görüldüğü gibi açık bir isme gelebildiği gibi zamirlere de gelebilir.

6) العوض Karşılık

Bir kelimenin kendisine karşılık gelen başka bir kelimeyle yer değiştirmesidir (1912: 170).

Örneğin: بعث هذا بهذا - Bunu bununla sattım.

Başka bir örnek: أخذت القلم بدفتر - Deftere karşılık kalemi aldım.

Bu iki örnekte karşılıklı olarak alma-verme eylemi gerçekleşmiştir.

7) البدل Yerine Anlamında

Karşılıksız olarak iki şeyden birinin diğerine seçimini işaret eder (1912: 170).

Hadis örneği: ما يسرني بها خمر النعم – “Beni sevindiren devenin gözünün kırmızılığıdır başka bir çeviri de, en kıymetli mallar onun kadar beni sevindiremez” (Özdemir, 1999: 25).

Bu örnekte الباء harf-i ceriyle tercih edilene işaret edilmiştir.

8) الظرفية Zarfiyet

harf-i ceri anlamında olup mekan veya zaman zarfı olarak kullanılmaktadır (el-Gelâyînî, 1912: 170).

– {وَأَنْتُمْ لَتَمُوتُنَّ عَلَيْهِمْ مَصْبِحِينَ وَ بِاللَّيْلِ نَجْنِيهِمْ بِسَحَرٍ مَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْغُرَبِيِّ لَقَدْ تَصَرَّكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ} Âyet: “Nitekim Allah size Bedir’de yardım etmişti” (Al-i İmran, 123). “Sen batı tarafında değildin” (Kasas, 44). “Onları seher vakti kurtardık. Şüphesiz sizler (yolculuklarınız sırasında) sabah akşam onların (harap olmuş) yurtlarına uğrayıp duruyorsunuz.” (Sâffât, 137-138).

Buradaki ayetlerde geçen بيدر, بجانب, بسحر ve بالليل kelimelerine gelen الباء harf-i ceri zaman zarfı olarak kullanılmaktadır.

9) المصاحبة Eşlik Etme

harfi anlamında birliktelik işlevinde kullanılmaktadır (1912: 170-171).

Örneğin: بعثتك الفرس بسرجه و الدار بأثاثها: - Atı sana eyeriyle evi de eşyasıyla sattım.

Âyet: {إِهْبِطْ بِسَلَامٍ} - “Selamla in” (Hûd, 48).

Bu örnek ve ayette, الباء harf-i ceri bitiştiği kelimeye birliktelik anlamını kazandırmaktadır.

10) التبعية Bütünden Bir Kısım

من harf-i ceri anlamında kullanılır ve bütünden bir kısmı işaret eder (1912: 171).

Âyet {عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ} - Bu, Allah’ın has kullarının içtikleri bir pınardır (İnsan, 6).

Bu âyette بها “ondan” anlamında kullanılmıştır.

11) Harf-i Ceri Anlamında عن

عن harf-i ceri gibi hakkında anlamında kullanılmaktadır (1912: 171).

Âyet: { فَسْئَلْ بِهِ خَبِيرًا } – “Bunu bir bilene sor” (Furkan, 59).

Başka bir âyet: { سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ } - Bir soran vuku bulacak azabı sordu (Me'aric, 1).

Bu âyetlerde به kelime öbeği “onun hakkında” ve بعذاب kelime öbeği de “azap hakkında” anlamında kullanılmıştır.

12) Harf-i Ceri Anlamında على – الاستعلاء

على harf-i ceri gibi üzerinde anlamında kullanılır (1912: 171).

Âyet: { وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنَّهُ بِقَنْطَارٍ يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ } – “Kitap ehlinden öylesi vardır ki yüklerle mal emanet bıraksan onu sana öder” (Al-i İmran, 75).

Bu âyette, على قنطار ilgeç öbeği anlamında kullanılmıştır.

13) Vurgu التاكيد

İrab'ta lafzen zâid yani fazla harftir. Aşağıdaki örnek ve âyetlerde الباء harf-i ceri vurgu yaparak cümleleri pekiştirmiştir (1912: 171).

Örneğin: بحسبك ما فعلت, başka bir deyişle; حسبك ما فعلت - Yaptığım sana yeter.

Âyet: { كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا } - “Ve Allah şahit olarak yeter” (Ra'd, 43).

Başka bir âyet: { أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى } – “Allah'ın daima kendisini gördüğünü bilmedi mi” ('Alak, 14).

Başka bir âyet: { وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ } –

“Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın” (Bakara, 195).

İbn Hişam’ın *Muğni'l-Lebîb* adlı eserinde الباء harf-i ceri 14. anlamı إلى (الغاية) harf-i ceri anlamında zikredilmiştir. Buna örnek olarak da ayet gösterilmiştir (İbn Hişam: 112): { وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي } – “Babacığım, dedi, işte bu, önceden (gördüğüm) rüyanın yorumudur. Rabbim onu gerçek yaptı, banı iyilik etti” (Yusuf, 100).

1.2.2. من

el-Gelâyînî’nin kitabında 8 ayrı anlamı bulunmaktadır. İbn Hişam’ın *Muğni'l-Lebîb* adlı eserinde ise 15 farklı anlama geldiği ifade edilmiştir.

1) الابتداء Başlangıç

Zaman veya mekân başlangıcı anlamında kullanılır (el-Gelâyînî, 1912, 171).

Âyet: { سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا } - “Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed’i) bir gece Mescid-i Haram’dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa’ya götüren Allah’ın şanı yücedir.” (İsra:1).

Örneğin: أنت شرقية ساحرة قادمة من خيام ألف ليلة و ليلة - Sen binbir gece çadırlarından gelen büyülü bir doğulusun (es-Semmân, 1988: 14)

Bu ayet ve örnekte من harf-i ceri –den, -dan ayrılma ekiyle başlangıç anlamında kullanılmıştır.

Bu harf-i cer ayrıca olaylar ve insanlarda da başlangıç için gelir.

Örneğin: عَجِبْتُ مِنْ إِقْدَامِكَ عَلَى هَذَا الْعَمَلِ – Bu işe gelmene şaşırdım.

Örneğin: زُهِيرٌ مِنْ زُهَيْرٍ مَا أَحْبُّ – Züheyr’de sevdiğim şeyi buldum.

2) التبعض Bazı Anlamında

من harf-i ceri bazı anlamında kullanılmaktadır (1912, 172).

Âyet: { لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ } - “Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe eremezsiniz” (Al-i İmran, 92).

Başka bir âyet: { مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهَ } - “Allah onlardan bir kısmıyla konuştu” (Bakara, 253).

Bu âyetlerde; ilk ayette “مما” ve ikinci ayette “مِنْهُمْ” bazı anlamında kullanılmıştır.

3) البيان Beyan

من harf-i cerinden sonra gelen kelimenin türünü açıklar (el-Gelâyînî, 1912: 172).

Âyet: { فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ } - “O halde pis putlardan sakının” (Hac, 30).

Başka bir âyet: { يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ } - “Orada altın bileziklerle bezenecekler” (Kehf, 31).

Bu âyetlerde ilk âyette putlardan pis olanına ve ikinci âyette altından bilezik türüne işaret edilmiştir. İlk âyette من harfinin mecruru belirli olması dolayısıyla hal konumundayken ikinci âyette من harfinin mecruru belirsiz olması dolayısıyla sıfat konumundadır. Açıklama görevindeki من harfi çoğunlukla مهما ve ما harflerinden sonra kullanılır.

Örneğin: و تبدأ لحظات من العوم في محيط مغبر الضباب - Ve tozlu sis çevresinde yüzme anları başlar (es-Semmân, 1988:17)

4) التأكيد Vurgu

İrab'ta lafzen fazla harftir (1912, 172).

Âyet: { مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ } - “Bize bir müjdeleyici gelmedi” (Mâide, 19).

Başka bir âyet: { هَلْ تُحِسُّ مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ }- “*Şimdi onlardan hiçbirini hissediyor musun*” (Meryem, 98).

Başka bir âyet: { هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللَّهِ }- “*Allah’tan başka yaratıcı var mı*” (Fâtır, 3).

Yukarıdaki âyetlerde من harf-i ceriyle cümleler vurgulanmıştır.

5) البدل Yerine Anlamında

Yerine veya karşılığı anlamında kullanılmaktadır (1912, 172).

Âyet: { أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ }- “*Ahirete karşılık dünya hayatına razı mı oldunuz*” (Tevbe, 38).

Başka bir âyet: { لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا }- “*Ne malları ne de çocukları Allah’a karşı hiçbir yarar sağlamaz*” (Al-i İmran, 10).

Bu âyetlerde; ilk âyette من harf-i ceriyle dünyaya karşılık ahiret anlamı, ikinci ayette, من harf-i ceriyle malların ve çocukların Allah’a karşılık gelmediği anlamı ortaya çıkmıştır.

6) الظرفية Zarfiyet

في harf-i ceri anlamında zaman zarfı olarak kullanılır (el-Gelâyînî, 1912: 173).

Âyet: { مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ }- “*Onlar yerden neyi yarattılar*” (Ahkâf, 4).

Bu âyette; من har-i ceri, في harf-i cerinin mekân zarfı anlamında kullanılmıştır. Ancak, Türkçe meallere bakıldığında ise bu âyette; من harf-i cerinin başlangıç anlamındaki kullanımıyla çevrilmiştir. Bundan dolayı, âyet için farklı bir çeviri sunulacaksa: Onlar yeryüzünde neyi yarattılar, şeklinde bir çeviri yapılabilir.

Başka bir âyet: { إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ }- “*Cuma günü namaza çağrıldığınızda*” (Cum’a, 9).

Bu âyette is من harf-i ceri zaman zarfı görevini üstlenmiştir.

7) السببية والتعليل Sebepe ve Ta'lîl

Sebepe veya sonuç işlevi görmektedir (1912: 173).

Âyet: { مِمَّا خَطِيئَاتِهِمْ أُغْرِقُوا } - *“Hatalarından dolayı boğuldular”* (Nuh, 25).

Bu âyette, Boğulma eylemi hatalarından dolayı veya hataları sonucu gerçekleşmiştir.

8) عن Harf-i Ceri Anlamında

عن harf-i ceri gibi “hakkında” anlamında kullanılır.

Âyet: { فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ } - *“Allah’ı anmağa karşı (Allah’ı anma konusunda) kalpleri katılaşınlara yazıklar olsun”* (Zümer, 22).

Başka bir âyette: { يَا وَيْلَنَا قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا } - *“Yazıklar olsun bize! Gerçekten biz bu durumdan habersizmişiz”* (Enbiyâ, 97).

من harf-i ceri için *Muğni'l-Lebîb*’te 7 ayrı anlam daha ortaya konmuştur ve delil olarak da Kur'an'dan âyetler sunulmuştur. Bu anlamlar:

9) ب Harf-i Ceri Anlamında

من harf-i ceri الباء harf-i ceri anlamında kullanımı bulunmaktadır (İbn Hişâm, 1964:356).

Âyet: { يَنْظُرُونَ مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ } - *“Göz ucuyla gizli gizli bakarlar”* (Şûrâ, 45).

10) عند Konumunda

Yanında veya konumunda şeklinde anlam görevi görmektedir (1964:357).

Âyet: { إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا } - *“İnkâr edenler var ya, ne malları, ne de çocukları onlara, Allah’a karşı hiçbir yarar sağlamaz”* (Âl-i İmran, 10).

Bu âyette من الله kelime öbeği “Allah katında” şeklinde de tercüme edilebilir..

11) رَبِّمَا Anlamında

Sanki anlamında kullanılır (1964:357).

Âyet: خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ “İnsan sanki aceleden yaratılmıştır” (Enbiyâ, 37).

12) Harf-i Ceri Anlamında

Âyet: - {وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا} “Onu, âyetlerimizi inkâr eden kavimden koruduk” (Enbiyâ, 77).

Bu âyette, من القوم ismi mecrur ile kavme karşı anlamı ortaya çıkmaktadır (İbn Hişâm, 1964:356).

13) الفصل Ayırma

Âyet: {وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ} - “Allah, işleri bozanla düzelteni bilir” (Bakara, 220).

Bu âyette, المصلح ve المفسد kavramları من harf-i ceriyle ayrılmıştır (1964:357).

14) الغاية Hedef

Burada İbn Hişâm Sîbeveyh'in örneğini vermiştir: رأيتُه من ذلك الموضع – Onu bu yerden gördüm.

Yer, bu cümlede başlangıç veya sonuç için hedef rolünde kullanılmıştır (1964:357).

15) التنصيص على العموم Genelleme

Nahivde fazla harftir. Burada من harf-i cerinden önce olumsuz bir cümle bulunur. Örneğin: ما

جاءني من رجل – Bana hiç kimse gelmedi (s.358).

1.2.3. إلى

3 anlamı bulunmaktadır.

1) الانتهاء Son (Hedef)

Zaman veya mekânın son noktada olduğu anlamına gelmektedir. Başlangıca son olması sebebiyle hedef anlamı taşımaktadır (el-Gelâyînî, 1912, 173).

Örneğin: أنا أتجه نحو الطائرة التي ستقلني إلى الشاطئ الأفريقي بتونس Beni Tunus'ta Afrika sahillerine götürecek uçağa doğru gidiyorum (es-Semmân, 1988: 20).

Âyet: { اَتِمُّوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ } - “*Akşama kadar orucu tamamlayın*” (Bakara, 187). Bu harf-i cerden sonra gelen kelime için; bu harf-i cer-e bir kısmı veya tamamı dâhil olabilir veya dâhil olmayabilir.

Örneğin: سرْتُ من بيروت إلى دمشق Beyrut'tan Şam'a yürüdüm. Burada Şam'a girilmiş olabilir, girilmemiş de olabilir. Çünkü hedef, hem ilk hem sonu kapsar. Ancak yukarda geçen âyette akşam oruca dâhil değildir.

2) المصاحبة Eşlik Etme

مع birlikte anlamında kullanılır (el-Gelâyînî, 1912: 174).

Âyet: { مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ } - “*Allah yolunda bana yardımcı olacaklar kimlerdir*” (Âl-i İmran, 52).

3) عند Anlamında

Bu harf-i cerden önce sevgi, nefret veya şaşırma ifade eden cümleler gelir (1912: 174).

Âyet: { رَبِّ السِّجْنِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ } -

“*Rabbim bana göre zindan bunların beni çağırdığı şeyden daha sevimlidir*” (Kur'an-ı Kerim, Yusuf, 33).

İbn Hişam Muğni'l-Lebîb'te 5 anlam daha ortaya koymuştur.

4) الملام Harf-i Ceri Anlamında

الملام harf-i cerinin özelleştirme anlamında kullanılmaktadır (İbn Hişâm, 1964: 79).

Âyet: { وَالْأَمْرُ إِلَيْكِ } “*Emir senindir*” (Neml, 33).

Bu âyette, إِلَيْكِ zamire ihtisas edilmiş diğer bir deyişle zamire has kılınmıştır.

5) في Harf-i Ceri Anlamında

في harf-i ceri gibi mekan veya zaman zarfı olarak kullanıldığı durumlar vardır (İbn Hişâm, 1964: 79).

Âyet: { لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ } – “*Elbette kıyamet günü sizi toplayacaktır*” (Nisâ, 87).

Âyette, إِلَى harf-i ceri zaman zarfı anlamında kullanılmıştır.

6) الابتداء Başlangıç

من harf-i ceri gibi başlangıç işlevinde kullanıldığı durumlar bulunmaktadır (1964: 79).

Örneğin: تقول وقد عاليت بالكور فوقها يسقى فلا يروى إلى ابن أحمر

Üstündeki deve semeriyle yükselerek İbn Ahmer’den ne ona doyduğunu ne de onu terk etmediğini söyler.

7) عند Anlamında

Örneğin: أشهى إلى من الرحيق السلسل أم لا سبيل إلى الشباب الأول

İlk gençliğe dönecek bir yol yoktur Soğuk ve saf içkinin yanında bu gençlik daha lezzetlidir.

Bu şiirde, إلى من الرحيق السلسل kelime öbeğinde إلى harf-i ceri, gençliğin yanında, katında anlamında kullanılmıştır (1964: 79).

8) التوكيد Vurgu

Lafzen fazla harftir (1964: 79).

Âyet: { رَبَّنَا لِتُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْنَدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ } - “*Ey rabbimiz namaz kılsınlar diye sen insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meyledici kıl*” (İbrahim, 37).

Bu âyetle إلى harf-i ceri “onlar” zamirine vurgu yapmak için kullanılmıştır.

1.2.4. حتى

إلى harf-i ceri gibi *hedef* anlamında kullanıldığı durum söz konusudur. Ancak إلى harf-i ceri gibi işlev kazanmak için حتى harf-i cerinin isme gelmesi gerekmektedir (el-Gelâyînî, 1912: 175).

Âyet: { سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ } - “*Tan yeri ağarıncaya kadar esenliktir*” (Kadir, 5).

Bu âyetle, حتى harf-i ceri إلى harf-i ceri gibi isme gelerek -e kadar anlamını kazandırmıştır.

حتى harf-i cerinden sonra gelen kelime kendinden önce gelen kelimeye dâhil olabilir.

Örneğin: بَذَلْتُ مَالِي فِي سَبِيلِ أُمَّتِي، حَتَّى آخِرِ دِرْهَمٍ عِنْدِي – Bendeki son dirheme kadar malımı milletimin yolunda harcadım. Bu harf-i cerden sonra gelen kelime ondan önce gelen kelimeye dâhil olmayabilir.

Âyetle: { كُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ } - “*Şafağın beyaz ipliği siyah iplikten ayırt edilinceye kadar yiyin, için*” (Bakara, 87).

Bu âyetle, حَتَّى harf-i cerinden sonra gelen kelime ondan önceki kelimeye dâhil olmamıştır. Çünkü tan yeri ağarmaya başladığı zaman oruçlunun yemek yemesi caiz değildir. Bazı nahivcilere göre حتى harfinden sonra gelen öncekine her durumda dâhil olur. Bazıları da her

durumda dâhil olmadığını iddia etmiştir. Gerçek olansa eğer önceki kelime sonra gelen kelimenin bir parçasıysa dâhil olur. Örneğin: أَكَلْتُ السمكةَ حَتَّى رَأَيْتُهَا – Balığı başına kadar yedim.

إلى ve حَتَّى harfleri arasındaki farka bakıldığında إلى harf-i ceri kendisinden öncekine zaman veya mekanın son olan kısmını mecrur yapar. Ancak mecrur yaptığı kelime son olmak zorunda değildir.

Örneğin: سَرْتُ لَيْلَةَ أَمْسٍ إِلَى آخِرِهَا – Dün geceyi sonuna kadar yürüdüm. Başka bir örnek: سَرْتُ النَّهَارَ إِلَى الْعَصْرِ – Gündüz ikindiye kadar yürüdüm.

Yukarıdaki örneklere bakılacak olursa, إلى harf-i ceri zaman açısından günün sonunu da yarısını da mecrur yapmıştır.

حَتَّى harf-i cerine bakıldığında ise zaman olarak sonu mecrur yapar.

Örneğin: سَرْتُ لَيْلَةَ أَمْسٍ حَتَّى آخِرِهَا - Dün geceyi sonuna kadar yürüdüm. Ancak; سَرْتُ اللَّيْلَةَ حَتَّى - Geceyi yarısına kadar yürüdüm gibi böyle bir cümle doğru değildir (el-Gelââyînî, 1912: 176).

حَتَّى harf-i ceri اللام anlamında sebep için de gelebilir. Örneğin: إِتَّقِ اللَّهَ حَتَّى تَقُورَ بِرِضَاهُ - Allah'ın rızasını kazanman için Allah'tan sakın.

حَتَّى harf-i cerinin başka bir kullanımı daha bulunmaktadır. Muzari fiile gelerek muzari fiili nasb eder ve -e kadar anlamını katmaktadır.

Örneğin: حَتَّى أَفُوزَ سَأُجْتَهِدَ - Başarana kadar çalışacağım.

1.2.5. عن

El-Gelââyînî'nin *Câmiu'd-Durûsi'l-'Arabiyye* adlı eserinde عن harf-i ceri için 6 anlam verilmiştir.

1) المجاوزة والبعد Uzaklaşma

Bu harf-i cer temel olarak uzaklaşma ifade etmek için kullanılır (1912: 176).

Örneğin: رَعَيْتُ عَنْ الْأَمْرِ – Durumdan yüz çevirdim.

Başka bir örnek: ابْتَعد عني – Benden uzak dur.

Buradaki örneklerde عن harf-i cerin kullanımında uzaklık anlamını görmek mümkündür.

2) بعد Sonra Anlamında

عن harf-i cerinin “sonra” anlamında kullanıldığı durumlar vardır (1912: 176).

Örneğin: عن قريب أزورك – Biraz sonra seni ziyaret edeceğim.

Âyet: { عَمَّا قَلِيلٍ لِّيُصْبِحُنَّ نَادِمِينَ } – “Az sonra pişman olacaklar” (Mu’minûn, 40).

3) Harf-i Ceri Anlamında

عن harf-i cerinin على harf-i ceri gibi “üzerine” anlamında kullanıldığı durum da söz konusudur (el-Gelâyînî, 1912: 176).

Âyet: { وَمَنْ يَخْلُ فَإِنَّمَا يَخْلُ عَنْ نَفْسِهِ } – “*Ve kim cimrilik ederse kendisine cimrilik etmiş olur*” (Muhammed, 38).

4) التعليل Sebep

عن harf-i ceri sebep anlamında da kullanılmaktadır (el-Gelâyînî, 1912: 177).

Âyet: { وَمَا نَحْنُ بِنَارِكِي إِلَهْتِنَا عَنْ قَوْلِكَ } – “*Ve sen söylüyorsun diye ilahlarımızı bırakacak değiliz*” (Hûd, 53).

Başka bir örnek: لن أفعل هذا عن أمرك – Sen emrediyorsun diye bunu yapmayacağım-.

5) Harf-i Ceri Anlamında

عن harf-i ceri -den, -dan anlamında من harf-i cer görevini üstlendiği kullanımlar bulunmaktadır (1912: 177).

Âyet: { وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ } - “*O, kullarının(kullarından) tevbesini kabul edendir*” (Şûrâ, 25).

Âyet: { أُولَئِكَ الَّذِينَ نَقْبَلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا } - “*Onlar öyle kişilerdir ki onlardan yaptıklarının en iyisini kabul ederiz*” (Ahkâf, 16).

6) البذل Karşılık Anlamında

عن harf-i ceri burada, karşılık anlamında kullanılmaktadır (el-Gelâyînî, 1912: 177).

Âyet: { وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا } - “*Başkası için hiç kimsenin herhangi bir ödemede bulunmadığı günden sakının*” (Bakara, 48).

İbn Hişâm’ın *Muğni’l-Lebîb* adlı eserinde bu harf-i cer için ayrıca 4 anlam daha ifade edilmiştir. Diğer 4 anlam:

7) Zarfiyet

في harf-i ceri gibi mekan veya zaman zarfı anlamında kullanılır (İbn Hişâm, 1964: 159).

Örnek: ولا تك عن حمل الرباعة وانبا... وأس سراً الحي حيث لقيتهم

Buluştüğünüz yerde Siratul Hay’de üzgündünüz Yükü taşımada gevşeklik göstermeyin.

8) ب Harf-i Ceri Anlamında

ب harf-i ceri gibi bitişme anlamında kullanıldığı durumlar vardır (1964: 159).

Âyet: - { وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ } - “*O, arzusuna göre de konuşmaz*” (Necm, 3).

9) الاستعانة Araç

عن harf-i ceri ب harf-i cerinin araç anlamında da kullanılmaktadır (1964: 159).

Örnek: رميْتُ عن القوس – Oku yay ile attım-.

10) التعويض Karşılık

Lafzen fazla harftir. Bir şeye karşılık anlamında kullanılmaktadır (1964: 159).

Örneğin: فهلا التي عن بين جنبيك دافع ... أتجزع إن نفس أتاها حمامها

Eceli gelen bir canı mı parçalayacaksın İşte o zaman bunun bedelini iki tarafın yerine ödemeyecek misin.

1.2.6. على

Şeyh Mustafa el-Gelâyîni'nin *Câmiu'd-Durûsi'l-'Arabiyye* adlı kitabında على harf-i cerin 8 anlamı vardır.

1) الاستعلاء İsti'lâ

“Üzerinde” anlamı على harf-i cerinin temel anlamlarından biridir. Gerçek ve mecaz anlamda kullanımı söz konusudur (el-Gelâyîni, 1912: 177).

Âyet: { وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ } - “Onların üzerinde ve gemilerde taşınırsınız” (Mu'minûn, 22).

Örneğin: Transit salonunda deri koltukta - فقد قضيت يوما و ليلة على المقعد الجلدي بقاعة الترانزيت بلا حراك (es-Semmân, 1988:20)

Âyet: { تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ } - “İşte peygamberler! Biz onların bir kısmını bir kısmına üstün kıldık.” (Bakara, 253). Burada ise على harf-i ceri mecaz anlamda kullanılmıştır.

2) Harf-i Ceri Anlamında

harf-i ceri, في harf-i ceri anlamında mekan veya zaman zarfı olarak da kullanılmaktadır (1912: 178).

Âyet: { وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَى حِينٍ غَفْلَةٍ مِنْ أَهْلِهَا } - “*Ahalisinin habersiz olduğu bir sırada şehre girdi*” (Kasas, 15).

3) عن Harf-i Ceri Anlamında

harf-i ceri, عن harf-i ceri gibi de kullanılmaktadır (1912: 178).

Örneğin: إِذَا رَضِيتَ عَلَيَّ بَنُو قُشَيْرٍ لَعَمْرُ اللَّهِ أَعْجَبَنِي رِضَاهَا

Eğer benî Kuşeyr benden razı olursa, Allah’a yemin olsun ki onların rızası hoşuma gider.

4) اللام Harf-i Ceri Anlamında

harf-i cerinin, *sebepe* anlamında اللام harf-i ceri gibi de kullanımı söz konusudur (el-Gelâyînî, 1912: 178).

Âyet: { وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَيْكُم } - “*Size doğru yolu gösterdiği için Allah’ı yüceltmenizi ister*” (Bakara, 185).

5) مع Birliktelik

harf-i ceri, birliktelik anlamında da kullanılmaktadır (1912: 178).

Âyet: { وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ } - “*Ve sevdiği maldan harcar*” (Bakara, 177).

Başka bir âyet: { وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظُلْمِهِمْ } - “*Doğrusu insanlar kötülük ettikleri halde rabbin onlar için mağfiret sahibidir*” (Ra’d, 6).

6) من Anlamında

harf-i ceri من harf-i cerinin *başlangıç* anlamında kullanımı mevcuttur (1912: 178).

Âyet: { الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ } - *“İnsanlardan bir şey ölçüp aldıkları zaman ölçüyü tam yaparlar”* (Mutaffif’in, 2).

7) الباء Harf-i Ceri Anlamında

على harf-i ceri, الباء harf-i cerinin *vurgu* anlamında da kullanılmaktadır (1912: 178).

Âyet: { حَقِيقٌ عَلَى أَنْ لَا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقُّ } - *“Allah hakkında gerçekten başkasını söylememem benim üzerime bir borçtur”* (A’râf, 105).

8) الاستدراك

Burada على harf-i ceri “rağmen” anlamında kullanılmıştır (1912: 179).

Örneğin: فلا تَدْخُلُ الْجَنَّةَ لِسُوءِ صَنيعِهِ ، على أنه لا يَبْتَاسُ مِنْ رَحْمَةِ - Filanca Allah’ın rahmetinden ümit kesmemesine rağmen yaptığı kötü şeylerden dolayı cennete girmez.

Muğni’l-Leb’ib’te bir anlam daha verilmiştir:

9) التعويض Karşılık

Lafzen fazla harftir (İbn Hişâm, 1964: 154)

Örneğin: إِنْ لَمْ يَجِدْ يَوْمًا عَلَى مَنْ يَتَكَلَّمُ ...إِنَّ الْكَرِيمَ وَأَبِيكَ يَعْتَمَلُ

Cömertlik ve baban beraber çalışmaktadır Güveneceği birini bulmazsa.

1.2.7. في

7 anlamı vardır (el-Gelâyînî, 1912: 180).

1) الظرفية Zarfiyet

في harf-i ceri, zaman ve mekan zarfı olarak kullanılmakta olup gerçek ve mecazi kullanımları vardır (1912, 180)

Örneğin: ورقة - و في مقعدي أخرجت قلما و ورقة (es-Semmân, 1988:21).

Bir başka örnek olarak: سرت في المساء – “Akşam yürüdüm.” cümlesi verilebilir. Bu harf-i cerin gerçek anlamıyla kullanımına ise: { غَلَبَتِ الرُّومُ فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ فِي بَضْعِ سِنِينَ } - “(Bölgeye) En yakın yerde Rumlar yenildi. Yenilgilerinden sonra birkaç yıl içinde yeneceklerdir” (Ankebût, 1-4) âyeti örnek teşkil eder.

Mecâzi kullanımına âyet: { لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ } - “Andolsun Allah’ın elçisinde sizin için en güzel örnek vardır” (Ahzâb, 21) âyeti örnek olarak verilebilir.

2) السببية و التعليل Sebepe ve Gerekçe

harf-i cerinin sebepe ve gerekçe bildiren anlamında kullanılmaktadır (el-Gelâýînî, 1912:180)

Âyet: - { لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ } - “İçine daldığınız yaygarada size mutlaka bir azap dokunurdu” (Nûr, 14).

3) مع Birliktelik

harf-i cerinin birliktelik anlamı da bulunmaktadır (1912:180)

Âyet: { قَبْلَكُمْ مِنْ خَلْتُمْ قَدْ أَمِمَ فِي ادْخُلُوا قَالَ } - “Sizden önce geçen insan topluluklarıyla beraber (ateşe) girin” (A’râf, 38).

4) على Harf-i Ceri Anlamında

harf-i ceri على harf-i ceri anlamında da kullanılmaktadır (1912:180)

Âyet: { لَأَصْلَبَنَّكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ } - “Sizi hurma dallarına asacağım” (Tâ-Hâ, 71).

5) المقايسة Derecelendirme

في harf-i ceri derecelendirme anlamında da kullanılmaktadır (1912:180).

Âyet: { مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ } - “*Ahirete göre dünya hayatının geçimi pek azdır*” (Tevbe, 38).

6) الباء Harf-i Ceri Anlamında

في harf-i cerinin الباء harf-i ceriyle aynı görevi gördüğü durum söz konusudur (1912:180-181)

Örneğin: وَ يَرْكَبُ يَوْمَ الرَّوْعِ مَنَّا فَوَارِسٌ بِصِيرُونَ فِي طَعْنِ الْأَبَاهِرِ وَ الْكَلَى

Korku günü bizden atlılar binecek Atar damarlarına ve böbreklerine saplanan bıçakları görecekler.

7) إلى Harf-i Ceri Anlamında

Âyet: { فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ } - “Onlar ellerini ağızlarına koydular” (İbrahim, 9).

İbn Hişam’ın *Muğni’l-Lebîb* adlı eserinde bu anlamları dışında üç farklı anlamı daha örneklendirilmektedir:

8) من Harf-i Ceri Anlamında

في harf-i cerinin من harf-i ceri gibi başlangıç anlamında kullanımı söz konusudur (İbn Hişâm, 1964:184)

Örneğin: وَهَلْ يَعْمَنُ مَنْ كَانَ فِي الْعَصْرِ الْخَالِي ... أَلَا عَمَّ صَبَاحاً أَيُّهَا الطَّلَالُ الْبَالِي

قليل الهموم ما يبيت بأوجال ... وهل يعمن إلا سعيد مخذ

Ey sevgilinin uğradığı yerler arkadaşınız sizden ayrılıp gitti Ondan sonra mutluluğu nasıl bulacaksınız?

Dert ve korku olmadan geceleyebilir misiniz?

9) التعويض Karşılık

Lafzen fazla harftir. Karşılık gelen şey anlamındadır (1964:184)

Örneğin: جلبت فيما رغبت – İsteddiğin şeyi getirdim.

10) التوكيد Vurgu

Vurgu görevini görmektedir (1964:184).

Âyet: { وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا }- “*Ve (Nuh) gemiye binin dedi*” (Hûd, 41).

1.2.8. الكاف

4 anlamı bulunmaktadır (el-Gelâyînî, 1912:181)

1) التشبيه Benzetme

Benzetme, الكاف harf-i cerinin temel anlamıdır (1912:181)

Örneğin: كغابة مدارية الصوت الغامض للحديقة الكثيفة الاشجار - Tropikal bir orman gibi ağaçları çok olan bahçenin gizemli sesleri (es-Semmân, 1988:14).

2) التعليل Sebep

لام harf-i ceri görevini görerek sebep anlamı da bulunmaktadır (1912:181)

Âyet: { وَانْكُرُوهُ كَمَا هَدَيْكُمْ }- “*Size hidayet verdiği için onu anın*” (Bakara, 198).

3) Harf-i Ceri Anlamında على

على harf-i ceri anlamında kullanımı söz konusudur (1912:181)

Örneğin: كُنْ كَمَا أَنْتَ – Olduğun şey üzere kal.

Başka bir örnek: - كيف أصبحت؟ - كخير Nasıl oldun? – İyi. Burada كخير, على خير anlamında kullanılmıştır.

4) التوكيد Vurgu

Lafzen fazla harftir. Vurgu görevi görür (1912:181)

Âyet: { لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ } - “Ona benzer hiçbir şey yoktur” (Şûrâ, 11).

Muğni 'l-Lebîb'te bir anlamı daha verilmiştir.

1.2.9. اللام

اللام harf-i cerinin el-Gelâyînî'nin *Camîu'd-Durûsi'l-'Arabiyye* adlı eserinde 15 anlamı vardır.

1) المِلْك Sahiplik

اللام harf-i ceri, iki isim arasına girer. Harfe gelen isim sahip rolündedir (el-Gelâyînî, 1912:183).Örneğin: البيت لأخي – Ev kardeşimindir.

Âyet: { لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ } – “Göklerdeki ve yerdekilerin hepsi Allah'ındır” (Bakara, 284).

2) الاختصاص Özelleştirme

İstihkak lamı olarak da adlandırılır. اللام harf-i ceri ,mana ve isim arasına girer (1912:183).

Örneğin: الحمد لله – Hamd Allah'adır.

3) شبه المِلْك Yarı Sahiplik

اللام harf-i ceri, iki isim arasına girer. Ancak, harfin girdiği isim sahip rolünde değildir (1912:183). Örneğin: اللجام للفرس Yular at içindir.

4) التبيين Belirleme

لام harf-i ceri belirleyici lâm olarak da adlandırılır. Çünkü kendisinden önceki ismin cümlede meful konumunda kullanıldığını belirtir. Bu meful de taaccüp fiilinin veya ismi tafdîlin mefulüdür (1912:183).

Örneğin: خالد أحب لي من سعيد - Halit bana Sait'ten daha sevimlidir.

Başka bir örnek: إلى العلم - İlim bana ne kadar sevimlidir!

5) التوكيد Vurgu

Sözü vurgulamak için kullanılır ve irabta fazla harftir (1912:183).

Örneğin: ملكا أجار لمسلم ومعاهد ... -وملكت ما بين العراق ويثرب

Irak ve Medine şehirleri arasındaki yerlere müslümanları ve etraftakileri koruyarak hâkim oldun.

6) التقوية Takviye

لام harf-i ceri vurgu görevi gördüğü durum söz konusudur (el-Gelâyînî, 1912:184)

Âyet: { هُدًى وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ هُمْ لِزِبَّهِمْ يَرْهَبُونَ } -

“Rablerinden korkanlar için hidayet ve rahmet vardı” (A'râf, 154).

Başka bir âyet: { إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّعْيَا تَعْبُرُونَ } -

“Siz eğer rüya tabir ediyorsanız” (Kur'an-ı Kerim, Yusuf, 43).

7) إلى Harf-i Ceri Anlamında

Âyet: { كُلُّ يَجْزِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى } - “Her biri belirtilmiş bir süreye kadar akıp gider” (Fâtır, 13).

Başka bir âyet: { وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ } - “Geri gönderilselerdi yine men olundukları şeyi yapmağa dönerlerdi” (En'âm, raf28). (1912:184)

8) الاستغاثة Yardım İsteme

لام harf-i ceri, yardım isteyenle nasb halinde kendisi için yardım istenenle kesra halinde kullanılır (1912:184)

Örneğin: يا لخالِدٍ ليكر! - Ey Halid, Bekir'e koş.

9) التعجب Taaccüp

Şaşırma veya beğenme durumunda kullanılır. لام taaccüp edilen kişiye seslenirken يا nida edatından sonra nasb halinde kullanılır (1912:184).

Örneğin: يا للفرح! - Ne mutlu. Nida dışında لام kesra harekesiyle kullanılır.

Örneğin: لله دَرُّهُ رجلاً - Ne adam ama!

10) الصيرورة Sonuç

Bu harf-i cerden sonra gelen cümle, önceki cümleye sonuç olduğuna delalet eder. Bu yönüyle sebep bildiren لام harf-i cerinden farklılaşır (el-Gelâyînî, 1912:185)

Âyet: { فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا } - “Nihayet onu Fir'avn ailesi aldı ki, kendilerine bir düşman ve başlarına dert olsun” (Kasas, 8).

11) على Harf-i Ceri Anlamında

Gerçek veya mecaz anlam olmak üzere على harf-i ceri anlamında kullanılır (1912:184).

Âyet: { وَيَخْرُونَ لِيُلَاقِيَ الَّذِينَ يُبْكَونَ } - “Ağlayarak çeneleri üstüne secdeye kapanırlar” (İsrâ, 9).

Burada لام harf-i ceri gerçek anlamda kullanılmıştır.

Başka bir âyet: {وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا} -

“Kötülük ederseniz o da aleyhinizedir” (İsrâ, 7). Burada ise harf-i cerinin mecaz anlamda kullanımı söz konusudur.

12) الوقت Vakıt

Zaman lââm'ı olarak adlandırılır (1912:186)

Örneğin: هذا الغلام لسنة - Bu çocuk bir yaşındadır.

13) مع Birliktelik

harf-i cerin birliktelik anlamında kullanımı bulunmaktadır (1912:186)

Örneğin: لطول اجتماع لم نبت ليلة معا - فلما تفرقنا كآتي و مالكا

Ayrıldığımızda ve ben bir kral gibiyken Tüm görüşmelerimizde bir geceyi bile beraber geçirmedik.

14) في Harf-i Ceri Anlamında

harf-i ceri harf-i ceri gibi -de, -da bulunma eki anlamında da kullanılmaktadır (el-Gelâyînî, 1912:186)

Âyet: {وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَمَةِ} - “Kıyamet günü için adalet terazileri kurarız” (Enbiyâ, 47).

harf-i cerinin harf-i cer olarak kullanımının dışında muzari fiile gelerek muzari fiili nasb eder ve sebep anlamı katar.

Âyet: {إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ} - “Allah'ın sana gösterdiği şekilde insanlar arasında hükmedesin diye sana Kitab'ı hak ile indirdik” (Nisâ, 105).

1.2.10. الواو و الاء

الاء ve الواو harfleri yemin için kullanılan harflerdir (1912:186).

Âyet: {عَشْرٌ وَلَيْلٌ وَالْفَجْرُ} - “*Fecre ve on geceye andolsun*” (Fecr, 1-2).

Başka bir âyet: - {وَتَاللّٰهِ لَا كَيْدَ لَّصْنَانِكُمْ} “*Allah'a and olsun ki putlarınıza bir tuzak kuracağım*” (Enbiyâ, 57).

Şunu belirtmek gerekir ki, الاء harf-i ceri sadece Allah lafzına gelir. Ancak الواو harf-i ceri kendisine yemin edilen her şeye gelir.

1.2.11. مُذْ و مُنْذُ

مُنْذُ ve مُذْ harfleri başlangıç işlevindeki من harf-i ceri anlamında kullanılmaktadır (1912:187)

Örneğin: ما رأيته مُنْذُ يوم الجمعة - Cuma gününden beri seni görmedim.

Örneğin: - نظرت إلى كأنها تعرفني مُنْذُ زمن طويل و أحسستها تود أن تذكرني بأشياء كثيرة مشتركة طالما قمنا بها معا كتوأمين

Uzun zamandır beni tanıyormuş gibi bana baktı ve ikizler gibi yaptığımız birçok ortak şeyleri hatırlatmak istediğini hissettim. (es-Semmân, 1988:27)

1.2.12. رَبٌّ

رَبٌّ harf-i ceri azlık ve çokluk ifade etmek için kullanılır ((el-Gelâyînî, 1912:188)

Örnek: وَذِي وَلَدٍ لَّمْ يَلِدْهُ أَبَوَانِ - أَلَا رَبٌّ مَوْلِدٍ، وَلَيْسَ لَهُ أَبٌ - Kaç doğmuş çocuk vardır, babası olmayan

- Kaç erkek çocuk vardır onun doğurana olmayan. Burada رَبٌّ harf-i ceri azlık için kullanılmıştır. İlk beyitte Hz. İsa kastedilirken ikinci beyitte Hz. Âdem kastedilmektedir.

Çokluk kullanımına örnek: يَا رَبِّ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ - Dünyadaki nice giyinik ahirette çıplaktır.

رُبّ harfi sadece nekra yani belirsiz isimleri mecrur yapar. Genellikle bu nekra isim tekil bir isim veya cümle halinde nitelenen olur.

Örneğin: رُبّ رجلٍ كريمٍ لقيته - Karşılaştığım nice cömert adamlar var. İkinci örnekte: رُبّ رجلٍ يفعل الخير أكرمه - İkranda bulunduğum hayır işleyen nice adam vardır.

Bu nekra isim nitelenen olmayabilir. Örneğin: رُبّ كريم جبان - Nice cömert korkaktır.

رُبّ harf-i cerine zaid harf olan ما harfi eklenirse bağımsız bir harf olarak işlev görür. Fiil cümlesi, isim cümlesi gibi her türlü isme veya öbeğe geldiği gözlemlenmektedir.

Örneğin: رُبّما أبي يأتي - Belki babam gelir. Bu örnekte bağımsız bir şekilde isim cümlesine gelmiştir.

1.2.13. خَلَا وَ عَدَا وَ حَاشَا

Bu harfler, istisna edatları olarak bilinmektedirler. Bu edatların; harf-i cer veya fiil olarak kullanımları bulunmaktadır (el-Gelâyînî, 1912:189)

Bu edatların harf-i cerlere geldiklerinde kendilerinden sonra gelen ismi mecrur yaparlar. Bu edatların harf-i cer olarak kullanımlarına örnek verilecek olursa:

Örneğin: جاء الطُّلابُ خَلَا حُسَيْنٍ - Hüseyin dışında öğrenciler geldiler.

Fiil olarak kullanımlarında ise kendilerinden sonra gelen isim mefulün bih olarak mansub olur. Örnek verilecek olursa:

Örneğin: جاء الطُّلابُ عَدَا حُسَيْنًا - Hüseyin dışında öğrenciler geldiler.

1.2.14. كَيْ

اللّام harf-i ceri anlamında sebep bildirmek için kullanılır. Soru edatı ما ile kullanımı mevcuttur (1912:189).

Örneğin: -كَيْفَ فعلتَ هذا؟ -Bunu neden yaptın? Tıpkı bunu der gibi: -لَمْ فعلته؟ -Onu neden yaptın?

harf-i ceri gibi muzari fiile gelerek fiili nasb eder ve sebep bildiren bir anlam kazandırır.

1.2.15. متى

Temelde bir zarf olan متى harfi Huzeyl dilinde مِنْ harf-i ceri anlamında kullanılmaktadır (1912:190)

Örneğin: شربن بماء البحر ثم ترفعت متى لجج خضر لهن نثيج

Denizin suyundan içtik ve sonra o su yükseldi Şiddetli dalgaları ola

n büyük yeşil denizden

1.2.16. لعل

Ukayl dilinde harf-i cer olarak Kabul edilir. Fetha veya kesra üzere mebnidir (el-Gelâyînî, 1912:190).

Örneğin: -لعل أبي المغوار منك قريب... فقلت ادع أخرى وارفع الصوت جهرة Dedim ki: Diğerlerini de çağır ve açıkça sesini yükselt... Belki cesur babam da sana yakındır.

2.BÖLÜM

2. GÂDE ES-SEMMÂN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

2.1. Gâde es-Semmân

Gâde Ahmed es-Semmân, 1942 yılında Şam'da soylu ve muhafazakar bir ailenin kızı olarak dünyaya gelmiş ünlü bir yazar ve gazetecidir. Eğitimli bir anne ve babanın çocuğu olarak dünyaya gelmesi, onun donanımlı ve kültürlü bir birey olarak yetişmesinde önemli bir etkindir. Babası Dr. Ahmed es-Semmân, Sorbonne Üniversitesi'nde siyasi ekonomi alanında doktora yapmış, bir süre Suriye Üniversitesi rektörlüğü ve eğitim bakanlığı görevlerini de üstlenmiştir. Yazar olan annesinin ölümü küçük yaştaki es-Semmân'ı derinden etkilemiştir. Ancak babası, kızına sağlam bir kişilik kazandırmış, onun edebî görüşünün şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. Babasının kültür birikiminin yanı sıra uluslararası edebiyatı severek takip etmesi ve aynı zamanda Arap kültürel mirasıyla da yakından ilgilenmesi aynı zamanda içinde yetiştiği Şam kültürü de kişiliğini etkilemiştir.

Gâde es-Semmân, Filistinli yazar Gassân Kenefânî ile bir aşk yaşamış ve birbirlerine birçok sayıda aşk mektupları yazmışlardır. Gassân Kenefânî'nin ölümünden sonra es-Semmân bu mektupları yayınlamıştır. Öyle ki Gâde es-Semmân bu mektupların yayınlanmak konusunda kim daha önce ölürse geride kalanın nın bu mektupları yayınlayacağına dair birbirlerine söz verdiklerini ifade etmiştir.¹

2.2. Eğitim ve İş Hayatı

¹ لمحة عن حياة الكاتبة والأديبة السورية غادة السمان <https://www.magltk.com/ghada-al-samman/>, e.t. 02.07.2020

Gâde es-Semman, ilk ve ortaokul öğrenimini Şam Laik Fransız Okulunda tamamlamış, lise yıllarında okulun çıkardığı edebiyat dergisinde yayımladığı ilk öykü denemeleri ile yazarlık yeteneğinin farkına varmıştır. Babasının kendisini bir doktor olarak görme isteğine rağmen 1963 yılında Şam'daki Suriye Üniversitesinde İngiliz Edebiyatı bölümünde lisans öğrenimini (Arslan, 2018: 187) ve Beyrut Amerikan Üniversitesinde 'İnanılmaz Tiyatro' alanında yüksek lisans öğrenimini tamamlamıştır. Gâde iş hayatına gazetecilik alanında başlamış, kısa süre içinde ünü yayılmış ve Beyrut'un kültürü yayan bir merkez olduğu zamanlarda Gâde gazeteciliğinyıldızlarından biri haline gelmiştir. İlk edebi çalışması عيناك قدري (Gözlerin kaderimdir, 1962) adını taşımaktadır. Bu eseriyle zamanı kadın yazarları arasında büyük yankı uyandırmıştır. Daha sonra 1965 yılında "لا بحر في بيروت" (Beyrut'ta Deniz Yok) adlı ikinci hikâye koleksiyonunu yayımlamış, ikinci hikâye koleksiyonunu yayımladıktan sonra aynı yıl içerisinde Avrupa'ya gitmiş ve birçok Avrupa ülkesinin başkentinde gazeteci olarak çalışmıştır.. Yaşadığı ülkelerin edebiyat ve kültürünü öğrenmek ve kendi edebî kişiliğini geliştirmek için dünyayı keşfetmek hedefleri arasındaydı. 1966 yılında "ليل الغرباء" (Gurbetçilerin Gecesi) adlı üçüncü koleksiyonu yayımlandı ki bu eser onun edebiyat kariyerinde büyük bir adım oldu ve bu adım Gâde'nin edebiyat alanında Mahmut Emin gibi büyük eleştirmenler arasında tanınmasını sağladı. Arap dünyasında 1967 Haziran yenilgisi Gâde es-Semmân ve yaşlıları için büyük bir şok etkisi yarattı. O zaman Gâde, "أحمل عاري إلى لندن" (Utancımı Londra'ya Taşıyorum) adlı meşhur makalesini yazdı. Bu yıkımın ardından kısa bir süre hiçbir eser yazmadı. Ancak basındaki işi onun toplumsal gerçeklerle yakından ilgilenmesini sağladı ve bu süre zarfında Gâde gazetecilik ile ilgili makaleler yazdı.

1973 yılında Arap kültürünün içinde bulunduğu çıkmazları, fikir ve davranışları arasındaki çelişkiyi usta bir üslupla ele aldığı için hikâye koleksiyonları arasında en önemlisi

olarak kabul edilen "رحيل المرافئ القديمة" (Eski Limanların Göçü) adlı dördüncü koleksiyonunu yayımladı. 1974 yılının sonlarında "بيروت 75" (Beyrut 75) adlı romanını yayımladı. Bu romanda Arap milliyetçiliğini hissettirmeden Beyrut'taki siyasi, iktisadi ve toplumsal hayatı betimlemiştir.² Ayrıca bu kitabında artık modası geçmiş erkek egemenliğinin olduğu toplumun yanı sıra 1975 yılında Lübnan iç savaşının çıkmasına neden olan birçok etkenleri ortaya koymaktadır (Vinson, 2012).

Gâde es-Semmân, zamanla uluslararası bir yazar kimliği kazandı ve yazarın birçok eseri, İngilizce, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, Rusça, Polonyaca, Almanca, Japonca ve Farsça dillerine çevrilmiştir (Vinson, 2002).

2.3. Edebî Kişiliği

Gâde es-Semmân, diğer kadın yazar ve edebiyatçılardan farklı bir kişiliğe sahiptir. Yaşadığı olayların ve savaşların kişiliğini derinden etkilemesi sonucunda feminist kişiliğiyle ortaya çıkmıştır. Bunun en önemli sebebi Arap toplumunda doğmuş ve yaşamış olmasıdır. Çünkü yazar, kadının Arap toplumunda birey olmaktan ziyade günlük hayatın işleri için kullanıldığını ve toplumu ilgilendiren konularda onun fikrinin alınmadığını vurgulamaktadır. Bu yönüyle Arap dünyasında kadın haklarının en büyük savunucusu olarak ortaya çıkar (Riyâd el-‘Ali, 2012: 58). Yazar, Arap toplumunda kadının sorunlarını romanlarına taşımış ve bu sorunları çözmeye çalışmıştır. Bir kanadında sevgi, diğer kanadında da özgürlük olan bir kadın yaratmak istemiştir (2012: 69). Yazarın bu yönü onun isyancı kişiliğini de pekiştirmiş ve sadece kadının değil tüm Arap fertlerinin özgürlüklerinin peşinde koşmalarını istemiştir. Yazar ilk isyanını üniversitede bir sınavda göstermiştir. Uzun elbise ve eşarp zorunlu olsa da yazar gönülsüz bir şekilde bunu yapmış ve bir sınavda ismi çağrıldığında yeni bir karar alıp ayaklanmış ve eşarpını çıkarmıştır. Gâde herhangi birşeyin bedelini ödemeye hazır olmayan için hiçbirşeyin değişmeyeceğine inanmaktadır (2012: 48-49). Yazar, Beyrut'tayken iç savaşa

² لمحة عن حياة الكاتبة والأديبة السورية غادة السمان <https://www.magltk.com/ghada-al-samman/>, e.t. 02.07.2020

tanık olmuştur. Ancak yazar için bu savaşın büyük olumsuz yansımaları olmuştur. Savaştan kaçan Lübnanlıları özgürlüklerinin peşinde koşmaya davet etmiştir. Savaşın omuzlarını ağırlaştırdığı zulüm zincirlerine maruz kalan Araplara özgürlük yolunu göstermeye çalışmıştır (2012: 9).

Gâde es-Semmân kadın meselesini bir toplum meselesi olarak ele almış ve hala toplumda kadın meselesinin çözülmemiş olmasını toplumun gelişmesine engel olarak görmektedir. Özgür olmayan bir toplumda özgür bir kadının olamayacağını, adaleti olmayan bir toplumda da kadının özgür olamayacağını vurgulamıştır. Yazar, edebiyat için yapılan tüm cinsiyet sınıflandırmalarına karşı çıkarak kadın edebiyatı terimine de farklı bir yorum getirmeye çalışmıştır. Onun için erkek ve kadın edebiyatı şeklinde iki ayrı sınıflandırma bulunmamaktadır (Riyâd el-‘Ali, 2012: 12). Kadın edebiyatına inanıyor musunuz? Sorusu sorulduğunda cevabı: *“Ben kadın edebiyatına değil muhteşem kadın kimliğine inanıyorum, kadının mükemmel yetenekleriyle yaratıcı olan yönüne inanıyorum. Kadın edebiyatı adlandırması beni güldürüyor ve bana kız mı oğlan mı sorusu, kız çocuk doğduğunda ailenin üzüntüsünü ancak oğlan çocuk doğduğunda ailenin duyduğu sevinci hatırlatıyor”* olmuştur (2012: 13).

Gâde es-Semmân’a göre insanlar arasında bir vasıflandırma yapılacaksa cinsiyet açısından değil düşünce açısından olması gerekmektedir. es-Semmân’a Arap kadın edebiyatının maruz kaldığı engeller sorulduğunda; erkek olmanın çok önemli olduğu bir toplumda kadının erkeğe göre zayıf görülmesi ve bu nedenle baskı altında olup küçük düşürülmesi gibi engelleri belirtmiştir (2012:13). Yazar kendi döneminde yazılı olmayan kural ve kanunların Arap dünyasının bir bölgesinden diğer bölgesine bir büyü işi yaparak hipnoz etkisi yarattığını söylemiştir. Bu kanunlar Arap erkeklerine ayrıcalıklarını, zaman ve mekândan bağımsız olarak istediği zaman cinsel tatmine ulaşma hakkını vermektedir ve bu

erkeğin yasal hakkı olarak kabul edilmektedir. Çünkü bu tecrübe onun erkekliğini güçlendirmektedir (2012: 53). Gade es-Semmân'a göre kadının işlediği günahla erkeğin işlediği günah arasında bir fark yoktur. Kadınların günahı affedilmez ama erkeğin günahı affedilir gibi bir durum söz konusu olamaz. İnsan doğasında da erkek ve kadının eşit olduğunu ifade eder. Toplum için çok önemli olan bu konunun yeniden ele alınması gerektiğini ve her iki cinsiyet için geçerli olacak yeni değerler ve hükümler koyulması gerektiğini vurgulamaktadır (Riyâd el-'Ali, 2012: 54).

Gâde es-Semmân'ın kadını özgürlüğüne teşvik eden hikâye ve romanlarındaki kadın kahramanların hepsi, özgürlük tecrübesine karşı büyük bir susuzluk yaşayan ve sadece eski geleneklerden değil aynı zamanda Arap devriminin evliliklerinden ve gerici fırsatçılığından acı çeken ve bu yüzden özgürlüğüne kavuşması gereken birer çığlıktır (2012: 67). Aynı zamanda bu kadın kahramanlar özgürlüğe çağıran birer isyancı ve yoluna taş koyan her otoriteye de başkaldıran karakterlerdir (2012: 69). Yazara göre baskıcı bir toplumda kadının erkeğe sığınmasının iki nedeni bulunmaktadır. İlk neden kadının güveneceği bir liman araması ikincisi de duygusal bir sığınmadır (2012: 105). Gâde, eski adetlerin boyunduruğu altında zayıf durumda kalan Arap kadını ile Batı kadının özgürlüğü karşılaştırıldığında Batı'da ne kadının ne de erkeğin özgürleşmediğini aksine tüm insanlığın bozuk bir toplum düzeni içinde ve yanlış algılarla yönetilip ağır yüklerin altında kalarak nasıl zayıfladığını dile getirmektedir. Ona göre, insanın şeref ve gurur kaynağı olan gerçek özgürlük bu modern çağda dünyanın hiçbir yerinde bulunmamaktadır (2012: 110).

Gâde es-Semmân romanlarında bireysel tecrübelerinden yola çıkarak toplum yapısını ve oluşumunu göz önüne sermeye çalışmıştır. Yazarın bu tecrübeleri toplum ve bireyin gizli veya açık yıkım ya da zaferlerden bir dizi şeklinde görünür. Yazar bu yüzden, fiziksel veya psikolojik sebeplerle ölümüne yol açan olumsuz isyanlarda kendini gösteren Arap bireyinin

çektiği acısını anlatarak, toplumsal zulmün sınırını ortaya koyarak Arap toplumunu ifade ve sembollerle simgelemeye çalışmıştır (2012: 74).

Yazar Arap toplumunun, doğası gereği hızlı bir ilerlemeye açık olmadığını dile getirir. Çünkü hep parçalanmış ve kaybolmuş bir şekilde yaşamaktadır. Sınırlı bir özgürlüğü vardır. Ezilmiş biri olarak kendisini kontrol eden tabakalara hizmet etmek için kendisinden istenilen herşeyi yapmakta ve buna binâen egemen tabakalara göre iyi insan bastırılmış insan olarak kabul edilmektedir. Arap toplumu da bu egemen toplumun gölgesinde, baskı altında ve herşeyden yoksun bir şekilde yaşamaktadır (Riyâd el-‘Alî, 2012: 75).

2.4. Eserleri

- **Tamamlanmayan Çalışmaları**

أعلنت عليك الحب - 1979 – (Sana Aşkını Anlattım)

زمن الحب الآخر - 1978 – (Başka Aşk Zamanı)

الجسد حقيبة سفر - 1979- (Beden, bir yolculuk bavuludur.)

السباحة في بحيرة الشيطان - 1979 – (Şeytan Gölünde Yüzmek)

ختم الذاكرة بالشمع الأحمر - 1979- (Kırmızı Mumla Hatıra Mührü)

اعتقال لحظة هاربة - 1979- (Kaçış Ânının Tutuklaması)

مواطنة متلبسة بالقراءة - 1979- (Okuma suçu işleyen bir kadın vatandaşı)

الرغيف ينبض كالقلب - 1979- (Ekmek Bir Kalp gibi Atıyor)

ع غ تنفوس - 1980- (Ayn Gayna Bakıyor)

صفارة إنذار داخل رأسي - 1980- (Kafamın İçindeki Alarm Sireni)

1980- (Kuraldışı mektuplar) - كتابات غير ملتزمة

1981- (Şah damarından Şah damaraAşk) - الحب من الوريد إلى الوريد

1981- (Kabîle Öldürülen Kadını Sorguluyor) - القبيلة تستجوب القتيلة

1986- (Deniz Balığa Hükmediyor) - البحر يحاكم سمكة

(2019, لمحة عن حياة الكاتبة) (Bir Yaranın İçinde Başiboş Gezinmek) - 1988 - تسكع داخل جرح

• Tamamlanmış Romanları

1975 – (Beyrut 75) – بيروت 75

1976 – (Beyrut Kâbusları) -كوابيس بيروت

1986 – (Milyar Gecesi) -ليلة المليار

(Şam Mozaîği (İmkansız roman) (فسيفساء دمشقية) الرواية المستحيلة

(Ölünün Maskeli Gecesi - Beyrut Çılgınlığı - 2003 (موزاييك الجنون البيروتي) - 2003 (Mozaiği)

(Ey Şam Veda Sana - Şam Mozaîği) (فسيفساء دمشقية)يا دمشق وداعاً (2015 - 2019) (لمحة عن حياة الكاتبة)

• Hikâye Koleksiyonları

1962- (Gözlerin Kaderimdir) - عيناك قدرى

1963 – (Beyrut'ta Deniz Yok) – لا بحر في بيروت

1967- (Gurbetçilerin Gecesi) - ليل الغرباء

1973- (Eski Limanların Göçü) - رحيل المرافئ القديمة

زمن الحب الآخر (Başka Aşk Zamanı)

(2019, لمحة عن حياة الكاتبة) (Dört Kenarlı Ay) القمر المربع

- **Şiir Koleksiyonları**

حب - 1973 – (Bir Aşk)

أعلنت عليك الحب - 1976 - (Aşk Sana Anlattım)

– 1987 – (Rüzgarın Tersine Tanıklık Ediyorum) – أشهد عكس الريح

(- Şiir -) (Mürekkep Hokkasında Bir Aşık Kadın – Şiir -) 1995 – شعر - عاشقة في محبرة

(Yasemin'e Özlem Mektupları) رسائل الحنين إلى إلياسمين

(Sonsuzluk bir aşk anıdır) الأبدية لحظة حب

(Baykuşla Dans) الرقص مع البوم

(Olmayan Sevgili) الحبيب الافتراضي

(2019, لمحة عن حياة الكاتبة) (Ve Hiçbir şey Hiçbir Şeyi Düşürmez!) و لا شيء يسقط كل شيء!

- **Seyahat Edebiyatı Koleksiyonları**

الجسد حقيقية سفر (Beden, bir yolculuk bavuludur).

(Sıfırın Altında Gurbet) غربة تحت الصفر

(Kanatların Şehveti) شهوة الأجنحة

(Kalp Yalnız Bir Martıdır) القلب نورس وحيد

(2019, لمحة عن حياة الكاتبة) (Özgürlüğün Titremesi) رعدة الحرية

- **Diğer Çalışmalar**

الأعماق المحتلة - 1987- (İşgal edilmiş Derinlikler)

رسائل غسان كنفاني إلى غادة السمان - 1992 – (Gassân Kenefânî'den Gâde es-Semmân'a Mektuplar)

(لمحة عن حياة الكاتبة) (2019)

3.BÖLÜM

3. GÂDE ES-SEMMÂN'IN “ZEMENU'L-HUBBÎ'L-ÂHAR” ADLI ESERİNDE YER ALAN HARF-İ CERLERİN TEMATİK ROLLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.1. Tematik Rol Kavramı

Bir cümlede varlıkları olaylara bağlama konusunda anlambilim önemli bir rol oynamaktadır. Varlık kavramıyla özne veya nesne kastedilirken; olaylar ile eylemler kastedilmektedir. Bu varlıklar olaylara anlamsal bağlarına göre tematik roller aracılığıyla bağlanmaktadır (Alaca&Yılmaz, 2017:57). Bu varlıkları olaylara bağlayan anlambilimsel ilişkilere tematik rol adı verilir (Frawley, 2019: 197). “Tematik roller kuramı yükleme bağı olarak tümcedeki sözdizimsel öğelerin birbirleri ile olan anlamsal bağlarını temel alır ve öğelere üstlendikleri anlamlar ve görevler bağıyla isimler verir” (2017:57). Bu isimler çerçevesinde, tematik roller kendi içinde; *kılıcı, yazar, araç, etkilenen, yararlanıcı, deneyimci, konu, kaynak, hedef, yer, neden ve amaç* olmak üzere on iki ayrı rolü içermektedir. Rol yükleyiciler olarak eylemler, yüklemcil sıfat, türemiş ad sıllar ve edatlar sayılabilir. Tezin bu bölümünde Gâde es-Semman'ın “Zemenu'l-Hubbi'l-Âhar” (Başka Aşk Zamanı) adlı eserinin Arapçadan Türkçeye çevirisinde belirlenen harf-i cerlerin görüldüğü tematik roller ele alınmıştır. Ayrıca çeviriyi etkileyen durumlar ve çeviride gözlemlenen birtakım yanlışlar incelenmiştir.

Adı geçen eserde bulunan harf-i cer içeren yapıların görüldüğü cümleler tematik rolleri açısından incelenmeden önce semantik olarak öğeleri tanımlanacaktır.

3.1.1. Kılıcı

Bir eylemi kasıtlı olarak gerçekleştiren rol olarak tanımlanmaktadır (Mansour, 2018: 9). Başka bir tanımda bir etkinliği kasıtlı ve bilinçli olarak başlatan, gerçekleştiren ve olaydan bağımsız olarak var olan rol olarak tanımlanmaktadır (Bonial vd, 2011:40). Çoğunlukla bu rol bir insana aittir.

Örneğin: قرأ الولد الكتاب - *Çocuk kitabı okudu* cümlesinde *kılıcı* yani kitap okuma işini gerçekleştiren çocuktur.

3.1.2. Yazar

Kılıcı rolünün tüm özelliklerine sahip ancak bir işi doğrudan yapmayan roldür. Etkileyici olarak da adlandırılır (Frawley, 2009: 205).

Örneğin: تسبح السفينة في النهر - *Gemi denizde yüzüyor*.

Diğer örnek: يسبح علي في النهر - *Ali denizde yüzüyor*. İlk örnekte gemi denizde yüzme işini kendisi kasıtlı bir şekilde gerçekleştirmemektedir. Ancak yüklemi yani yapılan işi etkilemektedir. İkinci örnekte ise Ali yüzme işini kasıtlı ve gücül(etken) olarak yapmıştır. Ali burada kılıcı rolünde yer almıştır.

3.1.3. Araç

İşin yapılmasına araç olan roldür. Arap dilinde bu role bakıldığında harf-i cer kullanılarak yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla eserde ب harf-i ceriyle kullanılan cümlelerde araç rolünün çoğunlukta olması beklenmektedir.

Örneğin: كتبت بالقلم - *Kalemle yazdım*

3.1.4. Etkilenen

Eğer bir öge yüklemiden doğrudan etkilenirse bu öge etkilenen rolündedir. Bu rol, yüklem eyleminin değişmesi sonucunda belirir (Frawley, 2009: 210).

Örneğin: ضرب الولد أخاه - *Çocuk kardeşini dövdü* ya da كسر أبي الكأس - *Babam bardağı kırdı* cümlelerinde etkilenen kardeş ve bardak sözcükleridir. Etkilenen rolünün genelde Arapça cümle kuruluşunda nesne (mef'ûlu'n-bih) konumunda olduğu gözlenmektedir.

3.1.5. Deneyimci

Eğer yüklem bir oluşun iç durumunu etkiliyorsa bu, deneyimci rolüdür (Frawley, 2009: 213).

Bu etkilenme duygusal veya algısal olmaktadır (Uzun, 2000: 105).

Örneğin: أمي تنام *Annem uyuyor* ya da يشيب أبي *Babam yaşılanıyor* cümlelerinde öznel yüklem iç durumundan etkilenmiştir. Bu örneklerde özne, işi tamamen kendi isteğiyle, kasıtlı ve gücül(etken) olarak yapmamakta, adeta doğanın veya yaşayan bir varlık olmanın gereği olarak durumdan etkilenmektedir.

3.1.6. Yararlanıcı

İş, oluş veya durumdan yararlanan kişinin taşıdığı roldür.

Örneğin: تجدل عائشة كنزة لعلی - *Ayşe Ali'ye kazak örüyor* (Uzun, 2000: 105) ya da

دفعت رسوم دراسة أخي - *Kardeşimin öğrenim ücretini ödedim* cümlelerinde yararlanıcı durumda olan roller hiçbir devinim göstermeksizin sadece bir işten yararlanacak şekilde etkilenmişlerdir.

3.1.7. Konu

Bir oluşta veya işte yer alan ama etkilenmeyen roldür. Bu yönüyle etkilenen rolünden farklılık göstermektedir.

Örnek: يشتاقي علي حبيبته - *Ali sevgilisini öznlüyor* veya كنت أفكر أمي - *Annemi düşünüyordum* cümlelerine bakıldığında *sevgili* ve *anne* sözcükleri sadece bir iş veya oluşta yer almaktadır. Herhangi bir etkilenme gözlenmemektedir.

3.1.8. Kaynak

Bir eylemin başlangıcında yer alan roldür. Eylemin çıkış yerinde bulunur.

Örneğin: أتى المدرس من بيته -*Öğretmen evinden geldi* cümlesinde öznenin gerçekleştirdiği eylemin çıkış noktası evinden sözcüğüdür.

3.1.9. Hedef

Bir eyleme son diğer bir deyişle hedef olan roldür.

Örneğin: ذهبت إلى الجامعة – *Üniversiteye gittim.*

3.1.10. Yer

Eylemin gerçekleştiği konumdur.

Örneğin: أسكن في بارتين – *Bartın'da oturuyorum.*

3.1.11. Neden

Eylemin gerçekleşmesine neden olan roldür. Bu rol kendinden önce gerçekleşen olayla bağlantılıdır.

Örneğin: هربت من الخوف – *Korkudan kaçtım.*

Bu örnekte, korkma duygusu kaçma eylemine neden olmuştur.

3.1.12. Amaç

Eylemin gerçekleşmesine amaç olan roldür.

Örneğin: ذهبت إلى المكتبة لأدرس – *Ders çalışmak için kütüphaneye gittim.*

Bu örnekte ders çalışma eylemi bir amaç rolü yüklenmiştir.

Yukarıdaki tematik rollerden yola çıkarak her bir rolün Arapça tümce çözümlemelerinde dilbilgisel açıdan nesne, özne, tümleç gibi konumlarda olduğu görülmektedir. Bu da

göstermektedir ki Arapçada her bir dilbilgisel öge aslında tematik bir rol taşımakta ve ifade etmektedir.

3.2. Gâde Es-Semmân'ın “Zemenu'l-Hubbi'l-Âhar” Adlı Eserinde Yer Alan Harf-i Cerlerin Tematik Roller Açısından İncelenmesi

Bu bölümde adı geçen eserde yer alan tüm harf-i cerler ele alınacak olup harf-i cerlerin hangi alt anlamda kullanıldığı belirlenecek, isimlere, fiillere, harflere yüklediği veya yüklendiği roller varsa saptanacaktır. Ayrıca eserde yer alan harf-i cerli cümlelerin Arapçadan Türkçeye aktarımında cümle içerisinde bazen görülebilecek çeviri yanlışlarına da değinilecektir. Sözü geçen harf-i cerlerin sırasıyla değerlendirilmesi şu şekildedir:

3.2.1. الباء Harf-i Ceri

1)

من أنا بالضبط؟

Gerçekten ben kimim? (s.13, 23)

2)

كيف وصلت إلى هنا بالضبط؟

Gerçekten buraya nasıl geldim. (s.14)

3)

حتى الآن لا اعرف بالضبط من الضيوف و من اصحاب الدار

Şimdiye kadar hala misafirlerin ve ev sahiplerinin gerçekten kim olduklarını bilmiyorum.

(s.24)

4)

بيكي او يحتج او لا ادري بالضبط ماذا..

Ağlıyor veya protesto ediyor veya **gerçekten** ne olduğunu bilmiyorum. (s.51)

5)

رُبما كان ذلك بالضبط هو الطوفان.

Belki de o gerçekten tufandı. (s.94)

Yukarıdaki cümle ve çevirilerine bakıldığında الباء harf-i ceri lafzen zaid harf olup *vurgu* anlamında kullanılmıştır ve cümleyi pekiştirmiştir. Zaid harf olduğu için de tematik açıdan belirleyici bir rol saptanmamaktadır. Ancak, الباء harf-i ceri kelimeyi dolayısıyla cümleyi pekiştirmeye araç olduğu için bitiştiği kelimeye mecâzi bir rol yüklemiştir. Ayrıca بالضبط ilgeç öbeğinin Türkçeye aktarımında “gerçekten” kelimesi kullanılmış olup الباء harf-i cerinden bağımsız bir çeviri olmuştur.

6)

و لم أعد أذكر بالضبط ما كان بيننا

Aramızda tam olarak ne olduğunu artık hatırlamıyorum. (s.18)

7)

احدهم زوجها و لا اذكر بالضبط ان كان هو شارل او ميناتر

Onlardan biri kocası ve kocasının Charles mı yoksa Minater mı olduğunu tam olarak hatırlamıyorum. (s.23)

8)

قفص ذهبي رائع الصنع لم ار لجماله مثيلا و انه صار للمدار و من فيها طعم خاص جديد و مفهوم جديد مرير لا ادري

بالضبط ما هو منذ تفجر فيها عواؤها

*Muhteşem bir sanatla yapılmış altın bir kafes. Daha önceden güzelliğinin bir örneğini görmedim ve bu kafes, o bölge ve içindekiler için özel, yeni bir tat ve yeni, acı bir kavram oldu. Uluduğundan beri kafesin içinde **tam olarak** kim var bilmiyorum. (s.30)*

9)

لا يذكران بالضبط اسمه و كل مرة يناديه باسمه .

*İkisi de ismini **tam olarak** hatırlamıyor ve her defasında onu bir isimle çağırıyorlardı. (s.80)*

10)

اجل كانت هذه هي كلماتك .. كلماتك بالضبط ..

*Evet, bunlar senin kelimelerindi. **Tam olarak** senin kelimelerindi. (s.82)*

11)

قلت بالضبط : > استدارة فم وحش يضحك ساخرا و على دائرة شفقيه نتدحرج مع الدم و السم < .

***Tam olarak** şunu söyledin: Yuvarlak, vahşi bir ağızla alaylı bir şekilde gülüyor ve dudakların çemberinde kan ve zehirle beraber yuvarlanıyoruz. (s.84)*

12)

لا اذكر بالضبط

***Tam olarak** hatırlamıyorum. (s.97)*

Yukarıdaki cümle ve çevirilerine bakıldığında الباء harf-i ceri lafzen zaid harf olup vurgu anlamında kullanılmıştır ve cümleyi pekiştirmiştir. Zaid harf olduğu için de tematik açıdan belirleyici bir rol saptanmamaktadır. Ancak, الباء harf-i ceri kelimeyi dolayısıyla cümleyi pekiştirmeye araç olduğu için bitiştiği kelimeye mecâzi bir rol yüklemiştir. Ayrıca بالضبط ilgeç

öbeğinin Türkçeye aktarımında bu cümle bağlamında “tam olarak” kelime öbeği kullanılmış olup الباء harf-i cerinden bağımsız bir çeviri olmuştur.

13)

وتستطيع أن تخاطبني بأي اسم تشاؤه .

Bana istediğin herhangi bir isimle hitap edebilirsin. (s.13)

Bu cümle ve çevirisinde الباء harf-i ceri بأي اسم ilgeç öbeğiyle araç anlamında dolayısıyla tematik rollerden de araç rolü konumunda kullanılmıştır. Öbeğin “Herhangi bir isimle” şeklinde Türkçeye aktarılması uygun görülmüştür.

14)

لما تذكرت أن اسمي هو بالتأكيد.

Kesinlikle ismimin o olduğunu hatırlamazdım. (s.13)

Bu cümleye ve çevirisine bakıldığında الباء harf-i ceri lafzen zaid harf olup vurgu anlamında kullanılmıştır ve cümleyi pekiştirmiştir. Zaid harf olduğu için de tematik açıdan belirleyici bir rol saptanmamaktadır. Kesinlik-le kelimesinde –le ekinin الباء harf-i cerinin araç anlamında kullanılan –ile ekiyle bir bağlantısı yoktur. Ancak الباء harf-i ceri burada cümleyi pekiştirmeye araç olduğu için mecâzi bir rol yüklediği söylenebilir.

15)

و أستطيع أن أسمع عواءها بوضوح

Onun ulumalarını açıkça/net bir şekilde duyabiliyorum. (s.13)

16)

أسمع صوته بوضوح كما لو كان قادما من صدري... كما لو كان صدى لصرخة متقنة الاخفاء في ركن مهجور من نفسي

Ğöğsümden gelse de sesini açıkça/net bir şekilde duyabiliyorum... İçimde terkedilmiş bir köşede çok iyi gizlenmiş çığlıkların yankıları olsa da (s.14)

17)

فأرى بوضوح

Açıkça/net bir şekilde görüyorum. (s.17)

18)

كان باب الحديقة الصغيرة محكم الاغلاق لكنني عبر الاسلاك الشائكة شاهدت القفص الذهبي للذئبة يلتمع و شاهدها بوضوح في بقعة ضوء و قد استرخت قوائمها و همد جسدها المحنى على ذاته كطفل داخل الرحم ، و من رأسها اللصق على ارض القفص كان خيط من الدماء يسيل

Küçük bahçenin kapısı kapalı tutulmaya mahkûm edilmişti. Ancak, dikenli tellerden geçerken dişi kurtun altın kafesinin parladığına ve ayakları gevşemiş ve ana rahmindeki çocuk gibi bükülmüş bedeninin küçülmüş halde bir ışık odağında onu açıkça/net bir şekilde gördüm ve kafese yapışmış başından kanlar içinde akan bir ip vardı. (s.51)

Yukarıdaki cümle ve çevirilerine bakıldığında الباء harf-i ceri lafzen zaid harf olup vurgu anlamında kullanılmıştır ve cümleyi pekiştirmiştir. Zaid harf olduğu için de tematik açıdan belirleyici bir rol saptanmamaktadır. Ancak cümleyi pekiştirmeye araç olduğu için الباء harf-i ceri kelimesine mecâzi bir rol yüklemiştir. Ayrıca, بوضوح ilgeç öbeğinin “açıkça” şeklinde veya “net bir şekilde” şeklinde aktarılması uygun görülmüştür.

19)

انني اخسر متعة الحياة داخل الاشياء و لكنني اربح القدرة على رؤيتها من بعيد بوضوح اكثر ..

*Eşyaların içindeki hayat eğlencesini kaybediyorum ancak uzaktan **daha açık/net bir şekilde** onları görebilme yeteneği kazanıyorum. (s.103)*

Bu cümle ve çevirisine bakıldığında الباء harf-i ceri lafzen zaid harf olup *vurgu* anlamında kullanılmıştır ve cümleyi pekiştirmiştir. Zaid harf olduğu için de tematik açıdan belirleyici bir rol saptanmamaktadır. Ancak cümleyi pekiştirmeye araç olduğu için الباء harf-i ceri وضوح kelimesine mecâzi bir rol yüklemiştir. Ayrıca, ilgeç öbeği bu cümlede yanına çokluk zarfı almıştır. Bu nedenle “açık” şeklinde veya “net bir şekilde” şeklinde aktarılması uygun görülmüştür.

20)

بالرغم من ضجيج موسيقى المكرفونات الستة الماثثة في الحديقة

*Bahçeye kurulmuş altı mikrofonun gürültüsüne **rağmen**. (s.13)*

21)

و بالرغم من عشرات المحادثات الذكية و الغيبة التي تدور في الحفل

*Ve törende aptalca ve zekice yapılan onlarca konuşmalara **rağmen**. (s.13)*

22)

و بالرغم من الهمسات التي تلتقطها اذناي كصرخات

*Kulağıma gelen çıgıklara benzeyen fisıltalara **rağmen** (s.13)*

23)

و بالرغم من ضجيج الكؤوس و الملاعق و الصحون و التجشؤ و قرقرة البطون.

*Ve bardaklar, kaşıklar, tabaklar, böğürme ve karınların guruldamasına **rağmen**. (s.14)*

24)

دوما كنت مواطنة في ليل الترانزيت بالرغم من أنني كنت أضع قدمي من أن إلى آخر على أرض قارة الانتماء

Şu an ayaklarımı bu kıtanın toprağına koymuş olsam da ben daima aktarma gecesinin insanıydım. (s.18)

25)

لأنني بالرغم من كل شيء انسان .. انسان بكل ما في الانسان من ضعف و وحدة و حاجة و لوعة ..

Çünkü her şeye rağmen bir insanım. İnsanda bulunan tüm zayıflık, yalnızlık, ihtiyaç ve acılarla bir insanım. (s.144)

Yukarıdaki cümlelerde, “rağmen” anlamını vermek için رعم veya بالرغم kelimelerini vermek yerine بالرغم من ilgeç öbeğinin kullanımı cümle vurgusunu artırmıştır. Bu ilgeç öbeğini aktarırken ek bir kelime veya anlam vermeye gerek yoktur. harf-i ceri bu cümlede zaid harf olarak bulunmuş olsa da anlam vurgusunu artırdığı için بالرغم من ilgeç öbeğine mecâzi bir rol yüklediği söylenebilir.

26)

(إذا اردت ان تخفيني لا تصرخ بي)

Beni korkutmak istediğinde bana bağırma. (s.13)

27)

لم أكن أدري أن أحمد سيلعب مجاناً دور < كلب السلطة الاجتماعية > الأول إلا ليلة صرخ بي: أين كنت حتى هذه الساعة المتأخرة من الليل؟

Gecenin bu saatine kadar neredeydin diye bana bağırdığı gece hariç Ahmet'in ilk sosyal güç köpeği rolünü ücretsiz oynayacağını bilmiyordum. (s.36)

28)

صرخ بي: ماذا كنت تقولين لو أنني كنت قد قضيت هذا الوقت مع روزالين و انطوانيت و فتحية في ملهى <الكيت كات >؟

Bana bağırdı: *Şayet ben bu vakti Kit Kat pavyonunda Rozelin, Antuvanyet ve Fethiye ile geçirseydim bana ne derdin?* (s.36)

29)

صرخ بي: إن أحدا لن يتزوج منك

Bana bağırdı: *Kimse seninle evlenmeyecek.* (s.38)

Yukarıdaki cümlelerde, الباء harf-i ceri *bitiştirme* anlamında kullanılmıştır. صرخ ve لا تصرخ بي cümlelerinde bağırma eylemi bulunmaktadır. Bağırان kılıcı rolünü yüklenmişken, kendisine bağırılan kişi de bağırma eyleminden etkilendiği için etkilenen rolünü yüklenmiştir. Ayrıca لا تصرخ بی ilgeç öbeğini Türkçeye aktarırken çeviride bir yanlışın gözlenmemesi için لا تصرخ şeklinde çevrilmesi gerekir. Çünkü، الباء harf-i ceri burada bir biçimbirim olarak yer almaktadır. بی ilgeç öbeğinin tek başına çevrilmesi mümkün değildir. Bu durumun, kılıcı ve etkilenen rolleri arasındaki dönüşümlü bir ilişkiye dayandığı ileri sürülmektedir.

30)

ترحيب قشرة الشجرة بسقوط الندى

Ağaç kabuğunun su damlalarının düşüşünü karşılaması. (s.14)

Bu cümlede، الباء harf-i ceri *bitiştirme* anlamında kullanılmıştır. Bu cümlede ağaç kabuğunun su damlalarının düşüşünü karşıladığı bir eylem bulunmaktadır. Bu da karşılıklı bir rol etkileşiminin bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bu cümlede damlaların düşüşü kendiliğinden gerçekleşen bir eylem olmasa da gerçekleşen eylemi etkilediği için yazar rolünü başka bir

deyişle etkileyici rolünü yüklenmiştir. Bundan dolayı da الباء harf-i cerinin ترحيب fiili ve bitiştigi ilgeç öbeğiyle birlikte çevrilmesi gerekmektedir.

31)

أحاول عبثاً سدها بأصابع رجال يتقنون ألعاب خفة اليد و الحوات و المقامرة

*El becerisi, kumar ve sihirbazlık oyunlarını çok iyi oynayan erkeklerin **parmaklarıyla** onu boşuna kapatmaya çalışıyorum. (s.14)*

Bu cümleye bakıldığında الباء harf-i ceri, araç anlamında kullanılmış olup araç rolünü yüklenmiştir. Burada بأصابع ilgeç öbeği doğrudan Türkçeye “parmaklarıyla” şeklinde aktarılmıştır.

32)

و تلك الشبكة العارية من اعصابي معلقة بأصابع قارعي الطبول ، بحجرة عازف الناي الأرعن ، بموقع السياط على الاجساد العارية

*Sinirlerimdeki bu çıplak ağ, davul çalanların **parmaklarına**, pervasız ney üfleyen **boğazına** ve çıplak cesetlerin kırbaçlandığı **yere** girmiş. (s.123)*

Yukarıdaki cümlelere bakıldığında üç ayrı الباء harf-i cerinin kullanımı gözlenmektedir. Bu üç kullanımda da الباء harf-i ceri araç anlamından farklı olarak *bitiştirme* anlamında kullanılmıştır. bu nedenle Arapçadan Türkçeye “parmaklarına”, “boğazına” ve “yere” şeklinde aktarılması daha uygun görülmüştür.

33)

يصرخ بي جاك محاولاً أن يعلو صوته على السيمفونية الليلة للحفلة الساهرة في ضاحية بلدة <حمامات> بتونس

*Tunus’un “Güvercin” adlı bölgede devam eden tören gecesinde senfonide sesini yükseltmeye çalışarak Jack **bana** bağıırıyordu adeta (s.14)*

Bu cümlede, الباء harf-i cerinin iki ayrı kullanımı bulunmaktadır. İlk kullanıma bakıldığında; الباء harf-i ceri burada bitleştirme anlamında kullanılmıştır. Bu cümlede bağırma eylemi vardır. Bağırın kılıcı rolünü yüklenmiştir. Kendisine bağırılan kişi de bağırma eyleminden etkilendiği için etkilenen rolünü yüklenmiştir. Ayrıca بي ilgeç öbeğini Türkçeye aktarırken çeviride bir yanlışın gözlenmemesi için لا تصرخ بي şeklinde çevrilmesi gerekir. Çünkü, الباء harf-i ceri burada bir biçimbirim olarak yer almaktadır. بي ilgeç öbeğinin tek başına çevrilmesi mümkün değildir. Bu durumun, kılıcı ve etkilenen rolleri arasındaki dönüşümlü bir ilişkiye dayandığı ileri sürülmektedir. الباء harf-i cerin ikinci kullanımı incelendiğinde; بتونس ilgeç öbeğinde ise الباء harf-i ceri في harf-i ceri anlamında kullanılmış olup tematik rollerden yer rolünü yüklenmiştir. Ancak, bu ilgeç öbeği bir isim tamlamasına geldiği için Türkçeye “Tunus’un” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

34)

أجيبه بالعربية التي لا يفهمها طبعاً

Ben de ona tabiki de anlamadığı Arapçayla cevap veriyorum. (s.14)

35)

أقول بالعربية

Arapçayla söylüyorum. (s.14, 15)

36)

أقول بالعربية : رأسي ليس مجرد ديكور صحراوي محرض للغرائز...

Arapçayla söylüyorum: Başım sadece istekleri kışkırtan bir çöl dekoru(süsü) değildir. (s.15)

37)

أقول بالعربية : ايها الرجل لو أعجبتني لسألتك، كم ثمنك؟

Arapçayla söylüyorum: Ey adam, şayet seni beğenseydim sana değer ne diye sorardım.

38)

جاك مثلا اخرس في عالمي رغم فهمي للفرنسية و لذا اجيبه بالعربية حول اشياء اخرى لم يسأل عنه

Örneğin Jack, Fransızcaya hâkim olmama rağmen benim dünyamda dilsiz ve bu yüzden hakkında sormadığı başka şeylere *Arapçayla* cevap veriyorum. (s.30)

39)

أجيبه بالعربية

Ona *Arapçayla* cevap veriyorum. (s.16)

Yukarıdaki cümlelerde الباء harf-i ceri araç anlamında kullanılmış olup araç rolünü yüklenmiştir. Burada بالعربية ilgeç öbeği doğrudan Türkçeye “Arapçayla” şeklinde aktarılmıştır.

40)

و أنت > ذكر > أحمق قادم من > مونتمارتر > بباريس حاملا أفكاره الثابتة عني وعن شعبي

Sen benim ve halkımın değişmez düşüncelerini taşıyan **Paris’in** Montmartre tepesinden gelen ahmak bir erkeksin. (s.14)

Bu cümlede, بباريس ilgeç öbeğinde الباء harf-i ceri في harf-i ceri anlamında kullanılmıştır. Tematik rollerden yer rolünü yüklenmiştir. Ancak bu ilgeç öbeği bir isim tamlamasına geldiği için Türkçeye “Paris’in” şeklinde çevrilmesi uygun görülse de “Paris’te bulunan” veya “Paris’teki” şeklinde de çevrilebilir.

41)

يقول بالفرنسية

Fransızcayla/Fransızca söylüyor. (s.14, 15)

42)

بالفرنسية أقول : الذنبه تعوي في سجنها .

Fransızcayla/ Fransızca söylüyorum: Dişi kurt kafesinde ulur. (s.16)

43)

لو تحدثت بالفرنسية لوقع سوء التفاهم نفسه.

Eğer Fransızcayla/ Fransızca konuşsaydım aynısı yanlış anlaşılırdı. (s.15)

44)

يقول بالفرنسية و قد بدا و كأن اللعبة تروق له

Sanki ona oyun hoş görünür bir şekilde Fransızcayla/Fransızca söylüyor. (s.15)

45)

يقول بالفرنسية : أحب نساء ألف ليلة و ليلة اللواتي خلقن للحب مثلك.

Fransızcayla söylüyor: Senin gibi sevgi için yaratılmış kadınları binbir gece seviyorum.

(s.15)

Yukarıdaki cümlede الباء harf-i ceri *araç* anlamında kullanılmış olup *araç* rolünü yüklenmiştir.

Burada بالفرنسية ilgeç öbeği Türkçeye “Fransızcayla” veya “Fransızca” şeklinde aktarılması uygundur.

46)

يقول بالفرنسية : أنت شرقيّة لعوب

Fransızca olarak: Sen eğlenceye düşkün bir doğulusun diyor. (s.15)

Bu cümlede الباء harf-i ceri *araç* anlamında kullanılmış olup *araç* rolünü yüklenmiştir. Burada بالفرنسية ilgeç öbeği doğrudan Türkçeye “Fransızca olarak” şeklinde aktarılmıştır.

47)

و أنا لا أستطيع التحدث بالفرنسية بعد استيقاظي من النوم مباشرة لأنني لا أتقنها و احتاج إلى كثيرا من التركيز قبل أن أفهم أو أجيب

*Ve uykudan kalktıktan sonra hemen **Fransızca** konuşamıyorum çünkü bu dile hâkim değilim ve anlayıp cevap vermeden önce çok fazla odaklanmaya ihtiyacım var. (s.25)*

Bu cümlede الباء harf-i ceri *araç* anlamında kullanılmış olup *araç* rolünü yüklenmiştir. Burada بالفرنسية ilgeç öbeğinin bağlamdan dolayı “Fransızca” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

48)

لماذا تحاوريني بلغة لا أفهمها

*Neden benimle anlamadığım **bir dille** konuşuyorsun. (s.15)*

Bu cümlede الباء harf-i ceri *araç* anlamında kullanılmış olup *araç* rolünü yüklenmiştir. Burada بلغة ilgeç öbeği doğrudan Türkçeye “bir dille” şeklinde aktarılmıştır.

49)

أقول بالعربية : لست شرقيه بالمعنى (السياحي) الذي تتوهمه ايها الاحمق...

*Ben **Arapçayla**: Ey ahmak ben, zannettiğin gibi turist anlamında bir doğulu değilim derim.*

(s.15)

Bu cümlede الباء harf-i cerinin iki ayrı kullanımı görülmektedir. İlk kullanımda الباء harf-i ceri *araç* anlamında kullanılmış olup *araç* rolünü yüklenmiştir. Burada بالعربية ilgeç Türkçeye “Arapçayla” şeklinde aktarılmıştır. İkinci kullanımda ise الباء harf-i ceri في harf-i ceri

anlamında kullanılmış olup “anlamında” şeklinde çevrilmiştir. Ancak “anlamında” kelimesi dilsel açıdan في harf-i ceri anlamında ve yer rolünde olsa da gerçekte bir yer belirtmemektedir. Mecâzi bir kullanım vardır.

50)

أقول بالعربية : و أنا أكره ان يظل الرجل رجلا بالمعنى العتيق لهذه الكلمة ...

Arapçayla söylüyorum: Bu kelimenin eski **anlamıyla** erkeğin bir erkek olarak kalmasından nefret ediyorum. (s.15)

Bu cümlede الباء harf-i cerinin iki ayrı kullanımı görülmektedir. İlk kullanımda الباء harf-i ceri *araç* anlamında kullanılmış olup araç rolünü yüklenmiştir. Burada بالعربية ilgeç öbeği doğrudan Türkçeye “Arapçayla” şeklinde aktarılmıştır. İkinci kullanımda ise الباء harf-i ceri *araç* anlamında kullanılmış olup araç rolünü yüklenmiştir ve “anlamıyla” şeklinde çevrilmiştir.

51)

زوجتي بباريس مديرة شركة تعمل

Eşim **Paris’te** bir şirket müdürü olarak çalışır. (s.15)

Bu cümlede, بباريس ilgeç öbeğinde الباء harf-i ceri في *harf-i ceri anlamında* kullanılmış olup yer rolünü yüklenmiştir. Türkçeye “Paris’te” şeklinde çevrilmiştir.

52)

أجيبه بالعربية : كنت أحب الرجال كجزء من حبي للكون بكل ما فيه.. لولا الخلل المرير الذي وقع لي مؤخرًا..

Ona *Arapçayla* cevap veriyorum: Şayet son zamanlarda içine düştüğüm acı hata olmasaydı, adamları dünyanın içindeki **her şeyle** sevgimden bir parça olarak severdim. (s.16)

Bu cümlede الباء harf-i ceri iki defa kullanılmış olup her iki kullanımda da الباء harf-i ceri araç anlamında kullanılmış olup araç rolünü yüklenmiştir. Bu nedenle بالعربية ve بكل ilgeç öbekleri Türkçeye “Arapçayla” ve “her şeyle” şeklinde çevrilmişlerdir.

53)

أفتش عن << الحب الآخر >> الانساني حقا .. احلم بالمساهمة في بناء زمن الحب الآخر...

Ben gerçekten insanca başka bir sevgiyi arıyorum. Başka bir sevginin zamanını inşasında katkıda bulunmayı düşünüyorum.(s.16)

Bu cümlede, الباء harf-i ceri *bitiştirme* anlamında kullanılmıştır. الباء harf-i cerinin *bitiştirme* anlamında kullanıldığı cümlelerde bu harf-i cerin fiille birlikte çevrilmesi gerekmektedir. Çünkü bu gibi cümlelerde roller arasında bir etkileşim bulunmaktadır. Bu cümlede, أحلم kılıcı rolü yüklenmişken, konu rolünü yüklenmiştir.

54)

لماذا تحاوريني باستمرار بلغة لا افهمها ؟

Neden benimle sürekli anlamadığım bir dille konuşuyorsun. (s.16)

Bu cümlede, الباء harf-i cerinin iki ayrı kullanımı mevcuttur. İlk kullanımda, في harf-i ceri *anlamında* kullanılmıştır. Durum zarfı anlamını kattığı için “sürekli” şeklinde çevrilmiştir. İkinci kullanımda, الباء harf-i ceri *araç* anlamında kullanılmış olup araç rolünü yüklenmiştir. Çeviri hatası gözetilmeksizin “bir dille” şeklinde çevrilmiştir.

55)

حين تمر بنا كريستين راقصة.

Dansçı Kristin yanımızdan geçtiğinde. (s.16)

Bu cümlede, الباء harf-i ceri bitişirme anlamında kullanılmıştır. Burada, تمر fiiline bakıldığında tek başına nesnesini alamayan geçişsiz bir fiildir. Bundan dolayı yanına harf-i cer almıştır. Bu fiilin harf-i cersiz kullanılamamasının başka bir nedeni, fiilin faili Kristin kılıcı rolünü ve harf-i cerin geldiği zamirin etkilenen rolünü yüklenmesi bu fiil ve harf-i ceri ayrılmaz hale getirmesine dayandırılmaktadır. Çeviri incelendiğinde الباء harf-i cerinin “biz” zamirine eklenmesi göz önünde bulundurularak “yanımızdan” şeklinde çevrilmesi ön görülmüştür.

56)

في طفولتي كنت ارتدي ثياب الاثرياء التي يتصدقون بها علينا و اعتدت ان لا يكون قياس ثيابي صحيحا.

*Çocukluğumda zenginlerin **bağışladığı** elbiseleri giyordim ve bedenimi tutmayan elbiseleri giymeye alıştım. (s.16)*

Bu cümlede, الباء harf-i cerinin geldiği zamir “ثياب” yani “elbiseler” kelimesini karşılamaktadır. Burada, الباء harf-i ceri araç anlamında ve araç rolüyle kullanılmıştır. Burada, bu harf-i cerin araç anlamında ve rolünde olduğunu bilmek çeviriyi kolaylaştırmıştır. Ancak elbiseler kelimesi hem açık bir isim hem de zamir olarak yer aldığı için Türkçeye aktarımda durum değişmiş, “bağışladığı elbiseler” daha doğru bir çeviri olarak ele alınmıştır.

57)

في داخله آلاف الوجوه ما تزال تتحدث و تصرخ و تحرك عيونها المفتوحة المتشنجة بسرعة معتوهة

*İçinde hala konuşan, bağırان, buruşuk açık gözlerini manyak bir **hızlılıkla** hareket ettiren binlerce yüz var. (s.16)*

Bu cümlede, الباء harf-i ceri araç anlamında kullanılmış ve araç rolünü yüklenmiştir. Araç rolüne uygun olarak “hızlılıkla” şeklinde çevrilmiştir. Ancak bu cümlede “hızlılık”

kelimesinin durum zarfı(hâl) şeklinde kullanılması sebebiyle araç rolünün hem gerçek (dilsel açıdan) hem de mecâzi anlamda bir rol yüklediği söylenebilir.

58)

لكنني أستمّر في هذياني القصديري السريع الهستيري الذي يتحد مع هدير المحركات و حتى الألعاب النارية المائية الملونة التي تتوهج لثانية مريحه تنطفئ... كنت أنتظر لحظة الإقلاع بهوس

*Ancak motorların gürültüsüyle bir araya gelen hızlı sayıklamalarımın devam ediyorum ve bir saniyeliğine tutuşan renkli su ve ateş oyunları sönüyor. Ben **hevesle** kalkış anını bekliyordum.*

(s.16)

Bu cümlede, الباء harf-i ceri araç anlamında kullanılmış ve araç rolünü yüklenmiştir. Araç anlamının kullanımına uygun “hevesle” şeklinde çevrilmiştir. Ancak bu cümlede “heves” kelimesinin durum zarfı(hâl) belirtmesi sebebiyle araç rolünün hem gerçek hem de mecâzi anlamda bir rol yüklediği söylenebilir.

59)

دوما كانت تملأني بلذة غامضة

*Daima içimi gizli bir **lezzetle** dolduruyordu. (s.17)*

60)

امارس التنفس بلذة

*Havayı **lezzetle** soluyorum. (s.110)*

61)

تتنفس بلذة كأنها خرجت للتو من كهف خائق .

*Sanki aniden bunaltıcı bir mağaradan çıkmış gibi tatlı bir **lezzetle** soluklandı. (s.118)*

Yukarıdaki cümlelerde, الباء harf-i ceri araç anlamında kullanılmış ve araç rolünü yüklenmiştir. Araç anlamının kullanımına uygun “lezzetle” şeklinde çevrilmiştir. Ancak bu cümlede “lezzet” kelimesinin durum zarfı(hâl) belirtmesi sebebiyle araç rolünün hem gerçek hem de mecâzi anlamda bir rol yüklediği söylenebilir.

62)

و آلاف الوجوه تتحدث و تصرخ بلا رحمة

Binlerce yüz acımasızca konuşuyor ve bağırtıyor. (s.17)

Bu cümlede, بلا ilgeç öbeği kendisine geldiği kelimeyle olumsuz anlamın ortaya çıkmasına araç olmuştur. Burada, الباء harf-i cerinin kullanımı ayrıca صرخ fiiline de dayandırılır. Ayrıca cümlede, بلا رحمة ilgeç öbeği cümlede fiile nasıl sorusunun cevabını bulunacağı şekilde çevrilmiştir. Fiillerin harf-i cer almasının nedeni geçişsiz olmalarıdır. Ancak bu gibi cümlelerde nasıl sorusuna cevap aramak da çeviriyi kolaylaştırmaktadır.

63)

تذكرت رغم زحام حوار العويل أنني وعدت بأن أبعث مقالا من مطار المحطة القادمة

Yakılan ağıtların gürültüsüne rağmen bir sonraki havaalanından bir makale göndereceğime söz verdiğimi hatırladım. (s.17)

Bu cümlede الباء harf-i cerinin *bitiştirme* anlamı kullanılmıştır. Ayrıca, وعد fiili ve الباء harf-i ceriyle gelen ilgeç öbeği arasındaki karşılıklı bir rol etkileşiminde وعد fiilinin faili “ben” zamiri kılıcı rolünü ve الباء harf-i cerinin bağlandığı ilgeç öbeği ise konu rolünü yüklenmiştir. Bu cümlelerin çevirisinde bağlam göz önünde bulundurulmalı ve zamana dikkat edilmelidir. Söz verme eylemi gelecek zamana işaret ettiği için ve الباء harfi ceri أن masdarına geldiği için “göndereceğine” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

64)

قلت و أنا ألحظ اهتمامها بأن أؤكد لها انتهاء علاقتنا

Bunu, ilişkimizin bittiğini vurgulayarak ve ilgisini fark ederek söyledim. (s.44)

Bu cümlede الباء harf-i cerinin *bitiştirme* anlamı kullanılmıştır. Ayrıca, اهتمامها masdarı ve الباء harf-i ceriyle gelen ilgeç öbeği arasındaki karşılıklı bir rol etkileşimi bulunmaktadır. Bu cümlelerin çevirisinde bağlam göz önünde bulundurulmalı ve zamana dikkat edilmelidir. “vurgulayarak” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

65)

سجدتني عن أمراضه ، ويشكو إلي من الزكام المزمن و تصلب الشرايين ، يحدثني عن حبه لفنائة بائسة لم يسمح له قط بأن يحمل إليها هدية .

Ve bana hastalıklarından bahsedecek, kronik soğuk algınlığından ve damarlarının sertliğinden şikâyet edecek. Bana, kendisine sadece hediye taşıdığı dertli kıza olan aşkını anlatacak. (s.67)

Bu cümlede الباء harf-i cerinin *bitiştirme* anlamı kullanılmıştır. Ayrıca, يسمح fiili ve الباء harf-i ceriyle gelen ilgeç öbeği arasındaki karşılıklı bir rol etkileşimi bulunmaktadır. Bu cümlelerin çevirisinde bağlam göz önünde bulundurulmalıdır. بأن ilgeç öbeğinin Türkçeye “taşıdığı” çevrilmesi uygun görülmüştür.

66)

إذن فهو أيضا يحس معي بأن هنالك أشياء لا نستطيع مناقشتها ...

Öyleyse, o da orada tartışamadığımız şeylerin olduğunu hissediyor (s.68)

Bu cümlede الباء harf-i cerinin *bitiştirme* anlamı kullanılmıştır. Ayrıca, يحس fiili ve الباء harf-i ceriyle gelen ilgeç öbeği arasındaki karşılıklı bir rol etkileşimi bulunmaktadır. Bu cümlelerin

çevirisinde bağlam göz önünde bulundurulmalıdır. بأن ilgeç öbeğinin Türkçeye “olduğunu” çevrilmesi uygun görülmüştür.

67)

انفصلت الطائرة عن الأرض و في هذه اللحظة بالذات أحسست بما يشبه البرق داخل جمجمتي

*Uçak yerden kalktı ve **tam bu** anda kafamın içinde yıldırım çaktı gibi hissettim. (17)*

Bu cümlelerde, الباء har-i cerinin iki ayrı kullanımı söz konusudur. İlk kullanımda, بالذات ilgeç öbeğinde الباء harf- ceri zaid harf olup *vurgu* anlamında kullanılmıştır. Belirleyici bir rol yüklenmese de cümleyi pekiştirmeye araç olmasından dolayı mecâzi bir rol yüklediği söylenebilir. İkinci kullanımda ise; بما ilgeç öbeğindeki الباء harf-i ceri أحسست fiiline bağlı olarak gelmiştir ve *bitiştirme* anlamında kullanılmıştır.

68)

سمكة بلا بارحة و لا غد

*Dünü ve yarını **olmayan** bir balık. (s.18)*

Bu cümlede, بلا ilgeç öbeği kendisine geldiği kelimeyle olumsuz anlamın ortaya çıkmasına araç olmuştur. Ayrıca cümlede, بلا بارحة و لا غد ilgeç öbeği cümlede fiile nasıl sorusunun cevabını bulunacağı şekilde çevrilmiştir.

69)

و لم أشعر بكراهية أو أسف أو فرح أو أي شيء

*Bir **nefret**, üzüntü, mutluluk veya başka herhangi bir şey hissetmedim. (s.18)*

Bu cümlede, الباء harf-i ceri *bitiştirme* anlamında kullanılmıştır. أشعر fiilinin faili “ben” zamiri kılıcı rolü yüklenmişken; الباء harf-i cerinin geldiği كراهية kelimesi konu rolünü yüklenmiştir. Bundan dolayı burada fiil ve ilgeç öbeği aynı bağlam içerisinde çevrilmiştir.

Bu cümlede, “rağmen” anlamını vermek için رَغْم veya بِالرَّغْم kelimelerini vermek yerine بِالرَّغْمِ ilgeç öbeğinin kullanımı cümle vurgusunu artırmıştır. الباء harf-i ceri bu cümlede zaid harf olarak bulunmuş olsa da anlam vurgusunu artırdığı için بِالرَّغْمِ ilgeç öbeğine mecâzi bir rol yüklediği söylenebilir. Bu ilgeç öbeğini aktarırken ek bir kelime veya anlam vermeye gerek yoktur. Ancak farklı bir çeviri olması istendiği için temel anlamı bozmadan “olsam da” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

70)

يذكرني بالحي الفقير الذي أنتمي إليه

Bana ait olduğum fakir mahalleyi hatırlatıyor. (s.18)

Bu cümlede, الباء harf-i ceri bitişirme anlamında kullanılmıştır. يذكرني fiiliyle الباء harf-i ceriyle gelen ilgeç öbeğinin birbirine bağlı olduğu göz önünde bulundurularak ilgeç öbeği “mahalleyi” şeklinde aktarılmıştır.

71)

على المقعد الجلدي في قاعة الانتظار بالمطار تمددت

Havaalanında bekleme salonundaki deri koltuğa uzandım. (s.19)

Bu cümlede, بالمطار ilgeç öbeğinde الباء harf-i ceri في harf-i ceri anlamında kullanılmış olup yer rolünü yüklenmiştir. Türkçeye “Havaalanında” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

72)

امتألتا ثانية بصورة موظف شركة الطيران

Gözlerim havacılık şirketinden bir memurun görüntüsüyle doldu. (s.19)

Bu cümlede, الباء harf-i ceri araç anlamında kullanılmış ve araç rolünü yüklenmiştir. Araç anlamının kullanımına uygun “görüntüsüyle” şeklinde çevrilmiştir.

73)

أهـب بـسرعة

Hızlıca doğruldum. (s.19)

Bu cümlede, الباء harf-i ceri *araç* anlamında kullanılmış ve araç rolünü yüklenmiştir. Araç rolüne uygun olarak “hızlılıkla” şeklinde çevrilmiştir. Ancak bu cümlede “hızlılık” kelimesinin durum zarfı (hâl) belirtmesi sebebiyle araç rolünün hem gerçek hem de mecâzi anlamda bir rol yüklediği söylenebilir.

74)

قال بانجليزية أصيلة

Özgün bir İngilizceyle şöyle söyledi. (s.19)

Bu cümlede الباء harf-i ceri *araç* anlamında kullanılmış olup araç rolünü yüklenmiştir. Burada بانجليزية ilgeç öbeği *Türkçeye doğrudan* “İngilizceyle” şeklinde aktarılmıştır.

75)

بـصعوبة ميزت إسمي خلالها

İsmimi zorlukla seçebildim. (s.19)

Bu cümlede, الباء harf-i ceri *araç* anlamında kullanılmış ve araç rolünü yüklenmiştir. Araç rolüne uygun olarak “zorlukla” şeklinde çevrilmiştir. Ancak bu cümlede “zorluk” kelimesinin durum zarfı (hâl) sebebiyle araç rolünün hem gerçek hem de mecâzi anlamda bir rol yüklediği söylenebilir. Burada cümlelerin devrik yapıda olduğu gözlenmektedir.

76)

زحام من السيقان المتحركة بسرعة

Hızla hareket eden bacakların çokluğu. (s.19)

Bu cümlede, الباء harf-i ceri *araç* anlamında kullanılmış ve araç rolünü yüklenmiştir. Araç rolüne uygun olarak “hızla” şeklinde çevrilmiştir. Ancak bu cümlede “hız” kelimesinin durum zarfı(hâl) belirtmesi araç rolünün hem gerçek hem de mecâzi anlamda bir rol yüklediği söylenebilir.

77)

الفوضى متفشية اليوم بسبب إضراب بعض العمال

Bazı işçilerin grevleri sebebiyle bugün yaygın bir kaos var. (s.19)

Bu cümlede, الباء harf-i ceri *sebepe* anlamında kullanılmıştır. “Sebebiyle” şeklinde çevrilmesi dilsel açıdan *araç* anlamında ve araç rolüyle kullanıldığını gösterse de *sebepe* anlamında aktarıldığını belirtmek gerekir.

78)

ظللنا نجوع ، اخوتي و أنا حتى صرنا في سن تسمح لنا بالعمل

Ben ve kardeşlerim çalışacak yaşa gelene kadar aç kaldık. (s.19)

Bu cümlede, الباء harf-i ceri bitişirme anlamında kullanılmıştır. تسمح fiiliyle الباء harf-i ceriyle gelen ilgeç öbeğinin birbirine bağlı olması ve zaman göz önünde bulundurularak ilgeç öbeği “çalışacak” şeklinde aktarılmıştır.

79)

جئتكم بالأوراق الخاصة بتقديم شكوى

Şikâyeti sunmak için özel evraklarla geldim. (s.20)

Bu cümlede iki ayrı الباء harf-i ceri kullanılmıştır. İlk kullanımda, *araç* anlamı ve araç rolüyle kullanılmışken; ikinci kullanımda *sebe* anlamında ve sunma eyleminin amaç olması sebebiyle amaç rolü yüklenerek kullanılmıştır. Bu nedenle bu iki ilgeç öbeği için “evraklarla” ve “sunmak için” çevirileri uygun görülmüştür.

80)

قال بحنان مصطنع

Yapmacık bir samimiyetle söyledi. (s.20)

Bu cümlede, الباء harf-i ceri *araç* anlamında kullanılmış ve araç rolünü yüklenmiştir. Araç rolüne uygun olarak “samimiyetle” şeklinde çevrilmiştir. Ancak bu cümlede “samimiyet” kelimesinin durum zarfı (hâl) belirtmesi sebebiyle araç rolünün hem gerçek hem mecâzi anlamda bir rol yüklediği söylenebilir.

81)

كلنا متعب و قد ضيعنا أشياء كثيرة بالإضافة إلى حقائب السفر

Hepimiz yorgunuz ve yolculuk çantalarımızın yanında daha birçok şeyi kaybettik. (s.20)

Bu cümlede, الباء harf-i ceri ilgeç kalıbı şeklinde gelmiştir. Burada zaid harf olup *vurgu* anlamını artırmak için geldiği söylenebilir. “Yanında” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

82)

بدعوة منها

Ondan bir davetle. (s.20)

Bu cümlede, الباء harf-i ceri *araç* anlamında kullanılmış ve araç rolünü yüklenmiştir. Araç rolüne uygun olarak “davetle” şeklinde çevrilmiştir.

83)

أنا أتجه نحو الطائرة التي ستتقطني إلى الشاطئ الأفريقي بتونس

*Beni **Tunus**'ta Afrika sahillerine götürecek uçağa doğru gidiyorum. (s.20)*

Bu cümlede, بتونس ilgeç öbeğinde الباء harf-i ceri في harf-i ceri anlamında kullanılmıştır. Tematik rollerden yer rolünü yüklenmiştir. “Tunus'ta” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

84)

كانت نظرات موظف الشركة ترمق ثوبي (المجعلك) بشفقة

Şirket çalışanı kırışık elbiseme gözlerini dikmiş şefkatle bakıyordu. (s.20)

Bu cümlede, الباء harf-i ceri araç anlamında kullanılmış ve araç rolünü yüklenmiştir. Araç rolüne uygun olarak “şefkatle” şeklinde çevrilmiştir. Ancak bu cümlede “şefkat” kelimesinin durum zarfı (hâl) belirtmesi sebebiyle araç rolünün hem gerçek hem de mecâzi anlamda bir rol yüklediği söylenebilir.

85)

فقد قضيت يوما و ليلة على المقعد الجلدي بقاعة الترانزيت بلا حراك

*Transit salonunda deri **koltukta hareketsiz** bir gece ve bir gün geçirdim. (s.20)*

Bu cümlede, ilk kullanılan بقاعة ilgeç öbeğinde الباء harf-i ceri في harf-i ceri anlamında kullanılmıştır. Tematik rollerden yer rolünü yüklenmiştir. “koltukta” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür. İkinci kullanımda بلا ilgeç öbeği kendisine geldiği kelimeyle olumsuz anlamın ortaya çıkmasına araç olmuştur ve mecâzi bir rol yüklemiştir. “Hareketsiz” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

86)

لم أشعر بأي جوع أو عطش

Herhangi bir açlık veya susuzluk hissetmedim. (s.20)

Bu cümlede, الباء harf-i ceri أشعر fiiliyle bağlantılı olduğu için *bitiştirme* anlamında kullanıldığı söylenebilir. أشعر fiilinin faili “ben” zamiri kılıcı rolünü yüklenirken الباء harfi cerine gelen “açlık” ve “susuzluk” kelimeleri konu rolünü yüklenmişlerdir.

87)

كنت شبه فرحة بمراقبة العالم المرعب المتحرك المسلي من الوجوه العابرة و أصوات الإعلان عن الطائرة و مناداة بعض الركاب بأسمائهم

Bazı yolcuların isimlerinin nidalarıyla uçakta ilan edilen seslerden ve geçici yüzlerden eğlenceli ve hareketli korkunç dünyayı gözlemlediğim için neredeyse mutluydum. (s.21)

Bu cümlelerde iki ayrı الباء harf-i cerinin kullanımına bakıldığında, ilk kullanımda *sebep* anlamında, ikinci kullanımda, *araç* anlamında kullanılmıştır.

88)

تذكرت بحزن

Hüzünle hatırladım. (s.21)

89)

حتى اللوحة (صارخة) انظر اليها ، قلت لك اطفئ النور قليلا لتراها .. (بحزن خافت من جديد) الا شجار لم تعد تهتز فيها

(Bağırarak) levhaya bak, onu görmek için ışıkları kısa süreliğine söndür dedim. (Hafif bir hüzünle) İçinde sallanan sadece kavgaydı. (s.83)

Yukarıdaki cümlelerde, الباء harf-i ceri *araç* anlamında kullanılmıştır ve *araç* rolünü yüklenmiştir. Araç rolüne uygun olarak “hüzünle” şeklinde çevrilmiştir.

90)

وجهه الذي لا عمر له و لا زمن كالسنديان ، و عينيه بحزن الأطفال فيهما

Meşe gibi zamanı ve ömrü olmayan yüzü, içinde çocukların hüznüyle dolmuş gözleri. (s.60)

Bu cümlede, الباء harf-i ceri *araç* anlamında kullanılmış ve *araç* rolünü yüklenmiştir. Bu cümlede الباء harf-i ceri isim tamlamasına gelmesi sebebiyle بحزن ilgeç öbeği “hüznüyle” şeklinde çevrilmiştir.

Yukarıda الباء harf-i ceriyle kurulmuş 90 adet cümle, harf-i cerin anlama kattığı tematik roller açısından incelendiğinde bu cümlelerin büyük çoğunluğunun nesneyi belirten iyelik ekleriyle kurulduğu görülmektedir. Bu harf-i cerin en fazla gözlendiği anlamları; araç, bitleştirme anlamları; az görülen anlamlar ise في harf-i ceri anlamı ve sebep anlamı olmuştur. الباء harf-i cerli cümlelerin incelenmesinde görülen tematik roller, araç, konu, etkilenen ve amaç rolleri olmuştur.

Cümleler içinde bu harfi cer yapısıyla kurulan ve hangi dille sorusuna cevap veren çok sayıda ibare gözlennmektedir. Tarafımızca bunların Arap dili örneğinden yola çıkılırsa Arapçayla, Arapça olarak, Arapça şeklinde Türkçeye aktarılmalrı uygun görülmektedir. Gâde es-Semmân’ın bu tip dil içeren ifadeleri sıklıkla kullanması onun bu dillerde konuşmayı bildiğini göstermesinin yanı sıra dönemin insanların dil çeşitliliğini ve yabancı dil kullanımının günlük hayata yansımaları da gözler önüne sermektedir. Ayrıca Gâde es-Semmân’ın aynı ibareleri birçok farklı anlamsal düzeye sahip cümlede kullanması yazarın Arap diline olan hâkimiyetinin ve çok zengin bir dil birikimine sahip olduğunun göstergesidir.

Bu harfi cerin örnek cümlelerdeki yapısı incelendiğinde cümle çatısı içinde işlevsel ve konumsal rol itibarıyla hayli sık kullanıldığı, temel teşkil eden anlamsal yapıları oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Dil ve anlam açısından ele alındığında ise bu harfi cerle kurulan cümlelerin tasvir yapmaya, yazarın veya hikâye kahramanının duygularını aktarmaya elverişli bir üslupta ortaya koyulduğu gözlenmektedir. Bir nevi yazarın duygusal ve bir o kadar da ilgi çekici ve etkileyici üslubunu okuyucuya aktaran bu tematik yapılar metne anlamsal bir zenginlik de katmaktadır.

3.2.2. Harf-i Ceri من

1)

بالرغم من ضجيج موسيقى المكرفونات الستة المبتوثة في الحديقة

Bahçeye kurulmuş altı mikrofonun gürültüsüne rağmen. (s.13)

2)

و بالرغم من عشرات المحادثات الذكية و الغيبة التي تدور في الحفل

Ve törende aptalca ve zekice yapılan onlarca konuşmalara rağmen. (s.13)

3)

و بالرغم من الهمسات التي تلتقطها اذناي كصرخات

Kulağıma gelen çıgıklara benzeyen fısıltılara rağmen (s.13)

4)

و بالرغم من ضجيج الكؤوس و الملاعق و الصحون و التجشؤ و قرقرة البطون.

Ve bardaklar, kaşıklar, tabaklar, böğürme ve karınların guruldamasına rağmen. (s.14)

5)

دوما كنت مواطنة في ليل الترانزيت بالرغم من أنني كنت أضع قدمي من أن إلى آخر على أرض قارة الانتماء

Şu an ayaklarımı bu kıtanın toprağına koymuş olsam da ben daima aktarma gecesinin insanıydım. (s.18)

6)

لأنني بالرغم من كل شيء انسان .. انسان بكل ما في الانسان من ضعف و وحدة و حاجة و لوعة ..

Çünkü her şeye rağmen bir insanım. İnsanda bulunan tüm zayıflık, yalnızlık, ihtiyaç ve acılarla bir insanım. (s.144)

Yukarıdaki cümlelerde, “ragmen” anlamını vermek için رغم veya بالرغم kelimelerini vermek yerine بالرغم من ilgeç öbeğinin kullanımı cümle vurgusunu artırmıştır. Bu cümlede من harf-i ceri de burada vurgu anlamında kullanılmış olup cümleyi pekiştirmesi sebebiyle cümleye mecâzi bir rol yüklemiştir.

7)

و صوت الأمواج القادمة من البحر

Ve denizden gelen dalgaların sesleri (s.14)

Bu cümlede, من harf-i ceri başlangıç alanında kullanılmış ve البحر kelimesine kaynak rolünü yüklemiştir. البحر ilgeç öbeğinin “denizden” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

8)

ذلك الصوت القادم من الاغصان

Dallardan gelen bu sesler (s.14)

Bu cümlede, من harf-i ceri *başlangıç* alanında kullanılmış ve الاغصان kelimesine kaynak rolünü yüklemiştir. من الاغصان ilgeç öbeğinin “dallardan” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

9)

أسمع صوته بوضوح كما لو كان قادما من صدري... كما لو كان صدی لصرخة متقنة الاخفاء في ركن مهجور من نفسي

Göğsümden gelse de sesini net duyabiliyorum... İçimde terkedilmiş bir köşede çok iyi gizlenmiş çığlıkların yankıları olsa da (s.14)

Bu cümlelerde iki ayrı من harf-i cerinin kullanımına bakıldığında ve bağlam göz önünde bulundurulduğunda ilk kullanımda, من harf-i ceri *başlangıç* anlamında kullanılıp صدري kelimesine kaynak rolünü yüklerken; ikinci kullanımda في harf-i ceri anlamında kullanılmış olup نفسي kelimesine yer rolünü yüklemiştir. Bu nedenle; ilk kullanımda “göğsümden” ve ikinci kullanımda “içimde” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

10)

أنت شرقية ساحرة قادمة من خيام ألف ليلة و ليلة

Sen binbir gece çadırlarından gelen büyüü bir doğulusun. (s.14)

Bu cümlede, من harf-i ceri *başlangıç* alanında kullanılmış ve خيام kelimesine kaynak rolünü yüklemiştir. Aynı zamanda من harf-i ceri bu cümlede isim tamlamasına girmesi ve خيام kelimesinin tamlanan ögesi olması sebebiyle bu ilgeç öbeği “çadırlarından” şeklinde çevrilmiştir.

11)

و أنت > ذكر > أحق قادم من > مونتمارتر > بباريس حاملا أفكاره الثابتة عني وعن شعبي

*Sen benim ve halkımın değişmez düşüncelerini taşıyan Paris'in **Montmartre tepesinden** gelen
ahmak bir erkeksin. (s.15)*

Bu cümlede, من harf-i ceri *başlangıç* alanında kullanılmış ve مونتمارتر kelimesine kaynak rolünü yüklemiştir. مونتمارتر من ilgeç öbeğinin “Montmartre tepesinden” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

12)

لو عرفت ما يدور فيه لهربت مني.

*Eğer içinde ne döndüğünü bilseydin **benden** kaçırdın. (s.15)*

Bu cümlede, من harf-i ceri *başlangıç* alanında kullanılmış ve ي iyelik zahirine kaynak rolünü yüklemiştir. مني ilgeç öbeğinin “benden” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

13)

و لكني الآن مفتتة من الداخل..

*Ancak şu an **içerden** ufalanmış bir haldeyim. (s.16)*

Bu cümlede, من harf-i ceri *başlangıç* alanında kullanılmış ve الداخل kelimesine kaynak rolünü yüklemiştir. من الداخل ilgeç öbeğinin “içerden” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

14)

و يذهب ليرقص حولها منضمًا إلى كوكبة من عشاقها حاليا

*Ve o an **âşıklarından** bir gruba katılarak onun etrafında dans etmeye gidiyor. (s.16)*

Bu cümlede, من harf-i ceri *başlangıç* alanında kullanılmış ve عشاقها kelimesine kaynak rolünü yüklemiştir. عشاقها من ilgeç öbeğinin “âşıklarından” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

15)

من أين؟

Nereden? (s.16)

Bu cümlede, من harf-i ceri soru cümlesinin başında yer almış ve *başlangıç* anlamını kazandırmıştır.

16)

من أين جئت؟

Nereden geldim? (s.17)

Bu cümlede, من harf-i ceri soru cümlesinin başında yer almış ve *başlangıç* anlamını kazandırmıştır. أين soru edatına da kaynak rolünü yüklemiştir.

17)

و تبدأ لحظات من العوم في محيط مغبر الضباب

Ve tozlu sis çevresinde yüzme anları başlar. (s.17)

Bu cümlede من harf-i ceri kendisinden önce gelen kelimenin türünü kendisinden sonra gelen kelimeyle açıklamış olup *beyan* anlamında kullanılmıştır. Ancak burada العوم kelimesi kaynak rolü yerine konu rolünü yüklenmiştir.

18)

فالواقع أنني كنت مثبنة إلى هذه النقاط المضيئة كمجموعة من النجوم

Gerçekten, ben yıldızlardan bir grup gibi bu parlak noktalara sabitlenmiştim. (s.17)

Bu cümlede – النجوم – grubun türünü – مجموعة – olup harf-i ceri beyan anlamından kullanılmış olup yıldızlar şeklinde açıklamıştır.

19)

و كان من السهل تفسير أو مواجهة أي شيء على هديها

Herhangi bir şeyi bir yöntem üzerine açıklamak veya yüzleşmek kolaydı. (s.18)

Bu cümlede من harf-i ceri zaid harf olup vurgu anlamını artırmak için kullanılmış ve cümleyi pekiştirmeye araç olması kendisine giren السهل kelimesine mecâzi bir rol yüklemiştir. “kolaydı” çevirisine burada herhangi bir ekleme yapmaya gerek yoktur.

20)

ثم صورة خاطفة تنشر في عالمي سحابة من الألعاب النارية الملونة المحرقة في آن معا

Daha sonra anlık bir görüntü dünyamda aynı zamanda patlayan havai fişeklerden bir bulut yayıyor. (s.17)

Bu cümlede, الألعاب من harf-i ceri beyan anlamında kullanılmış ve من harf-i cerine giren الألعاب kelime öbeği yazar rolünü yüklenmiştir. “Havai fişeklerden” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

21)

تذكرت رغم زحام حوار العويل أنني وعدت بأن أبعث مقالا من مطار المحطة القادمة

*Yakılan ağıtların gürültüsüne rağmen bir sonraki **havaalanından** bir makale göndereceğime söz verdiğimi hatırladım. (s.17)*

Bu cümlede, من harf-i ceri *başlangıç* anlamında kullanılmış ve مطار kelimesine kaynak rolünü yüklemiştir. مطار من ilgeç öbeğinin “havaalanından” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

22)

لا أذكر من أين انطلقت

***Nereden** kalktığını hatırlamıyorum. (s.18)*

Bu cümlede, من harf-i ceri soru cümlesinin başında yer almış ve *başlangıç* anlamını kazandırmıştır. أين soru edatına da kaynak rolünü yüklemiştir.

23)

لكنني كنت أستطيع أن ألتقط فتات أصوات و ملامح من الميناء الذي خلفت لو أردت

*Ancak, eğer isteseydim, geride bıraktığım **limandan** kişilerin yüz hatlarını ve ses kırıntılarını toplayabilirdim. (s.18)*

Bu cümlede, من harf-i ceri soru cümlesinin başında yer almış ve *başlangıç* anlamını kazandırmıştır. من harf-i cerinden dolayı الميناء kelimesi kaynak rolünü yüklenmiştir. “Limandan” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

24)

لم يعد يهمني أن أعرف من أين

Artık **nereden** (geldiğimi) bilmemin bir anlamı yok. (s.18)

Bu cümlede, من harf-i ceri soru cümlesinin başında yer almış ve *başlangıç* anlamını kazandırmıştır. أين soru edatına da kaynak rolünü yüklemiştir.

25)

دوما كنت مواطنة في ليل الترانزيت بالرغم من أنني كنت أضع قدمي من آن إلى آخر على أرض قارة الانتماء

Baştan sona kadar ayaklarımı bu kıtanın toprağına koymuş **olsam da** ben daima aktarma gecesinin insanıydım. (s.18)

Bu cümlelerde iki ayrı من harf-i cerinin kullanımı incelendiğinde ilk kullanımda من harf-i ceri zaid harf olup *vurgu* anlamında kullanılmış; ikinci kullanımda ise من harf-i ceri *başlangıç* anlamında kullanılmış ve “baştan” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

26)

من جديد عادت يد تهزني

Yeniden bir el beni sarsmaya geldi. (s.19)

27)

من جديد

Yeniden (s.20)

28)

و حينما بدأت الأرض تركض من جديد مذعورة تحت جناح الطائرة

Ve yeryüzü uçak kanadının altında korkmuş bir şekilde yeniden sallandığı zaman (s.21)

29)

و أحسست للمرة الأولى منذ وصولي إلى تونس بحاجة إلى أن أكف عن (مراقبة ما يدور) لأحيا أنا من جديد

*Tunus'a geldiğimden beri ilk defa **yeniden** doğmak için olan bitenleri takip etmekten geri durmam gerektiğini hissettim.*

Yukarıdaki cümlelerde من جديد *başlangıç* anlamında kullanıldığı ileri sürülmektedir. Bu, somut bir şekilde görülme de anlamdan ortaya çıkarılmaktadır. Buna dayalı olarak da “yeniden” şeklinde çevrilmiştir.

30)

أريد التأكد من رقم حقيبتك على بطاقة الطائرة

*Uçak biletinin üzerinde bulunan çantanın **numarasından** emin olmak istiyorum. (s.19)*

Bu cümlede من harf-i ceri *başlangıç* anlamında kullanılmıştır. Burada, رقم kelimesi konu rolü yüklenmiştir.

31)

إنني أسف فعلا من أجل حقيبتك

*Çantan **için** gerçekten çok üzgünüm. (s.20)*

32)

أه إلى حفلة افتتاح الكازينو الكبير الذي أنفقت < كريستين > الملايين من أجل إعداده

*Ah, evet hazırlığı **için** Kristina'nın milyonlarca para harcadığı büyük gazinonun açılış törenine. (s.20)*

Yukarıdaki cümlelerde, من أجل ilgeç öbeği bir kalıp olarak kullanılmaktadır. Ayrıca, من harf-i ceri burada *sebep* anlamında kullanılmıştır. Ancak ilk kullanımda, üzgün olma eyleminin çantaya bağlanması sebebiyle “çanta” ismi neden rolünü yüklenmiştir. İkinci kullanımda ise; إعداده mastarının burada bir amaç ifade etmesi sebebiyle amaç rolünü yüklendiği söylenebilir.

33)

بدعوة منها

Ondan bir davetle. (s.20)

Bu cümlede من harf-i ceri başlangıç anlamında kullanılmış olup “ondan” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

34)

هنالك عشرات من الصحفيين الأجانب المدعوين أيضا

Ayrıca orada yabancı davetli gazetecilerden onlarcası var. (s.20)

Bu cümlede من harf-i cerinin beyan anlamında kullanıldığı ileri sürülmektedir. Çünkü الصحفيين kelimesi عشرات kelimesinin açıklaması olarak gelmiştir.

35)

و أطلقت يدي حيوانا أليفًا يجب حقلًا من الرمل على هواه

Ve elim canı istediği gibi kumdan oluşan bir alanı dolaşan evcil bir hayvana bıraktı. (s.21)

Bu cümlede, الرمل kelimesi من harf-i cerinden önce gelen alanın türünü açıkladığı için من harf-i ceri beyan anlamında kullanıldığı ileri sürülmektedir.

36)

قدمت لها جواز سفري و طلبت منها أن تقدمني لنفسى و أن تذكرني باسمى من وقت لآخر

Ona pasaportumu verdim ve **ondan** beni bana tanıtmasını ve ara sıra beni ismimle anmasını istedim. (s.21)

Bu cümlelerde ilk من harf-i cerinin kullanımında, *başlangıç* anlamı kullanılmış ve kaynak rolünü yüklenmiştir. İkinci من harf-i cerinin kullanımında, yine başlangıç anlamında ve kaynak rolünde kullanılmıştır. Buna dayalı olarak da ilk çevirinin “ondan” şeklinde olması uygun görülmüşken; ikinci çeviride “bir vakitten diğer vakte” anlamında “ara sıra” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

37)

و قررت كريستين أن تضمني إلى قائمة ضيوفها المقربين في دارها مما يسهل الإعارة و الاستعارة في موضوع الثياب كما ادعت

Onun iddia ettiği gibi elbiseler konusunda ödünç alma ve ödünç verme işlemini kolaylaştıran şeylerden oluşan evinde yakın misafirlerin listesine beni de eklemeye karar verdi. (s.22)

Bu cümlede من harf-i cerinin ما bağlama edatıyla kullanılması dolayısıyla من harf-i ceri burada bazı anlamında kullanıldığı ileri sürülmektedir.

38)

صرخات تنطلق من حناجرها المذبوحة

Kesilen boğazlarından çığlıklar kopuyor. (s.22)

Bu cümlede, من harf-i ceri *başlangıç* anlamında kullanılmış ve kendisinden sonra gelen isme kaynak rolünü yüklemiştir. Bundan dolayı da “boğazlarından” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

39)

عدد كبير من الراقصين المتعبين ينسحب

Çok sayıda yorgun dansçı geri çekiliyor. (s.22)

Bu cümlede, من harf-i ceri çok sayıda ne olduğunu açıkladığı için *beyan* anlamında kullanıldığı söylenebilir. Ancak çeviriye bakıldığında bu tarz çevirilerde hedef dilin çeviri üslubuna dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu cümlede; “dansçılardan büyük bir sayı” şeklinde çevirmek Türkçede sağlıklı bir çeviri olmayacağı için “çok sayıda dansçı” şeklinde çevirmek daha uygun görülmüştür.

40)

انها شيء آخر اشد غربة و مرارة من ارامل العالم كله

*O, dünyanın tüm **dullarından** daha acı ve daha gurbetlik olmaktan başka bir şey. (s.24)*

Bu cümlede, acı şeyleri karşılaştırıldığı için من harfi cerinin *beyan* anlamında kullanıldığı ileri sürülebilir. “Dullarından” şeklinde çevrilmesinde herhangi bir sorun görülmemektedir.

41)

لا ادري كيف وجدت نفسي اكاد استحيل خيطا من خيوطها الحائرة

*Kendimi onun şaşkın **iplerinden** bir ipine neredeyse dönüştüğümü nasıl bulduğumu bilmiyorum. (s.23)*

Bu cümlede, iplerden bir kısmına işaret edildiği için من harf-i cerinin bu cümlede *bazı* anlamında kullanıldığı söylenebilir.

42)

و انطونيو راقص الفلامنكو الاسباني و نجم الفرقة التي جاءت تفتتح الكازينو الكبير، الذي شيدته كريستين في هذه البقعة
النائية من الشاطئ الافريقي الحار

*Sıcak Afrika **kıyılarından** uzak bu bölgede Kristina'nın inşa ettiği büyük gazinonun açılışına gelen grubun yıldızı İspanyol Flamenko dansçısı Antonyo. (s.23)*

Bu cümlede, من harf-i ceri *başlangıç* anlamında kullanılmış ve kendisinden sonra gelen isme kaynak rolünü yüklemiştir. Bundan dolayı da “kıyılarından” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

43)

حين عاد زوجها شارل من الصيد

Kocası Charles avdan döndüğünde (s.24)

Bu cümlede, من harf-i ceri *başlangıç* anlamında kullanılmış ve kendisinden sonra gelen isme kaynak rolünü yüklemiştir. Bundan dolayı da “avdan” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

44)

و فهمت من لهجته الطفولية الفخور أنه يروي حكاية الصيد الاخيرة

Ve gurur duyduğu çocukluk lehçesinden son av hikâyesini anlattığını anladım. (s.24)

Bu cümlede, من harf-i cerinin bir türü açıklaması sebebiyle من harf-i cerinin *beyan* anlamında kullanıldığı düşünülmektedir.

45)

كان العواء ما يزال يعلو من وقت إلى آخر

Bir vakitten diğer vakte hala uluma yükseliyordu. (s.24)

Bu cümlede, من harf-i ceri *başlangıç* anlamında kullanılmış olup وقت kelimesi de kaynak rolünü yüklenmiştir. “Bir vakitten” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

46)

و في الممشى كانت كريستين تقف أمام باب غرفة نومها وتتأمل شارل بنظرة ساخرة جعلتني أتأكد من أنه هو زوجها

*Ve yürüyüş yolundayken Kristina yatak odasının kapısının önünde duruyor ve Charles'e onun kocası **olduğuna** emin olduğum alaycı bir bakışla ona dikkatle bakıyordu. (s.24)*

Bu cümlede, من harf-i ceri أتأكد fiiliyle bağlantılı bi şekilde gelmiştir. Bu fiilin faili “ben” zamiri kılıcı rolünü yüklenirken; من harf-i cerinden sonraki kısım da konu rolünü yüklenmiştir. Buna dayalı olarak, من harf-i cerinin görevi burada أتأكد fiiliyle أنه masdarını birbirine bağlamak ve anlamlı bir cümle ortaya çıkmasını sağlamaktır. Bu sayede “olduğuna” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

47)

ترى ماذا يشده إلى هذه الشبكة العجيبة من الأشخاص المشدودين بعضهم إلى بعض بقوة تنافرها؟

*Acaba birbirlerine büyük bir nefretle bağlı olan **kişilerden** bu tuhaf ağa onu ne çekiyor. (s.25)*

Bu cümlede, insanlardan bir kısmına işaret edildiği için من harf-i ceri bazı anlamında kullanılmıştır. الأشخاص kelimesi de burda etkilenen rolünde olduğu söylenebilir.

48)

فعيناه تومضان من وقت إلى آخر بذلك الوميض الطفولي الوقاد الحائر و العابث و المحب للحياة بدون تعقيد

*Bir karmaşıklık olmadan hayatı seven, önemsiz, şaşkın ve parlak çocuk parıltısıyla gözleri **bir vakitten** diğer vakte parıldıyordu. (s.25)*

Bu cümlede, من harf-i ceri başlangıç anlamında kullanılmış olup وقت kelimesi de kaynak rolünü yüklenmiştir. “Bir vakitten” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

49)

و كان من المستحيل أن يدور بينهما أي حوار

*İkisinin arasında herhangi bir diyalog geçmesi **imkansızdı**. (s.25)*

Bu cümlede, من harf-i ceri zaid harf-i cer olup *vurgu* anlamında kullanılmıştır. “İmkansızdı” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüş olup herhangi bir ekleme yapılmasına gerek duyulmamıştır.

50)

ميانتور لم اسمعه قط ينطق و لا أدري لو تحدث فبأية لغة و إن كنت واثقة من أنه سوف يتحدث بلغة هوميروس نفسها

Miyantr’ı konuşurken hiç duymadım ve hangi dille konuşursa konuşsun Homeros’un diliyle konuşacağından emin olsam da bilmiyorum. (s.25)

Bu cümlede, من harf-i ceri أتأكد fiiliyle bağlantılı bi şekilde gelmiştir. Bu fiilin faili “ben” zamiri kılıcı rolünü yüklenirken; من harf-i cerinden sonraki kısım da konu rolünü yüklenmiştir. Buna dayalı olarak, من harf-i cerinin görevi burada أنه fiiliyle masdarını birbirine bağlamak ve anlamlı bir cümle ortaya çıkmasını sağlamaktır. Bundan dolayı “konuşacağından” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

51)

أنا لا أستطيع التحدث بالفرنسية بعد استيقاظي من النوم مباشرة لأنني لا أتقنها و احتاج إلى كثيرا من التركيز قبل أن أفهم أو أجيب

Ve uykudan kalktıktan sonra hemen Fransızca konuşamıyorum çünkü bu dile hâkim değilim ve anlayıp cevap vermeden önce çok fazla odaklanmaya ihtiyacım var. (s.25)

Bu cümlelerde iki ayrı من harf-i ceri kullanımı bulunmaktadır. İlk kullanım incelendiğinde, من harf-i ceri *başlangıç* anlamında kullanılmıştır ve “uykudan” şeklinde çevirisi uygun görülmüştür. İkinci kullanımda, احتاج إلى كثيرا cümlesinde ihtiyaç olunan çok şey, “التركيز” olarak çıklandığı için من harf-i cerinin burada *beyan* anlamında kullanıldığı söylenebilir.

52)

و استحال عواء الذئب إلى ما يشبه الصراخ حين هجم عليه جاك ثملا ضاحكا معابثا و أمسك به من قائمته الخفيتين بقوة رجل يغتصب مجهولة

*Ve kurtun uluması, Jack'in ona sarhoş ve gülerek alaycı bir şekilde saldırdığı zaman bağırdığı ve yabancı birinin arka **bacaklarından** zorla tuttuğu benzer bir duruma dönüştü.*
(s.25)

Bu cümlede, من harf-i ceri başlangıç anlamında kullanılmış olup قائمته kelimesi de kaynak rolünü yüklenmiştir. “bacaklarından” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

53)

و لن أسمح لأي ذكر بالاقتراب من قفصها و إلا قتلتها و قتلته

*Hiçbir erkeğin onun **kafesine** yaklaşmasına izin vermeyeceğim. Aksi takdirde ikisini de öldürürüm* (s.27)

Bu cümlede, من harf-i cerinin اقتراب fiiliyle birlikte kullanımı söz konusudur. fiili her zaman من harf-i ceriyle birlikte kullanılır. Anlamına bakıldığında da إلى harf-i ceri gibi –e, -a yönelme eki alarak *hedef* anlamı taşımaktadır. Bundan dolayı da “kafesine” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

54)

خيل إلي أن رؤوس الحيوانات المحنطة المعلقة على الجدران ترافقها كلها في كورس من عواء النواح العتيق

*Bana öyle geliyor ki, duvarlarda asılı mumya hayvan başlarının hepsine eski **uluyan** korolar eşlik ediyor.* (s.28)

Bu cümlede من harf-i ceri kendisinden önce gelen “كورس” kelimesinin ne olduğunu kendisinden sonra gelen kelimeyle açıklamış olması sebebiyle *beyan* anlamında

kullanılmıştır. Burada عواء kelimesi konu rolünü yüklenmiştir. “Uluyan” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

55)

و شارل أيضا ، رُبما كان يدفن رأسه تحت كوم من مؤلفاته و يعوي غضبا أو شهوة أو حزنا بأحاسيس لم يقو قط على إيصالها لأي إنسان آخر رغم فصاحته و طاعة عساكر الأبجدية له

Ve Charles, belki de başını yazdığı yığının altına gömüyor ve akıcılığı ve alfabenin ona olan itaatine rağmen başka bir insanın yazılarına ulaşmasını sağlayamadığı hislerle hüznle, şehvetle veya öfkeyle uluyor. (s.28)

Bu cümlede من harf-i ceri kendisinden önce gelen “كوم” kelimesinin ne olduğunu kendisinden sonra gelen kelimeyle açıklaması من harf-i cerinin bu cümlede *beyan* anlamında kullanıldığını ortaya koymuştur. Burada مؤلفاته kelimesi konu rolünü yüklenmiştir.

56)

رُبما هو الآن يخفي وجهه المحبوب بحطام مرآته و يعوي من الأكذوبة التي هي (نفسه) و التي أفتن بها الناس جميعا ما عداه

Belki de şu an, aynasının enkazıyla sevimli yüzünü gizliyor ve kendisi dışında tüm insanları ikna ettiği bizzat (kendisi) olduğu yalanını uluyordur. (s.28)

Bu cümlede من harf-i ceri kendisinden önce gelen “يعوي” kelimesinin ne olduğunu kendisinden sonra gelen kelimeyle açıklamıştır من harf-i ceri bu cümlede *beyan* anlamında kullanılmıştır. Ancak uluma eylemi burada mecâzi bir şekilde gerçekleşmiştir. Burada, الأكذوبة kelimesi konu rolü yüklenmiştir. من harf-i cerin *beyan* alt anlamında çeviri, çoğunlukla -den, -dan ekleme yoluyla gerçekleşmemektedir. Türkçeye aktarımda sağlıklı bir çeviri olması

açısından, -i, -i belirtme eklerini alan bir çeviri uygulanmaktadır. Bu cümlede من الأذوبة ilgeç öbeğinin “yalanını” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

57)

منذ جاءوا بهذه الذئبة و قيدوها إلى جدران قفصها الذهبي في الطرف الآخر من الدار المقابل لغرفتي كصورتني في مرآة
بالحديقة

*Odamın karşısındaki **evin** diğer tarafında duran altın kafesinin olduğu duvara ipiyle birlikte bu dişi kurtla geldiklerinden beri sanki bahçedeki aynada benim görüntüm var. (s.29)*

Bu cümlede, من harf-i ceri dilsel açıdan *başlangıç* anlamında kullanılmış olduğu görülsede Türkçeye çevirisinde bir isim tamlaması şeklinde gelmesi sebebiyle kaynak rolünü yüklediği söylenememektedir. Burada, من harf-i cerinin الدار kelimesine konu rolünü yüklediğini söylemek daha doğru olacaktır. الدار من ilgeç öbeği isim tamlaması şeklinde geldiği için “evin” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

Yukarıda من harf-i ceriyle kurulmuş 57 adet cümle, harf-i cerin anlama kattığı tematik roller açısından incelendiğinde; من harf-i ceri çoğunlukla vurgu, başlangıç ve beyan anlamlarında kullanılmış olup vurgu ve beyan anlamlarında konu rolünü; başlangıç anlamında ise kaynak rolünü yüklediği gözlemlenmiştir. Sebep anlamının kullanıldığı cümleler de olmuştur. Bu cümlelerde من harf-i ceri kendisine gelen isme amaç rolünü yüklemiştir.

من harf-i cerinin anlamlarının değişmesiyle yüklediği roller de değişmiştir ve bu durum çeviriye yansımıştır. Vurgu anlamında kullanıldığında, ilgeç öbeğinin Türkçeye aktarımında -e, -a yönelme eki alırken; başlangıç anlamında her zaman -den -dan ayrılma ekleri almıştır. Beyan anlamının kullanımında ilgeç öbeği, yine -den, -dan ayrılma ekleri almıştır. Ancak semantik açıdan kaynak rolü yüklenmediği bağlamdan anlaşılmıştır.

من harf-i cerinin genellikle “nerden” ve “neyden” sorularına cevap bulduğu tespit edilmiştir.

Dil ve anlam açısından ele alındığında, yazar bu harf-i ceri okuyucuyu sıkmayan ve dilsel zenginliğini kaybetmeyen akıcı bir üslup kullanmıştır.

3.2.3. Harf-i Ceri إلى

1)

كيف وصلت إلى هنا؟

Buraya nasıl geldim.? (s.13,23)

2)

كيف وصلت إلى هنا بالضبط؟

Gerçekten buraya nasıl geldim.(s.14)

3)

للمرة الأولى وجدنتني أتمرد على تلك الضبابية الرمادية التي تملأ رأسي منذ أيام، منذ جئت إلى هنا

Buraya geldiğimden beri günlerdir, ilk defa kendimi kafamın içini dolduran gri sislere isyan ederken buldum. (s.28)

4)

ما الذي جاء بي إلى هنا ؟

Beni buraya getiren nedir. (s.102)

Yukarıdaki cümlelerde, إلى harf-i ceri *hedef* anlamı taşımakta ve هنا kelimesine hedef rolünü yüklemektedir. Bu nedenle -a yönelme eki alarak “buraya” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

5)

و تحاول إرغامي على الإنصات إليها

Beni, dikkatle onu dinlemeye zorluyor. (s.14)

Yukarıdaki cümlede إلى harf-i cerinin doğrudan *hedef* anlamında kullanıldığını söylemek yanlış olur. Burada dilsel açıdan *hedef* anlamında görünse de bu cümle çevrildiğinde farklı bir anlam kazandığı ortaya çıkmaktadır. إلى harf-i ceri için kaynaklarda yer almayan yeni bir anlam ortaya atılacak olursa, الباء harf-i cerinin *bitiştirme* anlamı ortaya konulabilir. إليها ilgeç öbeği burada الإنصات mastarına bağlı olarak gelmiştir. Dinleme eyleminde; dinleyen etkilenen rolünü, konuşan ise kılıcı rolünü yüklenmiştir. Bu nedenle إليها ilgeç öbeğinin “onu” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

6)

ثم سمعتني أحنق في حنجرتي أنينا يشبه عواء ذئبة صغيرة وحيدة في صحراء شاسعة، دون أن تفهم مرة عواء قطعان

الذئاب العابرة أو تقوى على الانضمام إليها

Sonra boğazımda geniş bir çölde yalnız küçük dişi kurdun ulumasına benzeyen boğazımda düğümlenen inlememi duydum, yoldan geçen kurtların ulumasını bir kere anlamadan veya ona katılmadan. (s.33)

Yukarıdaki cümlede إلى harf-i ceri, dilsel açıdan *hedef* anlamında görünse de إليها ilgeç öbeği burada الانضمام mastarına bağlı olarak gelmesi sebebiyle إلى harf-i cerinin burada mecâzi

olarak *bitiştirme* anlamında kullanıldığı söylenebilir. *إلى* harf-i ceri kendisine gelen zamire etkilenen rolünü yüklemiştir. “Ona” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

7)

و أنقذني منه أن علي أن (أهروول) أنا أيضا إلى *حلقتي* الرفاقية التي عدت إليها .

Benim ayrıca ona(kendisine) dönmüş olduğum dostluk çemberime gitmem beni ondan kurtardı. (s.45)

Bu cümlede iki ayrı *إلى* harf-i cerinin kullanımı bulunmaktadır. Her iki kullanımda da bu harf-i cer *hedef* anlamı taşımış ve kendisine giren isim ve zamire hedef rolünü yüklemiştir. İlgeç öbeklerinin “çemberime” ve “ona” şeklinde aktarılmaları uygun görülmüştür.

8)

انظر إليها ..

Ona bak... (s.82)

9)

حتى اللوحة (صارخة) انظر إليها ، قلت لك اطفئ النور قليلا لتراها .. (بحزن خافت من جديد) الا شجار لم تعد تهتز فيها

(Bağırarak) ona levhaya bak, onu görmek için ışıkları kısa süreliğine söndür dedim.. (Hafif bir hüznle) içinde sallanan sadece kavgaydı (s.83)

Yukarıdaki cümlelerde, *إلى* harf-i ceri *hedef* anlamında kullanılmıştır. Kendisine giren zamir de hedef rolünü yüklenmiştir. “ona” şeklinde aktarım uygun görülmüştür.

10)

علينا ان نختار منصدة نجلس إليها.

Üzerine/üzerinde oturacağımız bir masa seçmemiz gerekir. (s.110)

Bu cümlede, إلى harf-i ceri dilsel açıdan *hedef* anlamı taşımaktadır. Ancak إلى harf-i cerine gelen zamir cümlede geçen “masa” kelimesine işaret ettiği için ve masa da bir konum olduğu için إلى harf-i ceri burada yeni bir anlamı ortaya koyulacağı في harf-i ceri anlamında da kullanılmıştır. إلى harf-i ceri kendisine gelen zamire dilsel açıdan *hedef* rolü yüklese de bağlam açısından *yer* rolünü yüklemiştir. Sonuç olarak da “üzerine” veya “üzerinde” şeklinde çevrilebilir.

11)

و سيحدثني عن أمراضه ، و يشكو إلي من الزكام المزمن و تصلب الشرايين ، يحدثني عن حبه لفتاة بئسلة لم يسمح له قط بأن يحمل إليها هدية .

Ve bana hastalıklarından bahsedecek, kronik soğuk algınlığından ve damarlarının sertliğinden şikâyet edecek. Bana, kendisine sadece hediye verebildiği dertli kıza olan aşkını anlatacak. (s.67)

Bu cümlelerde iki ayrı إلى harf-i cer kullanımı bulunmaktadır. Her iki kullanımda da bu harf-i cer *hedef* anlamı taşımaktadır. إلى ilgeç öbeği her zaman “bana” şeklinde çevrilmektedir. Diğer cümlede إليها ilgeç öbeği burada bağlam açısından “kendisine” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

12)

رُبّما ينسحب بابا نويل في الوقت المناسب لأنه اعتاد ذله زمنا أطول ، فيعود إلى ثيابه التي خلفها فارغة في الواجهات و تنبت لحيته و شارباه و ينتعل بسمته البلهاء و يوزع هداياه على الذين ليسوا بحاجة إليها ...

Belki de Noel baba, uygun bir vakitte ayrılıyor. Çünkü uzun zamandır zilletine alıştı. Ve yeniden görünüşte arkası boş olan elbisesine dönüyor (elbisesini tekrar giyiyor) ve sakalı ve

*bıyığı ortaya çıkıyor ve aptalca işaretini takıyor ve **kendisine** ihtiyaç duymadıkları hediyeleri dağıtıyor. (s.67)*

Bu cümlelerde iki ayrı إلى harf-i ceri kullanımı bulunmaktadır. İlk kullanımda bu harf-i cer hedef anlamı taşımaktadır. ثيابه kelimesine mecâzi anlamda hedef rolü yüklediği söylenebilir. ilgeç öbeğinin “elbisesine” şeklinde çevrilmiştir. İkinci kullanımda, cümlede إليها ilgeç öbeği حاجة mastarına bağlı halde gelmiştir. Birine ihtiyaç duymak bir son veya hedef anlamı taşımamaktadır. İhtiyaç duyma eylemi karşılıklı iki rol istemektedir. Bu rol etkileşiminden dolayı حاجة kelimesi إلى harf-i cerine ihtiyaç duymuştur. Bu da إلى harf-i cerinin bu cümlede bitişirme anlamında kullanıldığını göstermektedir.

13)

لم أستطع أن أصدق أنني كنت إلى ما قبل ساعات مثلهم

*Ben de saatler **öncesine kadar** onlar gibi olduğuma inanamadım. (s.19)*

Bu cümlede, إلى harf-i ceri zaman kavramıyla kullanılarak hedef anlamı taşımıştır. Ancak إلى harf-i ceri قبل zarf edatına doğrudan gelemediği için ما edatına gelmiştir. ilgeç öbeğinin “öncesine kadar” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

14)

و استحال عواء الذئب إلى ما يشبه الصراخ حين هجم عليه جاك ثملا ضاحكا معابثا و أمسك به من قائمته الخلفيتين بقوة رجل يغتصب مجهولة

*Ve kurtun uluması jack ona sarhoş bir şekilde alaycı ve gülerek bağırdığı ve arka bacaklarını bir ayağın yabancı biri tarafından zorla tutulduğu bir güçle tuttuğu duruma **benzer bir duruma** dönüştü. (s.26)*

15)

و من جديد يعود المسرح إلى ما كان عليه في ابتداء المسرحية

Ve sahne yeniden ilk haline dönüyor. (s.97)

Yukarıdaki iki cümlede, إلى harfi-i cerinden sonra fiil veya nakıs fiil gelmesi sebebiyle fiil ce harf-i cer arasına ما edatının geldiği gözlemlenmiştir. Ancak anlama bakılırsa; her iki cümlede de fiillerin geçişsiz olması ve fiillerin nesneye tek başına rol yükleyememesi sebebiyle harf-i cer fiile bağlı olarak gelmiş ve *bitiştirme* anlamında kullanılmıştır.

16)

لكنني أعشق أشياء كثيرة أخرى إلى جانبك

*Ancak **seninle birlikte** birçok şeye aşığım.* (s.34)

Bu cümlede, إلى harf-i cerinin eşlik(birliktelik) anlamında kullanıldığı düşünülmektedir. إلى ilgeç öbeğinin “seninle birlikte” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

17)

و على الارض الى جانب فراشها كانت هناك علبة أقراصها المنومة

*Yatağının **kenarında** yerde uyuşturucu hap kutusu vardı.* (s.56)

Bu cümlede, إلى harf-i ceri في harf-i ceri anlamında kullanılmıştır. Bu nedenle, إلى ilgeç öbeğinin “kenarında” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

18)

جنباً الى جنب نسير .

***Yan yana/birlikte** yürüyoruz.* (s.109)

Bu cümlede إلى harf-i cerinin mecazen eşlik etme(birliktelik) anlamında kullanıldığı düşünülmektedir. جنباً الى kelime öbeğinin “yan yana” veya “birlikte” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

Yukarıda إلى harf-i ceriyle kurulmuş 18 adet cümle, harf-i cerin anlama kattığı tematik roller açısından incelendiğinde; إلى harf-i ceri çoğunlukla *hedef* anlamında kullanılmış olup kendisine gelen isme veya zamire hedef rolünü yüklemiştir.

إلى harf-i cerinin anlamlarının değişmesiyle yüklediği roller de değişmiştir ve bu durum çeviriye yansımıştır. Ancak bu harf-i cerin kullanıldığı cümlelerde farklı durumlar gözlenmiştir. Bu harf-i cerin kaynaklarda yer almayan yeni anlamlarının ve bu bağlamda farklı çevirilerin olabileceği gözlenmiştir. Bunun sebebi, bazı fiillere geldiğinde rolünün değişmesiyle çevirinin farklı bir yön kazanmasından kaynaklanmaktadır. Yukarıdaki cümlelerde geçen bazı fiileere bakıldığında, bu fiillerin geçişsiz olması ve nesnelere doğrudan rol yükleyememeleri fiilleri harf-i cerlere bağlamıştır ve bu da bu harf-i cer için الباء harf-i cerinin *bitiştirme* anlamının kullanıldığını tespit etmiştir.

إلى harf-i cerinin genellikle “neye” veya “nereye” sorularına cevap bulduğu tespit edilmiştir.

Dil ve anlam açısından ele alındığında, yazar إلى harf-i cerini farklı bağlamlarda kullanarak yeni anlam ve rollerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

3.2.4. Harf-i Ceri حتى

1)

أريد أن أركض ، أن أفكر هكذا ، أن أسبح الضياء الفضي حتى أتعب فأنام تحت جناح الطائفة ما

*Ben koşmak, öylesine düşünmek ve yorulana **kadar** gümüş rengini andıran ışıhta yüzmek istiyorum. Böylece herhangi bir uçağın kanadının altında uyurum (s.18)*

2)

ظللنا نجوع ، اخوتي و أنا حتى صرنا في سن تسمح لنا بالعمل

*Ben ve kardeşlerim çalışacak yaşa gelene **kadar** aç kaldık. (s.19)*

3)

و لم نكد نصل الى أجمة كثيفة ، حتى وجدنا انفسنا نلعب دور المتلصص (بدلا من دور العشاق !)

*Aşıkların rolünü oynamak yerine kendimizi hırsız rolünde oynar halde bulana **kadar** henüz yoğun çalılıklara ulaşamadık. (s.40)*

4)

و في عينيها تتلاحق بسرعة اضواء بنفسجية تشتعل و تنطفئ ، ثم لا يبقى فيهما سوى غيمة بنفسجية داكنة تظلم ببطء حتى تستحيل سوداء داكنة داكنة

*Gözlerinde hızla yanıp sönen birbirini takip eden mor ışıklar vardı, sonra gözlerinde kopkoyu bir siyaha dönüşene **kadar** yavaşça karanlığa bürüyen mor buluttan başka bir şey kalmadı. (s.41)*

5)

تمنيت ألا أموت حتى احقق ذلك ، حتى أكتب قصة بيضاء ارفعها لسماء عينيهِ ...

*Onu gözlerinin gökyüzüne kaldırarak beyaz bir hikâye yazana **kadar** ve bunu gerçekleştirene **kadar** ölmek istemedim. (s. 127)*

Yukarıdaki cümlelerde حتى harfi muzari fiile gelerek bu fiili nasb etmesi sebebiyle bu harfi burada nasb edatı olarak zikretmek gerekir. Nasb edatı olarak gelmesi ve rollerin de isimlere yüklenmesi sebebiyle حتى harf-i ceri bu cümlede herhangi bir rol yüklememiştir. Ancak yine de harfi cer görevi görerek “kadar” şeklinde çevrilmesi bir sorun yaratmamıştır.

5)

لو لا عواؤها لامعنت في النسيان. حتى اسمي نسيته

Onun ulumaları olmasaydı unutkanlığa daldardım. Öyle ki adımı bile unuttum. (s.13)

6)

حتى جوها العام استطعت أن أفهمه لكنني عجزت عن تفكيك تفاصيل كلمات العواء

Öyle ki oradaki ortamı bile anlayabiliyordum ancak ulumasının kelimelerinin ayrıntılarını ayıramıyordum. (s.24)

7)

حتى حينما أطل من النافذة لا أرى ذلك الطريق ..

Öyle ki, pencereden baktığım zaman bile bu yolu göremiyorum. (s.83)

Yukarıdaki cümlelerde, حتى harfi isme gelerek harf-i cer gibi görünse de anlamı farklılık göstermektedir. Özellikle bu harfin cümle başında kullanıldığında “öyle ki” şeklinde çevrildiğine dikkat çekilmiştir. Anlamı güçlendirmek ve vurguyu artırmak için “bile” kelimesiyle kullanılmaktadır.

8)

تبدو وحيدة و نائية حتى في حوارها مع ضربات الطبل

*Davulun vuruşlarıyla diyalogundan **bile** uzak ve yalnız görünüyor. (s.22)*

Bu cümlede, حتى harfi harf-i cere gelmiştir. Ancak cümlenin anlamında bir değişiklik yaratmamıştır. “Bile” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

9)

و جاك ، حتى جاك بوجهه الضاحك أبدا المكشوف أبدا

*Ve Jack, sonsuz belirgin gülümseyen yüzüyle Jack **bile**. (s.28)*

10)

و لأنها تكبدت مشاق رحلة أضاعت خلالها حقيبة ثيابها في الترانزيت بمطار روما و وصلت إلى تونس كأية متسولة لا تملك حتى ذاكرتها

*Çünkü, Roma havaalanında transitte bavulunu kaybettiği yolculuğun sıkıntılara katlandı ve hafızasına **bile** sahip olamayan bir dilenci gibi Tunus’a ulaştı. (s.29)*

Yukarıdaki cümlelerde, حتى harfi isme gelmiştir. Dilsel açıdan harf-i cere benzese de bağlam açısından “bile” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

11)

أين كنت حتى هذه الساعة المتأخرة من الليل؟

*Gecenin bu saatine **kadar** neredeydin?. (s.36)*

Bu cümlede, حتى harf-i isme gelmiş ve harf-i cer görevi görmüştür. Ancak çeviride nasb edatı şeklinde kullanıldığı gibi çevrilmektedir.

12)

ستظل رجلا عانسا حتى و لو تزوجت من أربع نساء و عاشرت ما ملكت أيمانك.

4 kadınla da evlensen, istediğin gibi bir ilişki de yaşasan sen yine **de** evde kalmış adam olarak kalacaksın. (s.39)

Bu cümlede, حتى harfi bağlam göz önünde bulundurulduğunda bağlaç olarak kullanılmıştır. Bu nedenle bağlaç gibi “de” şeklinde aktarılmıştır.

13)

و أعرف أن ذلك لا يمكن أن يستمر طويلا. حتى ...

Ve bunun uzun sürmesinin mümkün olmayacağını biliyorum. **Ta ki...**

Bu cümlede, حتى harf-i cerinin cümle başında kullanımı çevirinin yönünü değiştirmiş ve “ta ki” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür. Bu çeviri “-e” kadar” anlamı taşımaktadır.

Yukarıda حتى harf-i ceriyle kurulmuş 13 adet cümle, harf-i cerin anlama kattığı tematik roller açısından incelendiğinde; حتى harfi bazen muzari fiile gelerek *kadar* anlamında nasb edatı şeklinde, bazen *öyle ki* veya *bile* anlamında bazen de harf-i cer görevi görerek *kadar* anlamında kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu nedenle, diğer harf-i cerlere göre farklı bir işlevi olduğu öyle ki harf-i cer yerine harf olarak anılmasına dikkat çekilmiştir.

حتى harfi fiile geldiği zaman rol yüklememesi isme geldiğinde de konu rolünü yüklemesi gözlemlenmiştir. Buna dayalı olarak da çeviriler bağlam göz önünde bulundurularak yapılmıştır.

Dil ve anlam açısından ele alındığında, yazar حتى harf-i cerini farklı görevlerle ele alması zengin bir dil içeriği hazırlamasını sağlamıştır.

3.2.5. Harf-i Ceri عن

1)

و أنت > ذكر > أحقق قادم من > مونتمارتر > بباريس حاملا أفكاره الثابتة عني وعن شعبي

Sen benim ve halkım hakkında değişmez düşüncelerini taşıyan Paris'in Montmartre tepesinden gelen ahmak bir erkeksin. (s.14)

Bu cümlede عن harfi cerleri الباء harf-i ceri gibi bitişirme anlamında kullanılmıştır. شعبي kelimesi burada konu rölünü yüklenmiştir. عن ile başlayan ilgeç öbeklerinin “benim ve halkım hakkında” şeklinde çevrilmeleri uygun görülmüştür.

2)

لكنني أفتش عن حب لا يدلني ...

Ancak ben, beni küçük düşürmeyecek bir aşkı arıyorum. (s.16)

Bu cümlede عن harfi ceri الباء harf-i ceri gibi bitişirme anlamında kullanılmıştır. Fiil ve harf-i cer arasında bir rol etkileşimi bulunmaktadır. أفتش fiilinin faili “ben” kılıcı rolü yüklenirken حب ismi konu rölünü yüklenmiştir. Ancak ilgeç öbeğinin “hakkında” yerine bağlam açısından “bir aşkı” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

3)

يتخلى عني

Benden vazgeçiyor. (s.16)

Bu cümlede, عن harf-i ceri uzaklaşma anlamında kullanılmıştır. -den, -dan ayrılma ekleri uzaklığa delalet ettiği için de ilgeç öbeğinin “benden” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

4)

انفصلت الطائرة عن الأرض و في هذه اللحظة بالذات أحسست بما يشبه البرق داخل جمجمتي

*Uçak **yerden** kalktı ve tam bu anda kafamın içinde yıldırım çaktı gibi hissettim. (s.17)*

Bu cümlede, عن harf-i ceri yanına bir son veya bitiş anlamı ifade eden bir isim aldığı için من harf-i ceri anlamında kullanılmıştır. Bu nedenle “yerden” şeklinde aktarımı daha uygun görülmüştür.

5)

هنالك صورة وجه مختلط ممزجة مع عشرات الوجوه أعجز عن أن أستعيدها

*Orada **hatırlayamadığım** onlarca yüzle birlikte karma karışık bir yüzün görüntüsü vardı.*

(s.18)

Bu cümlede, عن harf-i ceri *uzaklaşma* anlamında kullanılmıştır. Ancak aciz kalmak fiili “Arapça bir fiil olması nedeniyle Türkçede yaygın değildir. Bu nedenle, ilgeç öbeğinin “hatırlamaktan aciz kalmak” yerine “hatırlayamadığım” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

6)

تذهيب للكتابة عن افتتاح كازينو

*Gazinonun **açılışı hakkında** yazmaya gidiyorsun. (s.20)*

Bu cümlede عن harfi cerleri الباء harf-i ceri gibi *bitiştirme* anlamında kullanılmıştır. افتتاح mastarı burada konu rölünü yüklenmiştir. عن ile başlayan ilgeç öbeğinin “açılışı hakkında” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

7)

و اسم المدينة التي هو فيها أو التي سبق و زارها و حدثني عن مغامراته فيها

*İçinde bulunduğu veya daha önce gezdiği ve bana içindeki **maceralarını** anlattığı şehrin ismi.*

(s.21)

Bu cümlede عن harfi cerleri الباء harf-i ceri gibi *bitiştirme* anlamında kullanılmıştır. Fiil ve harf-i cer arasında bir rol etkileşimi bulunmaktadır. حدثني fiilinin faili “O” kılıcı rolü yüklenirken مغامراته ismi konu rolünü yüklenmiştir. Ancak ilgeç öbeğinin “hakkında” yerine bağlam açısından “maceralarını” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

8)

و حينما سألتني عنها لم أجد ما أقوله

*Ve **onun hakkında** bana sorduğunda diyecek birşey bulamadım.* (s.21)

Bu cümlede عن harfi cerleri الباء harf-i ceri gibi *bitiştirme* anlamında kullanılmıştır. Bu cümlede عن harf-i ceri bir zamire gelmesi sebebiyle “onun hakkında” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

9)

و عيناها انحدرتا عن وجه زوجها

*Ve gözleri **kocasının yüzünden** aşağı indi.* (s.25)

Bu cümlede, عن harf-i ceri *uzaklaşma* anlamında kullanılmıştır. -den, -dan ayrılma ekleri uzaklığa delalet etmesi sebebiyle ilgeç öbeğinin “kocasının yüzünden” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

10)

صوت الذئبة الذي أسمعني أردده في حنجرتي أعجز عن إسكاته

*Duyduğum ve sürekli boğazımda tekrarladığım dişi kurdun sesini **susturamıyorum.*** (s.31)

Bu cümlede, عن harf-i ceri *uzaklaşma* anlamında kullanılmıştır. Ancak “susturmaktan aciz kalmak” cümlesi Türkçede yaygın olmaması Arapça bir fiil olması nedeniyle ilgeç öbeğinin yaygın cümle olan “susturamıyorum” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

11)

و سأتخلى لأجلك عن رفاقي و لكن تذكر

Senin için arkadaşlarımdan vazgeçeceğim, ancak hatırla (s.36)

Bu cümlede, عن harf-i ceri *uzaklaşma* anlamında kullanılmıştır. -den, -dan ayrılma ekleri uzaklığa delalet ettiği için de ilgeç öbeğinin “arkadaşlarımdan” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

12)

و عجزت عن البكاء و حتى عن الانتحار

Ağlayamadım, hatta intihar bile edemedim. (s.47)

Bu cümlede, عن harf-i ceri *uzaklaşma* anlamında kullanılmıştır. Ancak “ağlamaktan aciz kalmak” ve “intihardan aciz kalmak” cümleleri aciz kalmak fiili “Arapça bir fiil olması nedeniyle Türkçede yaygın değildir. Bu nedenle, ilgeç öbeğinin Türkçe kullanıma uygun yaygın cümleler olan “ağlayamadım” ve “intihar edemedim” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

13)

اعتذر عن الاستمرار في تقديم صفحتي الاسبوعية في مجلتكم ، تحت عنوان < كلمات حزينة >

Derginizde, Hüzünlü Kelimeler başlığı altında haftalık yazımı göndermeye devam ettiğim için özür dilerim. (s.113)

Bu cümlede, عن harf-i ceri *sebepe* anlamında kullanılmıştır. Bu nedenle عن harf-i cerinin “için” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

14)

و انني ما زلت غائبة عن الوعي !

Ve bilincim hala yerinde değildi/baygındım. (s.129)

Bu cümlede عن harf-i ceri kalıplaşmış bir kelime öbeğinin içinde yer almaktadır. غائبة عن الوعي kelime öbeği “baygındım” şeklinde bir bütün olarak aktarılmış olsa da “bilinçten yoksun olma” anlamı olması sebebiyle عن harf-i cerinin burada من harf-i ceri anlamında kullanılmış olduğunu söylemek mümkündür.

Yukarıda عن harf-i ceriyle kurulmuş 14 adet cümle, harf-i cerin anlama kattığı tematik roller açısından incelendiğinde; genellikle *uzaklaşma* ve *bitiştirme* anlamlarında kullanılmıştır. *Uzaklaşma* anlamında kullanıldığında ilgeç öbekleri, -den, -dan ayrılma eklerini alarak çevrilmişlerdir. Ancak *bitiştirme* anlamı kullanıldığında durum farklılık göstermektedir. Bazen “hakkında” bazen de cümle içindeki anlamına bağlı olarak çevrilmiştir. Bu harf-i cerin من harf-i ceri ve sebepe anlamında kullanıldığı durumlar gözlenmiştir.

عن harfi yanına gelen isme konu rolünü yüklediği gözlemlenmiştir.

Dil ve anlam açısından ele alındığında, yazar عن harf-i cerini farklı anlam ve işlevlerle kullanması dili zenginleştirmeye yönelik bir çalışma olmuştur.

3.5.6. Harf-i Ceri على

1)

و تحاول إرغامي على الإنصات إليها

*Beni, dikkatle onu **dinlemeye** zorluyor. (s.14)*

Bu cümlede *على* harf-i ceri için kaynaklarda yer almayan bir anlam olduğu gözlemlenmiştir. Çünkü, fiil ve harf-i cer arasında bir rol etkileşimi bulunmaktadır. Bu cümlede eyleme zorlayan kişi kılıcı rolünü yüklenirken; eyleme zorlatılan kişi de etkilenen rolünü yüklenmiştir. Buna dayalı olarak bu cümlede yer alan *على* harfi cerinin *الباء* harf-i ceri gibi *bitiştirme* anlamında kullanıldığı düşünülmektedir. Cümlenin bağlamı gözetilerek “dinlemeye” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

2)

يصرخ بي جاك محاولاً أن يعلو صوته *على* السيمفونية الليلة للحفلة الساهرة في ضاحية بلدة <حمامات> بتونس

*Güvercin çevresinde devam eden tören gecesinde **senfoninin üzerine** sesini yükseltmeye çalışarak Jack bana bağırıyordu adeta (s.14)*

Bu cümlede, *على* harf-i ceri *üzerinde/üzerine* anlamıyla kullanılmıştır. *السيمفونية* ismi burada sadece konu rolünü yüklenmiştir. *على* ilgeç öbeği bu cümlede bir şeye yükseltme anlamında “senfoninin üzerine” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

3)

و هو ايضا وصف يمكن أن ينطبق *على* الرجال لا النساء وحدهن.

Ve o ayrıca sadece kadınlar için değil erkekler için de geçerli bir niteliktir. (s.15)

Bu cümlede, *على* harf-i ceri dilsel açıdan *üzerine/üzerinde* anlamında kullanıldığı gözlenmektedir. Ancak anlam açısından bu harf-i cer için yeni bir anlam ihtiyaç duyulan *bitiştirme* anlamında kullanıldığı düşünülmektedir. Arapçadan Türkçeye aktarımında ise farklı olarak “erkekler üzerinde” yerine “erkekler için” çevirisi daha uygun görülmüştür.

4)

في طفولتي كنت ارتدي ثياب الاثرياء التي يتصدقون بها علينا و اعتدت ان لا يكون قياس ثيابي صحيحا.

*Çocukluğumda zenginlerin **bize** bağışladığı elbiseleri giyerdim ve bedenimi tutmayan elbiseleri giymeye alıştım. (s.16)*

Bu cümlede, على harf-i ceri *üzerinde/üzerine* anlamıyla kullanılmıştır. علينا ilgeç öbeğinde harf-i cere gelen “biz” zamirinin burada etkilenen rolünü yüklenmiştir. İlgeç öbeğinin bu cümlede “bize” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

5

تمددت على المقعد الجلدي.

*Deri **koltuğa/koltuğun** üzerine uzandım. (s.16)*

Bu cümlede, على harf-i ceri *üzerinde/üzerine* anlamıyla kullanılmıştır. المقعد على ilgeç öbeğinde harf-i cere gelen “المقعد” ismi bir konum ifade ettiği için yer rolünü yüklediği söylenebilir. İlgeç öbeğinin bu cümlede “koltuğa” veya “koltuğun üzerine” şeklinde aktarımları uygun görülmüştür.

6)

و لا يبقى سوى عيني ، و شعاعهما الخاص أرسله على الأشياء و الأحداث

*Gözümden ve onu **nesnelere** ve **olaylara** yönlendiren ikisinin ışınından başka bir şey kalmıyor. (s.17)*

7)

Bu cümlede, على harf-i ceri dilsel açıdan *üzerinde/üzerine* anlamıyla kullanılmış olsa da anlam açısından *bitiştirme* anlamında kullanıldığı düşünülmektedir. Çünkü, على harf-i ceri أرسله fiiliyle karşılıklı bir rol etkileşimi halinde gelmiştir. أرسله fiilinin faili “o” zamiri kılıcı rolünün

yüklenirken, harf-i cere gelen isimler de konu rolünü yüklenmişlerdir. İlgeç öbeği bir şeye yönlendirme anlamında “nesnelere” ve “olaylara” şeklinde aktarılmıştır.

8)

دوما كنت مواطنة في ليل الترانزيت بالرغم من أنني كنت أضع قدمي من آن إلى آخر **على** أرض قارة الانتماء

*Şu an ayaklarımı bu kıtanın **toprağına** koymuş olsam da ben daima aktarma gecesinin insanıydım. (s.18)*

Bu cümlede, **على** harf-i ceri *üzerinde/üzerine* anlamıyla kullanılmıştır. **على** ilgeç öbeğinde harf-i cere gelen “أرض” ismi bir konum ifade ettiği için yer rolünü yüklediği söylenebilir. Ancak harf-i cer bir isim tamlamasına girdiği için ilgeç öbeğinin “toprağına” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

9)

اسئلة لم ترد **على** خاطري الا في فجر ذلك اليوم

*Sadece bugün sabah **aklıma** gelen sorular var. (s.24)*

Bu cümlede, **على** harf-i ceri *üzerinde/üzerine* anlamıyla kullanılmıştır. Ancak cümlemin anlamı ve bağlamı göz önünde tutarak hareket edilirse **على** ilgeç öbeğinin “aklıma” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

10)

ارتعشوا لعظمة المهمة التي قام بها شارل و **لقدرة على** الانتقاء و حظه في الاصطفاء

*Charles’ın seçme ve eleme yeteneğiyle yapmış olduğu görevinin büyüklüğüne ve **seçme yeteneğine** ve şansına ş sarsıldılar. (s.26)*

Bu cümlede, على harf-i ceri *üzerinde/üzerine* anlamıyla kullanılmıştır. Ancak bağlam açısından لقدرته على الانتقاء kelime öbeğinin “seçme yeteneğine” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

11)

و من قال له أن الرجل وحده تصقل التجارب قدرته على الحب؟

*Ve ona erkeğin tek başına **aşk üzerine** tecrübelerini şekillendirdiğini kim söyledi? (s.34)*

Bu cümlede, على harf-i ceri mecazen *üzerinde/üzerine* anlamıyla kullanılmıştır. على ilgeç öbeğinin “aşk üzerine” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

12)

كنت أقول أنك استمتعت على طريقتك !

*Sana **kendi yönteminle** eğlendiğini söylüyordum. (s.36)*

Bu cümlede على harf-i ceri mecazen *üzerine/üzerinde* anlamında kullanılmıştır. Ancak Türkçeye kullanımı daha yaygın olan “kendi yönteminle” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

13)

هذا عشق يدمر حريتي و كياني و علي أن أهجرك و سأفعل

*Bu aşk, özgürlüğümü ve varlığımı mahvediyor ve benim **seni terk etmem gerekiyor** ve bunu yapacağım. (s.36)*

Bu cümlede, على harf-i ceri dilsel açıdan *üzerine/üzerinde* anlamıyla kullanılmıştır. Ancak burada mecâzi bir kullanım söz konusudur. Çoğunlukla, على bir zamir ve mastara girdiği zaman bu ilgeç öbeğinin anlamı “gerekir” olur. Bu cümlede harf-i cer “ben” zahirine ve

mastara gelerek ilgeç öbeğine farklı bir anlam kazandırmıştır. Burada, علي أن أهجرك ilgeç öbeğinin “seni terk etmem gerekiyor” cümlesi şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

14)

أسرجه على الارض بلا احصنة

Atlar olmadan yeryüzündeki eyerler. (s.22)

Bu cümlede, علي harf-i ceri في harf-i ceri anlamında kullanılmıştır. Bu nedenle على الارض ilgeç öbeği “yeryüzündeki” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

15)

اذ لا يمكن على الاطلاق تلخيصها بكلمة مدام

“Madam” kelimesiyle kesinlikle özetlenemez. (s.23)

Bu cümlede علي harf-i ceri kalıplaşmış bir öbek halinde gelmiştir. Bu durum çeviriye yansımıştır. على الاطلاق ilgeç öbeği “kesinlikle” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

16)

إنك مصر على خسارتي

Sen benim kaybetmem konusunda ısrarcısın. (s.36)

Bu cümlede, علي harf-i ceri Türkçeye “konusunda” şekliyle çevirisi göz önünde bulundurulduğunda mecazen عن harf-i ceri anlamında kullanıldığı gözlemlenmektedir. Ancak, علي harf-i ceri مصر ism-i faile bağlı halde geldiği görülmektedir. Bu nedenle burada bu harf-i cer için dilsel açıdan yeni bir anlam olarak *bitiştirme* anlamında kullanıldığını söylemek mümkündür.

17)

كنت أميرة الليل الفقيرة المجروحة طولا و عرضا على طول الليل و عرضه و على طول النهار و عرضه و عمقه أيضا

Ben hem gece hem gündüz boyunca hem de gece ve gündüzün genişliği ve derinliği boyunca yaralı ve fakir bir gece prensesiydim.

Bu cümlede, على harf-i ceri في harf-i ceri anlamında zaman zarfı olarak kullanılmıştır. على harf-i cerinin bu cümlede “boyunca” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

18)

و ثمن محتويات الغرفة يكفي لدفع أقساطهم المدرسية جميعا لمدة عامين على الأقل ...

Ve odanın içindekilerinin değeri, en az iki yıl hepsinin okul taksitlerinin ödemesine yeter.

(s.50)

19)

قد تكونين على الحق..

Haklı olabilirsin.

Bu cümlede, على harf-i ceri üzerine/üzerinde anlamında kullanılmış. على ilgeç öbeğinin doğrudan çevirisi “hak üzere” şeklinde olabilecekken bu cümlede Türkçede yaygın kullanılan “haklı” kelimesiyle çevrilmesi uygun görülmüştür.

Bu cümlede, على الأقل bir kalıp halinde gelmiş ve Türkçeye aktarımı “en az” şekliyle çevrilmiştir. Burada على harf-i cerinin mecazen في harf-i ceri anlamında miktar zarfı olarak kullanıldığı söylenebilir.

Yukarıda على harf-i ceriyle kurulmuş 19 adet cümle, harf-i cerin anlama kattığı tematik roller açısından incelendiğinde; genellikle üzerine/üzerinde anlamlarında kullanılmıştır.

Ancak bazı fiilerin nesnesine doğrudan rolü yükleyememesi ve bu harf-i cere bağlı kalarak rolü, yükleyebilmesi bu harf-i cer için yeni bir anlam ortaya çıkma ihtiyacını doğurmuştur. Bu anlam da الباء harf-i cerinin *bitiştirme* anlamı olmuştur. Bazı cümlelerde ise bu harf-i cer dilsel açıdan üzerine/üzerinde anlamıyla kullanılsa da Türkçeye aktarırken mecazen farklı anlamları ortaya çıkmıştır. على harf-i ceri yanına gelen isme konu rolünü bazen de etkilenen yüklediği gözlemlenmiştir. Ayrıca على harf-i cerinin birçok kalıplaşmış öbeklerle de kullanıldığı, Arapçada bu kullanımların yaygınlaştığı ve Türkçeye aktarımında da kalıplaşmış çevirilerin yaygınlaştığı gözlemlenmiştir.

Dil ve anlam açısından ele alındığında, yazar على harf-i cerini farklı bağlamlarda kullanarak bu harf-i cerin yeni roller yüklemesini ve iki dil arasında yeni çevirilerin doğmasına ön ayak olmuştur.

3.2.7. Harf-i Ceri في

1)

لو لا تلك الذئبة الصغيرة المدللة السجينة في قفصها الذهبي القضبان

Bu şımarmış, küçük dişi kurt altın kafesinde hapsolmuş olmasaydı (s.13)

Bu cümlede, في harf-i ceri mekan zarfı anlamında kullanılmıştır. في harf-i cerine gelen isim konum belirttiği için yer rolünü yüklenmiştir. قفصها ilgeç öbeğinin “kafesinde” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

2)

لو لا عواؤها لامعنت في النسيان. حتى اسمي نسيته

Onun ulumaları olmasaydı unutkanlığa daldım. Öyle ki adımlı bile unuttum. (s.13)

Bu cümlede في harf-i ceri امعنت fiiline bağlı halde gelmiştir. Anlam açısından da إلى harf-i ceri anlamında kullanılması sebebiyle “unutkanlığa” şeklinde çevrilmiştir.

3)

في طفولتي كنت ارتدي ثياب الاثرياء التي يتصدقون بها علينا و اعتدت ان لا يكون قياس ثيابي صحيحا.

Çocukluğumda zenginlerin bağışladığı elbiseleri giyerdim ve bedenimi tutmayan elbiseleri giymeye alıştım. (s.16)

Bu cümlede, في harf-i ceri zaman zarfı anlamında kullanılmıştır. طفولتي burada konu rolünü yüklenmiştir. في harf-i cerine gelen ismin zaman belirtmesi sebebiyle في طفولتي ilgeç öbeğinin “Çocukluğumda” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

4)

سأسجل اسمك في لائحة المنتظرين

İsmi bekleyenlerin listesine yazacağım. (s.18)

Bu cümlede في harf-i ceri إلى harf-i ceri anlamında kullanılması kendisine gelen kelimeye hedef rolünü yüklemesi sebebiyle في لائحة ilgeç öbeği “listesine” şeklinde çevrilmiştir.

5)

ظللنا نجوع ، اخوتي و أنا حتى صرنا في سن تسمح لنا بالعمل

Ben ve kardeşlerim çalışacak yaşa gelene kadar aç kaldık. (s.19)

Bu cümlede في harf-i ceri dilsel açıdan zarf anlamında kullanılmıştır. Ancak cümle çevirisi incelendiğinde, سن حتى صرنا في kelime öbeğinin “çalışacak yaşta olana kadar” değil de Türkçede kullanımı daha yaygın olan “çalışacak yaşa gelene kadar” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

6)

جلست في فراشي و كانت الغرفة ما تزال غارقة في الظلمة

Yatağımda oturuyordum ve oda hala karanlığa dalmış bir haldeydi. (s.24)

Bu cümlelerde geçen iki ayrı في harf-i ceri incelendiğinde ilk kullanımda في harf-i ceri mekan zarfı olarak kullanılırken; ikinci kullanımda fiile bağlı halde gelerek إلى harf-i ceri anlamında kullanıldığı görülmektedir.

7)

و لم أدر، فيما إذا كنت نهائيا

Sona gelip gelmediğimi bilmiyorum. (s.29)

Bu cümlede, في harf-i ceri lafzen zaid harf olup karşılık anlamında kullanılmıştır. Cümlenin vurgusunu artırdığı söylenebilir.

8)

ما اقترب مني أحسست برغبة في أن ألتقي به بطريقة ما

Bana yaklaştığında bir şekilde onunla görüşmek istediğimi hissettim. (s.31)

Bu cümlede في harf-i ceri bu cümlede “konusunda” şeklinde bir anlam çağrıştırmaktadır.

Kendisinden önce gelen fiile mecazen hakkında anlamını verdiği için عن harf-i ceri anlamıyla kullanılmıştır. في أن ألتقي ilgeç öbeğinin “görüşmek” şeklinde aktarımı daha uygun görülmüştür. Hangi konuda bir isteği olduğuna “görüşme konusunda” diye cevap verilebilir.

9)

لا ريب في ان ضيفة ما ترقص

Hiç şüphesiz ki bir bayan misafir dans ediyor. (s.34)

Bu cümlede في harf-i ceri bu cümlede “konusunda” şeklinde bir anlam çağrıştırmaktadır. Kendisinden önce gelen fiile mecazen hakkında anlamını verdiği için عن harf-i ceri anlamıyla kullanılmıştır. Ayrıca cümle çevrildiğinde bu harf-i cer vurguyu artırmak için de kullanıldığı düşünülmektedir. لا ريب في kelime öbeğini “Hiç şüphesiz ki” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

10)

الزلازل في الأرض الصخرية

Kayalık bölgedeki deprem (s.36)

Bu cümlede, في harf-i ceri mekan zarfı anlamında kullanılmıştır. في harf-i cerine gelen isim konum belirttiği için yer rolünü yüklenmiştir. في الأرض ilgeç öbeğinin “bölgedeki” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

11)

و لكنك في العشرين من عمرك .

Ancak sen 20 yaşındasın.

Bu cümlede, في harf-i ceri zaman zarfı anlamında kullanılmıştır. Ancak cümlede العشرين kelimesi yaş kavramını içermesi sebebiyle في العشرين ilgeç öbeği “20 yaşındasın” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

12)

و فشلت ، اعترفت لك بأنني فشلت في أن أعيش حبا ابيض معافى

Ve başarısız oldum, katıksız beyaz bir aşkı yaşama **konusunda** başarısız olduğumu sana itiraf ettim. (s.126)

Bu cümlede, *في* harf-i ceri çeviriye bakıldığında *عن* harf-i ceri anlamında; dilsel açıdan bitiştirme anlamında kullanıldığı düşünülmektedir. Çünkü *في* harf-i ceri *فشلت* fiiline bağlı halde gelmiştir.

Yukarıda *في* harf-i ceriyle kurulmuş 12 adet cümle, harf-i cerin anlama kattığı tematik roller açısından incelendiğinde; genellikle *mekan* veya *zaman zarfı* anlamlarında kullanılmış olup kendisine gelen isme mekan zarfı konumundaysa yer rolünü yüklemiştir. Ayrıca *إلى* harf-i ceri, *عن* harf-i ceri ve karşılık (*تعويض*) anlamlarında da kullanılmıştır.

Dil ve anlam açısından ele alındığında, bu harf-i cer öğrenciler tarafından sadece mekan zarfı olarak bilinse de yazar bu harf-i cer için geniş bir kullanım alanını yaratarak okuyucuya farklı bağlamlar kazandırmıştır.

3.2.8. Harf-i Ceri الكاف

1)

و بالرغم من الهمسات التي تلتقطها اذناي كصرخات

Kulağıma gelen çığlıklara benzeyen fısıltılara rağmen (s.13)

Bu cümlede *الكاف* harf-i ceri benzetme anlamında kullanılmıştır. *كصرخات* ilgeç öbeğinin “çığlıklara benzeyen” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür. *صرخات* kelimesi burada konu rolünü yüklenmiştir.

2)

الصوت الغامض للحديقة الكثيفة الاشجار كغابة مدارية

*Tropikal bir **orman gibi** ağaçları çok olan bahçenin gizemli sesleri (s.14)*

Bu cümlede الكاف harf-i ceri benzetme anlamında kullanılmıştır. كغابة ilgeç öbeğinin “orman gibi” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür. غابة kelimesi konu rolünü yüklenmiştir.

3)

أسمع صوته بوضوح **كما** لو كان قادما من صدري... **كما** لو كان صدى لصرخة متقنة الاخفاء في ركن مهجور من نفسي

*Ğöğsümden gelse **de** sesini net duyabiliyorum... içimde terkedilmiş bir köşede çok iyi gizlenmiş çığlıkların yankıları olsa **da** (s.14)*

Bu cümlelerde الكاف harf-i ceri cümlelerin anlamını pekiştirmesi sebebiyle *vurgu* anlamında kullanıldığı söylenebilir.

4)

فسقطت الكلمات **كأنها** من عالم آخر و موجهة إلى شخص آخر

*Kelimeler **sanki** başka bir dünyadan başka bir kişiye döküldü. (s.18)*

5)

ألحق بها و انا ادمم شبه معتذرة دون ان ادري لماذا (**كأنني** خشيت غيرتها على احد عشاقها)

Nedenini bilmeden özre benzer bir şeyler mırıldanarak yanına gidiyorum. (**Sanki**, aşıklarından

birine olan kıskançlığından korktum)

(s.30)

Yukarıdaki cümlelerde, الكاف harf-i ceri *benzetme* anlamında kullanılmıştır. Ancak Türkçeye aktarımı bağlam açısından daha uygun olacağı düşünüldüğü için harf-i cerli “sanki” şeklinde çevrilmiştir.

6)

تعبت من دوري في الماضي كطرف أساسي في اللعبة

*Oyunda **asıl rolümmüş gibi** geçmişteki rolümden yoruldum. (s.29)*

Bu cümlede, الكاف harf-i ceri *benzetme* anlamında kullanılmıştır. الكاف harf-i cerine gelen isim konu rolünü yüklenmiştir. كطرف أساسي ilgeç öbeğinin “asıl rolümmüş gibi” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

7)

قلت له بصوت حاد هامس **كما أفعل** دائما حينما أنوي الصراخ

*Bağırarak istediğim zaman **yaptığım gibi** fısıltılı sert bir sesle ona söyledim. (s.34)*

Bu cümlede, الكاف harf-i ceri *benzetme* anlamında kullanılmıştır. الكاف harf-i ceri burada sıla cümlesine gelmiştir. كما أفعل ilgeç öbeğinin “yaptığım gibi” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

8)

كما تعوي تلك الذئبة الصغيرة المقيدة في الحديقة الخلفية

*Arka bahçede bağlı bu küçük dişi kurdun **uluması gibi**. (s.35)*

Bu cümlede, الكاف harf-i ceri *benzetme* anlamında kullanılmıştır. الكاف harf-i ceri burada fiil cümlesine gelmiştir. كما أفعل ilgeç öbeğinin “yaptığım gibi” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

9)

قبلة سريعة على خدي كأي زوج متخم بالمسؤوليات يتعطف على (حرمه). و اختفى.

Sorumluluklarla dolu, karısına ilgi gösteren herhangi bir **eş gibi** yanaklarıma hızlı bir öpücük. Ve gizlendi. (s.37)

Bu cümlede, الكاف harf-i ceri *benzetme* anlamında kullanılmıştır. الكاف harf-i cerine gelen isim konu rolünü yüklenmiştir. كأي زوج ilgeç öbeğinin “eş gibi” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

10)

غضبت لأنه مصر على أن ألعب دور الأنثى كما يتخيله

Ben, hayalinde canlandığı gibi kadın rolünü oynamamda ısrarlı olduğu için öfkelenim.

(s.38)

Bu cümlede, الكاف harf-i ceri *benzetme* anlamında kullanılmıştır. الكاف harf-i ceri burada fiil cümlesine gelmiştir. كما يتخيله ilgeç öbeğinin “hayalinde canlandığı gibi” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

Yukarıda الكاف harf-i ceriyle kurulmuş 10 adet cümle, harf-i cerin anlama kattığı tematik roller açısından incelendiğinde; çoğunlukla *benzetme* anlamında kullanılmış olup kendisine gelen isme konu rolünü yüklemiştir. الكاف harf-i cerinin fiile geldiği zaman yanına ما edatı aldığı gözlemlenmiştir.

Dil ve anlam açısından ele alındığında, bu harf-i cer bu eserde daha çok *benzetme* anlamıyla kullanılmış olsa da harf-i cerin gelebileceği geniş bir dil kullanımı gözlemlenmektedir.

3.2.9. Harf-i Ceri اللام

1)

الصوت الغامض للحديقة الكثيفة الاشجار كغابة مدارية

Tropikal bir orman gibi ağaçları çok olan bahçenin gizemli sesleri (s.14)

Bu cümlede اللام harf-i ceri mana(الصوت) ve isim(الحديقة) arasına girmesi dolayısıyla özelleştirme anlamında kullanılmıştır. للحديقة ilgeç öbeğinin “bahçenin” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

2)

لماذا أنا هنا؟

Neden buradayım (s.14, 23, 24,29,35)

Bu cümlede, اللام harf-i ceri ماذا (ne) soru edatına gelerek sebep anlamını kazandırmıştır. لماذا soru edatı her zaman “neden” şeklinde çevrilmektedir.

3)

لو عرفت ما يدور فيه لهربت مني.

Eğer içinde ne döndüğünü bilseydin benden kaçardın. (s.15)

Burada اللام harf-i ceri şart cümlesine cevap olarak gelmiştir. Bu da harf-i cerin farklı bir kullanımıdır. Bu kullanımda bu harf-i cer fiile gelmektedir. Hiçbir zaman isme gelmez. Bu nedenle böyle cümlelerde sadece harf olarak anılır.

4)

يقول بالفرنسية : أحب نساء ألف ليلة و ليلة اللواتي خلقن للحب مثلك.

Fransızcayla söylüyor: Senin gibi sevgi için yaratılmış kadınları binbir gece seviyorum. (s.15)

Bu cümlede, اللام harf-i ceri *yarı sahiplik* anlamında kullanılmıştır. الحب ilgeç öbeğinin “sevgi için” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür. Ayrıca حب ismi burada yaratılma eylemine araç olması sebebiyle amaç rolünü yüklenmiştir.

5)

و يذهب ليرقص حولها منضما إلى كوكبة من عشاقها حاليا

*Ve o an âşıklarından bir gruba katılarak onun etrafında **dans etmeye/etmek için** gidiyor.*

(s.16)

Bu cümlede, اللام harf-i ceri *sebepe* anlamında kullanılmıştır. Ancak bir fiile gelmesi onun harf-i cerlik özelliğini ortadan kaldırmaktadır. Burada bu harf-i cer muzari fiile gelen nasb edatı olarak gelmiştir. Ayrıca burada dans etmek bir amaç olması sebebiyle يرقص fiili amaç rolünü yüklenmiştir. ليرقص kelime öbeğinin “dans etmeye/etmek için” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

6)

وددت لثانية لو أسكتها كلها لأقول لها شيئا معينا خافتا و شاحبا أو أطبق جفونها المحمرة المريضة لثانية كي تنبعث في عيني صورة أكاد أضيعها.

*Bir **saniyeliğine** istedim ki; eğer hepsini susturursam ona solgun, donuk ve belirli bir şey söylerim veya neredeyse kaybediyor olduğum bir resmi kendi gözlerimde görmek için bir **saniyeliğine** hastalıklı kızarmış göz kapaklarını kapatırım. (s.16)*

Bu cümlede اللام harf-i ceri لثانية (bir saniyeliğine) ilgeç öbeğiyle zaman lâmı olarak vakit anlamında kullanılmıştır. لها ilgeç öbeğinde ise إلى harf-i cer anlamında kullanılmıştır ve “ona” şeklinde aktarılmıştır.

7)

كأنني ولدت للتو في الطائرة

*Sanki uçakta **yeniden** doğdum.*(s.18)

Bu cümlede, اللام harf-i ceri vurgu anlamında kullanılmıştır. Ancak nasıl sorusuna cevap vermesi durum zarfı olarak kullanıldığını göstermektedir. التو ilgeç öbeği “yeniden” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

8)

ولتذهب حقيقتي إلى الجحيم

*Çantam cehenneme **gitsin**.* (s.19)

Bu cümlede اللام harf-i ceri emir fiile gelerek harf-i cer özelliğini kaybetmiştir. لتذهب emir fiili “gitsin” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

9)

قدمت لها جواز سفري و طلبت منها أن تقدمني **لنفسي** و أن تذكرني باسمي من وقت لآخر

***Ona** pasaportumu verdim ve **bana** beni tanıtmasını ve ara sıra beni isimle hatırlamasını istedim.* (s.21)

Bu cümlelerde iki ayrı اللام harf-i cerinin kullanımına bakılacak olursa, her iki kullanımda إلى harf-i ceri anlamında kullanılmıştır. Bu nedenle bu iki ilgeç öbeğinin “ona” ve “bana” şeklinde aktarılması uygun görülmüştür.

10)

و كان **لكلمة** كونتيسة نغمة عبارة

*Kontes **kelimesinin** nağmeli bir ifadesi vardı.* (s.25)

Bu cümlede, اللام harf-i ceri *sahiplik* anlamında kullanılmıştır. كلمة ismi konu rolünü yüklenmiştir. الكلمة ilgeç öbeğinin “kelimesinin” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

Yukarıda اللام harf-i ceriyle kurulmuş 10 adet cümle, harf-i cerin anlama kattığı tematik roller açısından incelendiğinde; farklı kullanımları gözlemlenmiştir. Özelleştirme, sahiplik, yarı sahiplik, vakit, vurgu, إلى harf-i ceri anlamında ve sebep anlamında kullanılmıştır. Genellikle kendisine gelen isme konu rolünü yüklemiştir.

Dil ve anlam açısından ele alındığında, yazar اللام harf-i cerinin birçok farklı anlamlarını eserinde kullanmıştır. Bu da eserine dilsel bir zenginlik katmıştır.

3.2.10. منذ ve منذ Harf-i Cerleri

1)

منذ وصلت هذه الذئبة و تم سجنها في القفص الذهبي

Altın kafeste hapsolan bu dişi kurt buraya geldiğinden beri. (s.22)

Bu cümlede, منذ harf-i ceri bir fiile gelmiş ve من harf-i ceri anlamında kullanılmıştır. منذ وصلت ilgeç öbeğinin “geldiğinden beri” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

2)

نظرت إلي كأنها تعرفني منذ زمن طويل و أحسستها تود أن تذكرني بأشياء كثيرة مشتركة طالما قمنا بها معا كتوأمين

Uzun zamandır beni tanıyormuş gibi bana baktı ve ikizler gibi yaptığımız birçok ortak şeyleri hatırlatmak istediğini hissettim. (s.27)

Bu cümlede, منذ harf-i ceri isme gelmiştir. من harf-i ceri anlamında kullanılmıştır. Ancak منذ زمن ilgeç öbeğinin “den beri” yerine isme -dır, -dir ekleri eklenerek “zamandır” şeklinde aktarımı bağlam açısından daha uygun görülmüştür.

3)

و أحسست للمرة الأولى منذ وصولي إلى تونس بحاجة إلى أن أكف عن (مراقبة ما يدور) لأحيا أنا من جديد

Tunus'a geldiğimden beri/gelişimden beri ilk defa yeniden doğmak için olan bitenleri takip etmekten geri durmam gerektiğini hissettim. (s.28)

Bu cümlede, منذ harf-i ceri bir mastara gelmiş ve من harf-i ceri anlamında kullanılmıştır. منذ ilgeç öbeğinin “geldiğimden beri” veya “gelişimden beri” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

4)

للمرة الأولى وجدتني أتمرد على تلك الضبابية الرمادية التي تملأ رأسي منذ أيام، منذ جئت إلى هنا

Buraya geldiğimden beri günlerdir, ilk defa kendimi kafamın içini dolduran gri sislere isyan ederken buldum. (s.28)

Bu cümlelerde iki ayrı منذ harf-i cerine bakıldığında, ilk kullanımda منذ isme gelmiş ve “günlerdir” şeklinde çevrilirken; ikinci kullanımda fiile gelerek “geldiğimden beri” şeklinde aktarılmıştır.

5)

منذ جاءوا بهذه الذئبة و قيدوها إلى جدران قفصها الذهبي في الطرف الآخر من الدار المقابل لغرفتي كصورتي في مرآة بالحديقة

Odamin karşısındaki evin diğer tarafında duran altın kafesinin olduğu duvara ipiyle birlikte bu dişi kurtla geldiklerinden beri sanki bahçedeki aynada benim görüntüm var. (s.29)

Bu cümlede, منذ جاءوا harf-i ceri bir fiile gelmiş ve من harf-i ceri anlamında kullanılmıştır. منذ ilgeç öbeğinin “geldiklerinden beri” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

6)

قفص ذهبي رائع الصنع لم ار لجماله مثيلا و انه صار للمدار و من فيها طعم خاص جديد و مفهوم جديد مرير لا ادري بالضبط ما هو منذ تفجر فيها عواؤها

Muhteşem bir sanatla yapılmış altın bir kafes. Daha önceden güzelliğinin bir örneğini görmedim ve bu kafes, o bölge ve içindekiler için özel, yeni bir tat ve yeni, acı bir kavram oldu. Ulumaları yankılandığından beri kafesin içinde kim var bilmiyorum. (s.30)

Bu cümlede, منذ harf-i ceri bir fiile gelmiş ve من harf-i ceri anlamında kullanılmıştır. منذ تفجر ilgeç öbeğinin “yankılandığından beri” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

7)

كنت قد عملت منذ الصباح المبكر في المجلة كي أعود إليه و أفرغ لذلك الهوى الجارف الذي يجتاحني حين يلمسني

Onun yanına dönmek ve bana dokunduğunda beni ele geçiren beni silip süptüren bu aşka vakit ayırmak için, dergide sabahın erken saatinde çalışmaya başladım. (s.37)

Bu cümlede Türkçeye aktarımından dolayı منذ harf-i cerinin yeni bir anlam olarak في harf-i ceri anlamında olduğu düşünülmektedir. Bu cümlede من harf-i cerinin anlamının ortaya çıkması için كنت nakıs fiilden sonra muzari (şimdiki veya geniş zaman) fiili gelmesi gerekirdi. O zaman çeviri, “sabahın erken saatinden beri çalışıyordum” şeklinde olması beklenirdi. Burada nakıs fiilden sonra mazi (geçmiş zaman) fiili gelmesi çevirinin yönünü değiştirmiştir. منذ الصباح المبكر ilgeç öbeğinin “sabahın erken saatinde” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

8)

حين اختفى شارل وعيت ذاتي بطريقة لم احسها منذ اشهر

Charles gizlendiği zaman birkaç aydır hissetmediğim bir şekilde ne olduğumun farkına vardım. (s.52)

Bu cümlede, منذ harf-i ceri isme gelmiştir. من harf-i ceri anlamında kullanılmıştır. Ancak منذ ilgeç öbeğinin “den beri” yerine isme -dır, -dir ekleri eklenerek “birkaç aydır” şeklinde aktarımı bağlam açısından daha uygun görülmüştür.

9)

منذ افترقنا و الشجار قائم في نفسي ، مات الانسجام في داخلي ، و انفصلت نزواتي عن مداراتها المرسومة و صرت عاجزة عن تقرير أبسط المسلمات .

İçimde kavga varken ayrıldığımızdan beri ona olan bağım öldü ve kaprislerim boyanmış yörüngesinden ayrıldı ve Müslüman kadınların en basitini bile ifade edemedim. (s.64)

Bu cümlede, منذ harf-i ceri bir fiile gelmiş ve من harf-i ceri anlamında kullanılmıştır. منذ تفجر ilgeç öbeğinin “yankılandığından beri” şeklinde çevrilmesi uygun görülmüştür.

10)

و نظرت إلى وجهه ، للمرة الأولى رُبما منذ أسابيع

Belki de **haftalardır** ilk defa yüzüne baktım. (s.70)

Bu cümlede, منذ harf-i ceri isme gelmiştir. من harf-i ceri anlamında kullanılmıştır. Ancak منذ أسابيع ilgeç öbeğinin “den beri” yerine isme -dır, -dir ekleri eklenerek “haftalardır” şeklinde aktarımı bağlam açısından daha uygun görülmüştür.

11)

دوما لا أقول له انني بدأت أنتظر أمام الباب منذ التاسعة و النصف.

Daima ona saat 9.30’tan beri kapının önünde beklemeye başladığımı söylemem. (s.73)

Bu cümlede, منذ harf-i ceri من harf-i ceri anlamında kullanılmıştır. منذ harf-i cerinden sonra zaman kavramı olarak saat gelmesi çeviriyi etkilemiştir. منذ التاسعة و النصف ilgeç öbeği, “9.30’tan beri” şeklinde çevrilmiştir.

Yukarıda منذ harf-i ceriyle kurulmuş 11 adet cümle, harf-i cerin anlama kattığı tematik roller açısından incelendiğinde; من harf-i ceri çoğunlukla من harf-i cer anlamında kullanılmış olup konu rolünü yüklenmiştir.

منذ harf-i cerinin isme veya fiile gelmesi anlamı değiştirmemiştir ancak çevirinin yönünü değiştirmiştir. منذ harf-i ceri açık bir isme geldiğinde çoğunlukla çevirisi “den beri” anlamında -dır, -dir eklerinin eklenmesiyle yapılmıştır. Fiile geldiğinde ise; “den beri” öbeğinin eklenmesiyle aktarım yapılması uygun görülmüştür.

منذ harf-i cerinin genellikle açık bir isme veya mazi fiile geldiği, muzari fiile hiç gelmediği gözlemlenmiştir. Ayrıca منذ harf-i ceri hafta, gün ve ay gibi zaman kavramlarına geldiğinde bu ilgeç öbeğinin çevirisinin –dır, -dir ekleriyle yapıldığı tespit edilmiştir.

“Zemenu’l-Hubbi’l-Âhar” adlı eserde منذ harf-i ceri gibi işlev gören مذ harf-i cerine rastlanmamıştır.

3.2.11. رُب Harf-i Ceri

1)

و شارل أيضا ، رُبما كان يدفن رأسه تحت كوم من مؤلفاته و يعوي غضبا أو شهوة أو حزنا بأحاسيس لم يقو قط على إيصالها لأي إنسان آخر رغم فصاحته و طاعة عساكر الأبجدية له

Ve Charles, belki de başını yazdığı yığının altına gömüyor ve akıcılığı ve alfabenin ona olan itaatine rağmen başka bir insanın yazılarına ulaşmasını sağlayamadığı hislerle hüznle, şehvetle veya öfkeyle uluyor. (s.28)

2)

رُبَمَا هو الآن يخفي وجهه المحبوب بحطام مرآته و يعوي من الأكذوبة التي هي (نفسه) و التي أقنع بها الناس جميعا ما
عداه

Belki de şu an, aynasının enkazıyla sevimli yüzünü gizliyor ve kendisi dışında tüm insanları ikna ettiği kendi yalanını uluyordur. (s.28)

3)

رُبَمَا لانني مثله لم اتحدث قط عن نفسي

Belki de onun gibi, ben de kendimden hiç bahsetmediğim için (s.30)

4)

رُبَمَا كنت مضحكة و العبارة ببغائية لكن المضمون عادل و النقد الذاتي لا يستحق هذه السخرية كلها مني...

Belki komiktım ve sürekli tekrarlanan ibare ancak içerik tam ve öz eleştirim benim tüm bu alaya alınmalarımı hak etmiyor... (s.43)

5)

رُبَمَا ينسحب بابا نويل في الوقت المناسب لأنه اعتاد ذله زمنا أطول ، فيعود إلى ثيابه التي خلفها فارغة في الواجهات و
تنبت لحيته و شارباه و ينتعل بسمته البلهاء و يوزع هداياه على الذين ليسوا بحاجة اليها ...

Belki de Noel baba, uygun bir vakitte ayrılıyor. Çünkü uzun zamandır zilletine alıştı. Ve yeniden görünüşte arkası boş olan elbisesini giyiyor ve sakalı ve bıyığı ortaya çıkıyor ve aptlca işaretini takıyor ve ihtiyacı olmayanlara hediyeleri dağıtıyor. (s.67)

6)

و نظرت إلى وجهه ، للمرة الأولى رُبَمَا منذ أسابيع

Belki de haftalardır ilk defa yüzüne baktım. (s.70)

7)

رُبَمَا لم يبق اي شيء منك ..

Belki de senden hiçbir şey kalmadı. (s.84)

8)

رُبَمَا نستطيع ان نرحل حينما ينتهي عيسى من تصليح السيارة ..

İsa arabanın tamirini bitirdiğinde **belki** gidebiliriz. (s.90)

9)

رُبَمَا كانت الهدية منه

Belki de hediye ondandı. (s.90)

10)

رُبَمَا كان ذلك بالضبط هو الطوفان.

Belki de gerçekten o tufandı. (s.94)

Yukarıdaki 10 adet cümleye bakıldığında yazar eserinde رُبْ harf-i cerine yer vermemiş olup, Arapçada kullanımı daha yaygın olan رُبَمَا edatını kullandığı tespit edilmiştir. Bu edat cümleye belki anlamını katmakta ve cümle vurgusunu artırmaktadır. Öyle ki cümle vurgusunu artırması sebebiyle hemen hemen tüm cümlelerde bu edatın Türkçeye aktarımı “belki de” şeklinde olmuştur.

Ayrıca adı geçen eserden yola çıkarak رُبَّما edatının her türlü isim, fiil ve öbeğe gelebildiği tespit edilmiştir. Yazar bu edatı kullanırken okuyucuyu sıkmayan akıcı ve anlaşılır bir dil kullanmıştır.

3.2.12. خَلَا وَ عَدَا وَ حَاشَا

1)

رُبَّما هو الآن يخفي وجهه المحبوب بحطام مرآته و يعوي من الأكذوبة التي هي (نفسه) و التي أقنع بها الناس جميعا ما

عداه

Belki de şu an, aynasının enkazıyla sevimli yüzünü gizliyor ve kendisi dışında tüm insanları ikna ettiği kendi yalanını uluyordur. (s.28)

Bu cümlede, عدا istisna harfi zamire gelerek harf-i cer özelliği kazanmıştır. Kendisine geldiği zamir mebni olması dolayısıyla, mahallen mecrur konumundadır. “O” zahirine gelmesi dolayısıyla Türkçeye “kendisi dışında” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

2)

ماذا تفعل لو قلت لك : تخل عن كل ممثلة ما عداي و أنا (أعيالك) فنيا

Sana, ben bir sanatçı olarak seni destekleyerek benim dışındaki kadın oyuncuların vazgeçmeni söylesem ne yaparsın? (s.65)

Bu cümlede, عدا istisna harfi zamire gelerek harf-i cer özelliği kazanmıştır. Kendisine geldiği zamir mebni olması dolayısıyla, mahallen mecrur konumundadır. “Ben” zahirine gelmesi dolayısıyla Türkçeye “benim dışındaki” şeklinde aktarımı uygun görülmüştür.

Yukarıda eserde geçen 2 adet عدا harf-i cerinin kullanımına bakıldığında عدا, خلا ve حاشا istisna harflerinden 2 adet olacak şekilde sadece عدا harfinin kullanıldığı خلا ve حاشا

harflerinin eserin hiçbir yerinde geçmediği tespit edilmiştir. Bu da yazarın bu istisna harflerine çok sık başvurmadığını göstermektedir.

3.2.13. Harf-i Ceri كي

1)

وددت لثانية لو أسكتها كلها لأقول لها شيئاً معيناً خافتاً و شاحباً أو أطبق جفونها المحمرة المريضة لثانية كي تتبعث في عيني صورة أكاد أضيعها.

Bir saniyeliğine istedim ki; eğer hepsini susturursam ona solgun, donuk ve belirli bir şey söylerim veya neredeyse kaybediyor olduğum bir resmi kendi gözlerimde görmek için bir saniyeliğine hastalıklı kızarmış göz kapaklarını kapatırım. (s.16)

2)

إن سواك من الرجال غير موجودين في عالمي كذكور كي أشتهيهم ما دمت <ذكرى>

Erkeksi olduğun müddetçe, arzulamam için benim dünyamda senden başka bir yer yoktur. (s.32)

كنت قد عملت منذ الصباح المبكر في المجلة كي أعود إليه و أتفرغ لذلك الهوى الجارف الذي يجتاحني حين يلمسني

Onun yanına dönmek ve bana dokunduğunda beni ele geçiren bu aşka vakit ayırmak için, dergide sabahın erken saatinde çalışmaya başlardım. (s.37)

3)

كي يطلب مني صاحب المجلة طردك و أستريح من حريتك و عمك و تصيرين لي وحدي و لبيتي

Dergi sahibinin seni işinden kovmamı isteyip işinden ve özgürlüğünden kurtulmam ve sadece benim ve evimin kadını olman için. (s.42)

4)

و لن تستطيع قضاء بقية حياتها و هي تطبخ (الملوخية) لرفاق المهنة ، و لم يكن ضروريا أن تتجنبني كي تكون معه و له..

Hayatının geri kalanını, meslektaşları için ebegümece pişirerek geçiremeyecek. Ve onunla olması ve onun olması için benden kaçmasına gerek yoktu. (s.46)

5)

تعرف انها سترى النسوة جالسات في غرفة الانتظار ، حلقة واحدة ، كل منهن تنتظر ان يحين دورها ، كي تحمل قلق عينيها و تعب عينيها الى الغرفة المعتمة

Bekleme odasında bir halkada oturan kadınları gördüğünü biliyor. Kadınlardan her biri gözlerindeki endişeyi ve yorgunluğu ve karanlık odaya taşımak için sırasını bekliyor (s.118)

6)

لا يكفي ان اعجب به كي اعتقد انه خلق من اجلي ...

Benim için yaratıldığına inanmam için onun beğenmem yetmiyor. (s.132)

Yukarıdaki 6 adet cümlede, harfi muzari fiile gelerek harf-i ceri gibi sebep anlamında kullanılmış ve eyleme amaç olması sebebiyle harf-i ceri kendisine gelen isme amaç rolünü yüklemektedir. harf-i ceri gibi görev görmesi sebebiyle, harf-i ceri olarak anıldığı düşünülmektedir.

3.2.14. Harf-i Ceri

1)

و لعل في وجهي تعبيراً ودياً غريباً

Ve **belki de** yüzümde samimi ve garip bir ifade vardı.(s.30)

Bu cümlede, Ukayl dilinde harf-i cer kabul edilen لعل harf-i ceri رُبّ harf-i gibi “belki de” anlamında kullanılmıştır.

2)

و لعلها صدقتني

Ve **sanırım** beni inandırdı. (s.44)

Bu cümlede, لعل harf-i ceri “belki de” anlamında kullanılmış olsa da Türkçeye aktarımında bağlam açısından “sanırım” şeklinde çevrilmesi daha uygun görülmüştür.

Yukarıdaki cümlelere bakıldığında لعل harf-i eserde iki defa yer almış olup “belki” anlamında kullanılmıştır.

Yukarıda verilen tüm örneklerin incelenmesi neticesinde Gâde es-Semmân’ın Zemenü’l-Hubbi’l-Ahar adlı eserinde yer alan harf-i cerli ifadelerin cümlelere ve dolayısıyla metin örgüsüne kattıkları anlam gözlemlenebilmektedir.

الباء harf-i cerinden 90 cümle,

من harf-i cerinden 57 cümle,

إلى harf-i cerinden 18 cümle,

حتى harf-i cerinden 13 cümle,

عن harf-i cerinden 14 cümle,

على harf-i cerinden 19 cümle,

في harf-i cerinden 12 cümle,

الكاف harf-i cerinden 10 cümle,

اللام harf-i cerinden 10 cümle,

منذ harf-i cerinden 11 cümle,

رُبَّ harf-i cerinden 10 cümle,

عدا harf-i cerinden 2 cümle,

كي harf-i cerinden 6 cümle,

لعل harf-i cerinden 2 cümle olmak üzere toplamda 274 cümle tematik rolleri

bağlamında değerlendirilmiştir. Eserin kapsamı bağlamında aynı işlevi taşıyan ve aynı tematik rolü gösteren çok benzer cümleler bulunmakta ve sayı daha da artırılabilir ancak tekrara düşmemek adına yukarıda yapılan yorumlarda hepsine yer verilmemiş, tezin sonunda ekler bölümünde tüm cümleler ve geçtikleri sayfalar Türkçe çevirileri ile birlikte verilmiştir.

SONUÇ

Harf-i cerlerin semantik açıdan incelendiği bu çalışmada Gâde es-Semmân'ın “Zemenu'l-Hubbi'l-Âhar” (Başka Aşk Zamanı) adlı eseri temel alınmıştır. Çalışmanın başında dil, dilbilim ve anlambilim kavramları açıklanarak Arap dilinde anlambilimin önemi ve anlambilimin çevirideki rolü ele alınmıştır. Bu bağlamda, anlambilim alanının aslında ilk olarak Arap dünyasında ortaya çıktığı ancak adı konulmadığı, Arap dil bilginlerinin derslerinde ve klasik dil çalışmalarını içeren eserlerinde henüz bugünkü adları konulmamış anlambilim konularından söz ettikleri görülmüştür. Çalışmada hem Batı hem Arap dünyasında dilbilimin önemli isimleri tespit edilmiş ve bu isimlerin dilbilim ve anlambilim alanına katkıda bulundukları eserler belirtilmiştir. Dilbilimde tek başına bağımsız bir alan olmayı kazanmış yeni alt dallar ortaya çıkmıştır. Her bir bilim dalı bağımsız görünse de bir yandan dilbilimin tüm alt bilim dalları birbiriyle bağlantılıdır.

Anlambilimin ortaya çıkmasına ve gelişmesine yönelik hem Batı hem Arap dünyasında bu alana yönelik yapılan çalışmalar sürekli kendini yenilemiştir. Modern dilbilimciler, dilbilim ve anlambilimin aslında Arap diliyle ve Arap bilim adamlarıyla başladığını ve gelişmesine ön ayak olduklarını itiraf etmişlerdir. Birbirinden farklı dile ve kültüre sahip toplumlar kendi aralarında iletişim kurabilmek için çeviriye ihtiyaç duymuşlardır. Bu da çevirinin hızla ortaya çıkışını kaçınılmaz kılmıştır. Böylece kaynağı dil olan çeviri, dilbilim alanında da kendine yer bulmuştur. Bu tez çalışması da bir tür çeviri örneği gibi görülebilir. Bu çalışmada adı geçen eserde yer alan harf-i cerler çevrilmiş ve bu çeviriler değerlendirilmiştir. Bu çevirilerin değerlendirilmesi ile harf-i cerlerin anlamlarının değişmesinin bu harf-i cerlerin kendilerine gelen isme yüklediği rolün değişmesine sebep olduğu ve bu değişimin de hedef dile farklı ve zengin anlamlar kazandırdığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca bu çevirilerle, Arapça ve Türkçe dilleri arasında yapılan çeviriye semantik

açından sağlam bir temel kazandırılmıştır. Arapçayı öğrenen Türk öğrencilerin harf-i cer konusundaki sorularına yönelik ayrıntılı cevaplar verilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde harf-i cerlerin konu anlatımında Arap dilinde bulunan her bir harfi cerin ayrı ayrı birçok anlamı Arapça kitaplarda tespit edilmiştir. Arap bilim adamları bu harf-i cerlerin anlamlarını tespit etme konusunda Kur'an -ı Kerim'i temel almışlardır. Bazı anlamlarda da Klasik Arap şirinden örnekler ortaya koymuşlardır.

Bu çalışmaya kaynaklık eden eserin yazarı Gâde es-Semmân, kadınların Arap toplumunda ezildiğini, kendilerine sadece evin işlerini gören ve çocuklara bakan bir hizmetçi gözüyle bakıldığını ifade etmiş ve bu yönleriyle Arap toplumunu eleştirmiştir. Gâde es-Semmân, Arap toplumunda kadın sorunlarını romanlarına taşımış ve bu sorunları çözmeye çalışmıştır. “Zemenu'l Hubbi'l-Âhar” adlı eserinde kadın ve erkeğin aşk kavramına farklı açılardan baktıklarından söz etmiştir. Kadınların aşk kavramını ruhun aşkı olarak gördüklerini erkeklerin ise aşk kavramını sadece beden aşkı olarak gördüklerini anlatmıştır. Erkeklerin aşkı bedensel olarak görmeleri sebebiyle yeni aşklar peşinde koştuklarını, bu durumun da aşkın bitmesine sebep olduğunu vurgulamıştır. Bu eserinde yer alan hikâyelerde, kadın kahraman ve sevgilisi arasındaki doğan bir aşk hikâyesi anlatılmıştır. Kadın, sevgilisini hayatının anlamı; babası, çocuğu veya bir arkadaşı gibi görürken kadına göre erkek bu kadının kalbindeki bu anlamları bile bilmemektedir. Ayrıca bu eserdeki hikâyelerde yazar, Arap toplumunun kadın ve erkeğe olan bakış açısını tartışmıştır. Arap toplumunu ve kadının bir akıllı ve kalbi olduğunu görmezden gelen gelenek ve görenekleri eleştirmiştir.

“Zemenu'l Hubbi'l-Âhar” adlı eserin dil ve üslubu incelendiğinde, bu harfi cerle kurulan cümlelerin tasvir yapmaya, yazarın veya hikâye kahramanının duygularını aktarmaya elverişli bir üslupta ortaya koyulduğu ve harf-i cerlerle kurulan cümlelerin okuyucuyu sıkmayan ve dilsel zenginliğini kaybetmeyen akıcı bir üslupla kullanıldığı gözlenmektedir.

Bir nevi yazarın duygusal ve bir o kadar da ilgi çekici ve etkileyici üslubunu okuyucuya aktaran bu tematik yapıların metne anlamsal bir zenginlik de kattığı da aşîkârdır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde harf-i cerler semantik açıdan ve tematik rolleri açısından incelendiğinde harf-i cerlerin farklı anlamlarında farklı semantik değişimler gözlemlenmiştir. Eserde yer alan harf-i cerli cümlelerde, en fazla görülen roller; kılıcı, etkilenen, konu ve araç rolleri olmuştur. Eserde kullanılan harf-i cerler incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır.

- الباء harf-i ceriyle kurulan cümleler incelendiğinde; araç ve bitleştirme anlamlarının çok kullanılmış olduğu ve bu harf-i cerin kendisine gelen zamir veya isme araç, konu ve etkilenen rollerini yüklediği sonucuna varılmıştır.

- من harf-i ceriyle kurulan cümleler incelendiğinde; en fazla görülen anlamlar başlangıç, beyan ve vurgu anlamları olmuş ve başlangıç anlamında kaynak; beyan ve vurgu anlamında konu rolünü yüklediği gözlemlenmiştir. Vurgu anlamında kullanıldığında, ilgeç öbeğinin Türkçeye aktarımında -e, -a yönelme eki alırken; başlangıç anlamında her zaman -den -dan ayrılma ekleri almıştır. Beyan anlamının kullanımında ilgeç öbeği, yine -den, -dan ayrılma ekleri almıştır. Ancak semantik açıdan kaynak rolü yüklenmediği bağlamdan anlaşılmıştır.

- إلى harf-i ceriyle kurulan cümleler incelendiğinde; إلى harf-i ceri çoğunlukla hedef anlamında kullanılmış olup kendisine gelen isme veya zamire hedef rolünü yüklemiştir. Ancak bu harf-i cerin kullanıldığı bazı cümlelerde farklı durumlar gözlenmiştir. Bu harf-i cerin ve bazı diğer harf-i cerlerin kaynaklarda yer almayan yeni anlamlarının ve bu bağlamda farklı çevirilerin olabileceği gözlenmiştir. Bunun sebebinin bu harf-i cerin bazı geçişsiz fiillere gelmesi, bu fiillerin nesnelere rolleri doğrudan yükleyememesi ve bu nedenle bu fiillerin harf-i cer biçimbirimlerine ihtiyaç duymuş olması düşünülmektedir. Başka bir şekilde açıklanacak olursa: Geçişsiz fiiller zayıf fiillerdir. Çünkü nesnesini doğrudan alamayan

fiillerdir. Nesnesini doğrudan alamayan fiiller sonuç olarak nesnesine rol yükleyemeyen fiillerdir. Bu noktada önemli bir rol alan harf-i cer biçimbirimleri kendilerine gelen zamir veya isme rol yükleyerek fiil ve nesne arasında bir anlam köprüsü oluşturmaktadırlar. Bu noktadan hareketle burada bu harf-i cer için الباء harf-i cerinin bitleştirme anlamının uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca bu durum çeviriye farklı bir yön kazandırmıştır.

- harf-i ceriyle kurulmuş cümleler incelendiğinde; harfi bazen muzari fiile gelerek, kadar anlamında nasb edatı şeklinde, bazen öyle ki veya bile anlamında, bazen de harf-i cer görevi görerek kadar anlamında kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu nedenle, diğer harf-i cerlere göre farklı bir işlevi olduğu görülmekte bu da harf-i cer yerine harf olarak anılmasına neden olmaktadır.

- harf-i ceriyle kurulmuş cümleler incelendiğinde; bu harf-i cer genellikle uzaklaşma ve bitleştirme anlamlarında kullanılmıştır. Uzaklaşma anlamında kullanıldığında ilgeç öbekleri, -den, -dan ayrılma eklerini alarak çevrilmişlerdir. Ancak bitleştirme anlamı kullanıldığında durum farklılık göstermektedir. Bazen “hakkında” bazen de cümle içindeki anlamına bağlı olarak çevrilmiştir. harf-i cerinin yanına gelen isme konu rolünü yüklediği gözlemlenmiştir.

- harf-i ceriyle kurulmuş cümleler incelendiğinde; harf-i ceri genellikle üzerine/üzerinde anlamlarında kullanılmıştır. Ancak bazı fiillerin nesnesine doğrudan rolü yükleyememesi ve bu harf-i cere gelerek bu rolü yükleyebilmesi bu harfi cer için yeni bir anlam ortaya çıkma ihtiyacını doğurmuştur. Bu anlam da الباء harf-i cerinin bitleştirme anlamı olmuştur. Bazı cümlelerde ise bu harf-i cer dilsel açıdan üzerine/üzerinde anlamıyla kullanılsa da Türkçeye aktarırken mecazen farklı anlamları ortaya çıkmıştır. harf-i ceri yanına gelen isme konu rolünü bazen de etkilenen yüklediği gözlemlenmiştir. Ayrıca harf-i cerinin

birçok kalıplaşmış öbeklerle de kullanıldığı, Arapçada bu kullanımların yaygınlaştığı ve Türkçeye aktarımında da kalıplaşmış çevirilerin yaygınlaştığı gözlemlenmiştir.

- harf-i ceriyle kurulmuş cümleler incelendiğinde; harf-i ceri genellikle mekan veya zaman zarfı anlamlarında kullanılmış olup kendisine gelen isme mekan zarfı konumundaysa yer rolünü yüklemiştir. Ayrıca إلى harf-i ceri, عن harf-i ceri ve karşılık (تعويض) anlamlarında da kullanılmıştır.

- الكاف harf-i ceriyle kurulmuş cümleler incelendiğinde; çoğunlukla benzetme anlamında kullanılmış olup kendisine gelen isme konu rolünü yüklemiştir. الكاف harf-i cerinin fiile geldiği zaman yanına ما edatı aldığı gözlemlenmiştir.

- اللام harf-i ceriyle kurulmuş cümleler incelendiğinde; bu harf-i cer özelleştirme, sahiplik, yarı sahiplik, vakit, vurgu, إلى harf-i ceri anlamında ve sebep anlamında kullanılmıştır. Genellikle kendisine gelen isme konu rolünü yüklemiştir. Geri kalan harf-i cerlerden لعل, كي, لعل harflerinin eserde çok az kullanıldığı, الواو, حاش, خلا, ve التاء harf-i cerlerinin kullanılmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, eserde رب harf-i cerinin kullanılmadığı, onun yerine Arapçada kullanımı daha yaygın olan ربما edatının kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

Eserde yer alan harf-i cerli cümlelerin çevirisi göz önünde bulundurulduğunda, cümlelerde Türkçede yer alan Arapça fiillerin olması durumunda, bu cümlelerin Arapçadan Türkçeye aktarımında, çoğunlukla Türkçede yaygın olan başka kullanımlar gözlemlenmiştir. Örneğin, أعجز عن ilgeç öbeğinde; أعجز fiili aciz kalmak anlamıyla Türkçede kullanımı olmasına rağmen Türkçeye aktarımında bu dilde yaygın olan “-e bilmek” eklerinin eklenmesiyle çevrilmektedir. Örneğin أعجز عن أن أستعيدها “hatırlamaktan aciz kalıyorum” anlamındaki cümlelerde aciz kalıyorum yerine “hatırlayamıyorum” şeklindeki anlamsal kullanım önerilmektedir.

Harf-i cerlerin harf-i cer dışındaki kullanımları da eserde yer alan cümlelerde tespit edilmiştir. Söz konusu harflerin fiil cümlelerine gelebildiği ve bu durumda harf-i cer özelliklerini kaybettikleri ve rol yüklemedikleri gözlemlenmiştir. Bazı harf-i cerlerin kullanımında fâil (özne) ve harf-i cer arasındaki rol etkileşimine dayalı olarak yeni anlamlara ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiş, farklı öneriler sunulmuştur.

Gâde es-Semmân'ın sıklıkla kullandığını gözlemlediğimiz bu yapılar Arapça ibarelerdeki kullanım çeşitliliğini ve yazarın bu ibareleri kullanmaktaki ustalığını göstermektedir. Bu harfi cerlerin eserden seçilen örnek cümlelerdeki yapıları incelendiğinde cümle çatısı içinde işlevsel ve konumsal rolleri itibariyle hayli sık kullanıldıkları ve cümlede temel yapıyı oluşturan anlamsal birliği sağladıkları söylenebilecektir.

Dil ve anlam açısından ele alındığında ise harf-i cerlerle kurulan cümlelerin tasvir yapmaya, yazarın veya hikâye kahramanının duygularını aktarmaya elverişli bir üslupta ortaya koyulduğu gözlenmektedir. Bir nevi yazarın duygusal ve bir o kadar da ilgi çekici ve etkileyici üslubunu okuyucuya aktaran bu tematik yapılar metne, esere anlamsal bir zenginlik de katmakta bu da yazarın dilsel üslubuna bir güzellik olarak yansımaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışmada Gâde es-Semmân'ın hikâyeleri bağlamında Arapçada kullanılan harf-i cerler semantik açıdan incelenerek Arapçadan Türkçeye aktarımlarında Arapçayı öğrenen Türk öğrencilere ışık tutmak hedeflenmiştir. Böylece harfi cerlerin farklı kullanımları pekiştirilerek sadece basit çeviri alanında değil, çevirim bilim alanında da katkı sağlayacak iyileştirmeler doğacaktır. Harf-i cerlerin çok da sık kullanılmayan anlamlarına dair yaptığımız çeviri önerileri çevirmenin erek metne farklı anlamlar kazandırmasına yardımcı olacak bu da çevirinin doğru ve hedef dile daha yakın yapılmasını sağlayarak bir nitelik kazandıracaktır. Böylece çevirmenin de prestiji artacak bu da yapacağı yeni çalışmalar için onu yüreklendirici bir güdülenme sağlayacaktır.

Gâde es-Semmân'ın metinleri bağlamında elde edilen sonuçların Arap dilinde harf-i cer yapıları ile ilgilenen araştırmacıların tümünün çalışmalarına uygulanması mümkündür. Ayrıca dilin genel kurallarına uyumlu ve dilin bütününde uygulanabilecek olan bu çıkarımlar çeviribilim ve çeviri ile ilgilenen tüm araştırmacılara katkı sağlayacaktır.

ÖZET

ACAR, Amire, Gâde Es-Semmân'ın "Zemenu'l Hubbi'l Âhar" Adlı Eserinde Harfi Cerlerin Semantik Açıdan İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr. Derya ADALAR SUBAŞI, Ankara Üniversitesi, 174 sayfa.

Bu çalışmanın konusunu Suriyeli Arap yazar Gâde es-Semmân'ın "Zemenu'l-Hubbi'l-Âhar" (Başka Aşk Zamanı) adlı eserinde yer alan harf-i cerlerin; dilbilimin önemli bir alt dalı olan anlambilim diğer adıyla semantik açısından incelenmesi ve buna dayalı olarak bu eserde yer alan harf-i cerli öbek ve cümlelerin Arapçadan Türkçeye aktarımı oluşturmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde, dil, dilbilim ve anlambilim kavramları konu edilmiş ve Arap dilinde anlambilimin önemine değinilmiştir. Birinci bölümde, Arap dilinde harf-i cerler konusu anlatılmış ve örneklendirilmiştir. İkinci bölümde, Suriyeli yazar Gâde es-Semmân'ın hayatı, edebî kişiliği ve eserleri konu edilmiştir. Üçüncü bölümde "Zemenu'l-Hubbi'l-Âhar" (Başka Aşk Zamanı) adlı eserde yer alan harf-i cerlerin Arapçadan Türkçeye aktarımı verilmiş ve bu harf-i cerler semantik açıdan ve semantiğin bir alt konusu olan tematik roller açısından incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise genel olarak ulaşılan tespitlere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dil, dilbilim, anlambilim, harf-i cer, çeviribilim, Zemenu'l-Hubbi'l-Âhar, Gâde es-Semmân.

ABSTRACT

ACAR, Amire, Semantic Investigation of Prepositions in the work of Syrian Arab writer Gâde es-Semman, titled “ Zemenu'l-Hubbi'l Âhar. Master's Thesis, Advisor: Doç. Dr. Derya ADALAR SUBAŞI Ankara University, 174 pages.

The subject of this study is to examine the prepositions in the work of Syrian Arab writer Gâde es-Semman titled “Zemenu'l-Hubbi'l-Âhar” (Time for Another Love) in terms of semantics, which is an important subfield of linguistics, and based on this, to examine the transfer of the prepositional phrases and sentences in the work from Arabic to Turkish. In the introduction part of the study, the concepts of language, linguistics and semantics were discussed, and the importance of semantics in Arabic language was mentioned. In the first chapter, the prepositions in Arabic language was discussed and exemplified. In the second chapter, the life, literary personality and works of Syrian writer Gâde es-Semman were discussed. In the third chapter, the transfer of prepositions in “Zemenu'l-Hubbi'l-Âhar” (Time for Another Love) from Arabic to Turkish was mentioned and these prepositions were examined in terms of semantics and thematic roles, which is a sub-branch of semantics. In the conclusion part, the findings reached in general were included.

Keywords: *Language, linguistics, semantics, prepositions, translation studies, Zemenu'l-Hubbi'l-Âhar, Gâde es-Semmân.*

KAYNAKÇA

- ‘Abdu'l Hamîd, M. M. (2009). *Et-Tuhfetu's-Seniyye*. 'İzze'd-Dîn Dalî (Der.). Şam: Risâle.
- Aksan, D. (2000). *Her Yönüyle Dil* (6. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Alaca:, Yılmaz, E. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Tematik Rollerle Ortaç Öğretimi. *Uluslararası Yabancı Dil Öğretimi ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. 55-65. Bursa, Türkiye.
- Arslan, A. (2018). Anlatım Tekniğini Lübnan İç Savaşının Belirlediği Bir İç Hesaplaşma Romanı: Kevâbîsu Beyrût (Beyrut Kâbusları). *Tekirdağ İlahiyat Fakültesi Tasavvur Dergisi*. Cilt 4, 1.sayı, 283-303.
- Asutay, M. M. (2013). *Arap Anlambilimi ve Arap Anlambilimin el-Hasâis'teki Temelleri*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Bal, Ş. (2016). *Klasik Arapçada Fiil-Cer Harfi Birlikteliği: el-Keşşaf Örneği*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bolelli, N. (2015). *Belâgat* (5. Baskı). İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı.
- Bonial, C., Brown:, Corvey, W., Petukhova, V., Marta, P., Bunt, H. (2011). An Exploratory Comparison of Thematic Roles in VerbNet and LIRICS. *Proceedings of the Sixth Joint ISO - ACL SIGSEM Workshop on Interoperable Semantic Annotation*, isa-6. 39-43. Oxford.

Burton:, Dechaine, R-M., Vatikiotis-Bateson, E. (2012). *Linguistics For Dummies*. Kanada: Wiley

Carter, M.G. (2018). The Foundations of Arabic Linguistics III. Georgine Ayoub ve Kees Versteegh (Ed.). *A Twelfth Century League Table of Arab Grammarians*. (79-95). Netherlands: Brill.

Catford, J.C. (1978). *A Linguistic Theory of Translation*. United Kingdo: Oxford University Press.

Deliçay, T. (2012). Harf-i cerlerin fiile anlam kazandırması: Kurʿan-ı Kerim örneği. *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(2), 37-61.

el-Gelâyînî, Ş. M. (1912). *Câmiu'd-Durûsi'l-'Arabiyye* (Cilt 3). Abdul Mun'im el-Hafâce (Der.). Beyrut: El-Mektebetu'l-'Asriyye.

Enis, İ. (1976). *Delâletu'l-Elfâz* (3. Baskı). Kahire: Mektebetu'l-Englo'l-Mısriyye.

es-Semmân, G. (1988). *Zemenu'l-Hubbi'l-Âhar*. Beyrut: Gâde es-Semmân yayınları

Frawley, W. (2009). *Linguistic Semantics*. New York: Routledge.

Hanna: A., Ad-Din, K.H., Greis, N. (1997). *Dictionary of Modern Liguistics*.

Hasan, A. *en-Nahvu'l-Vâfi*. Kahire: Daru'l-Ma'ârif.

Haywood, J. A., Nahmad, H. M. (1965). *A new Arabic grammar of the written language*. London: Lund Humphries.

Hüseyin el-İzze, Ş. M. (2009). *el-Hurûf ve'l-Edevât Te'sîruha 'Ala'l-Esmâ' ve'l-Ef'âl*. Amman: Dâr-ü 'Alimis'sekâfe.

- İbn Cinnî, E. O. (2003). *el-Hasâis* (2. Baskı, Cilt 1). Abdulhamîd Hindâvî (Nşr.). Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-Mısriyye.
- İbn Hişâm el-Ensârî, C. (1964). *Muğni'l-Lebîb 'an Kutubi'l-E'ârîb*. Muhammed Ali Hamdullah ve Ramazan Mübarek (Der.). Sa'îd el-Efğânî.
- İbn Muhammed el-Hâzimi, 'U. (2003). 'İlmu'd-Delâle 'İnde'l-'Arab. *Mecelletu Câmi'ati Ummi'l Kura Li-ulûmi's-Şerî'a ve'l-Luğa'l-'Arabiyye ve Adbiha*. Cilt 15, 705-721.
- Kızılkaya, Y. (2020). Harf-i Cerle Mute'addilik Bağlamında Fiil-Harf-i Cer İlişkisinin Tahlili (Araştırma Makalesi). *Ekev Akademi Dergisi*. Sayı.81. 507-521.
- Mansour, M.A. (2018). The Structure of Thematic Roles and Text Organization in Quranic Arabic. *Journal of the Faculty of Arts, Assiut University*, April, 66.
- Muhtar 'Umer, A. (1998). *'İlmu'd-Delâle* (5.Baskı). Kahire: 'Alem el-Kutub.
- Özdemir, Ş. (1999). *Kur'an-ı Kerim'de Edatlarla Kullanılan Fiiller*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Riyâd el-'Ali, B. (2012). *ez-Zâtu'l-Mubdi'a Fi'r-Rivâyeti'l 'Arabiyyeti'n-Niseviyye (Ğâde es-Semman Unmûzecen)*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Tışrîn Üniversitesi/ Edebiyat ve İnsan Bilimleri Fakültesi, Suriye.
- Sampson, G. (1980). *Schools of Linguistics*. London: Hutchinson.
- Sîbeveyhi, E. O. (1988). *el-Kitâb* (3. Baskı). 'Abdusselam Muhammed Hârûn (Nşr.). Kahire: Mektebetu'l Hâncî.
- Tokay, Y. (2018). Kitâbu Gülistân Bi't Türkî'de Hayvan Adlarının Metaforik Kullanımları. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. Cilt 3. Sayı 1. 31-52.

Ullmann: (1975). *Devru'l-Kelime Fi'l-Luğa*. Kemal Muhammed Beşer (Çev.). Amman: Mektebetu's-Şebâb.

Uzun, N. E. (2015). *Ana Çizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe*. İstanbul: Multilingual.

Vâfî, 'A. 'A. (2004). *'İlmu'l-Luğa* (9. Baskı). Kahire: Nahdet Mısır.

İNTERNET KAYNAKLARI

All About Linguistics. *What is Pragmatics?*. 01.02.2020 tarihinde <https://all-about-linguistics.group.shef.ac.uk/branches-of-linguistics/pragmatics/what-is-pragmatics/>) sitesinden alındı.

The Genius of Panini the Father of Linguistics. 03.07.2020 tarihinde <https://stoicsadhu.com/the-genius-of-panini-the-father-of-linguistics/> sitesinden alındı.

El-Cezanz, M. (2013). *حروف المعاني*. 15.06.2020 tarihinde <https://www.startimes.com/?t=32176999> sitesinden alındı.

حياتها وشخصيتها. لمحة عن حياة الكاتبة والأديبة السورية غادة السمان 15.06.2020 tarihinde <https://www.magl.tk.com/ghada-al-samman/> sitesinden alındı.

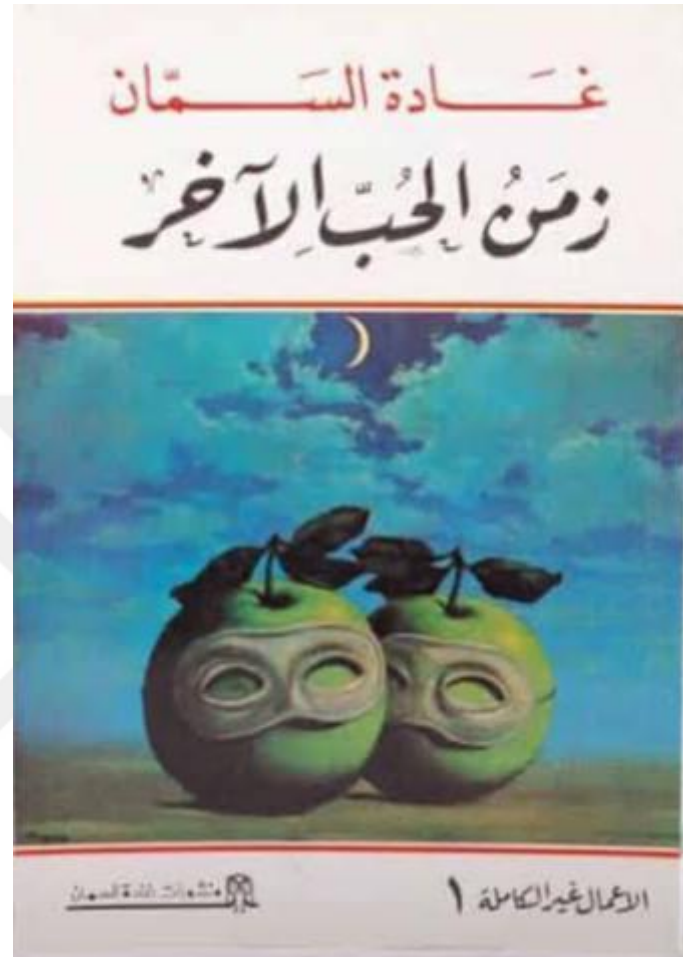
Vinson, P. H. (2002). *Ghada Samman: A Writer of Many Layers*. 06.02.2020 tarihinde <https://www.aljaded.com/content/ghada-samman-writer-many-layers> sitesinden alındı.

حياتها وشخصيتها. لمحة عن حياة الكاتبة والأديبة السورية غادة السمان 15.06.2020 tarihinde <https://www.magl.tk.com/ghada-al-samman/> sitesinden alındı.

غادة-السمان-و غسان-كنفاني-قصة-حب-أم-مجرد أو هام 03.07.2020 tarihinde

<https://www.aljazeera.net/blogs/2019/4/4/أم-مجرد-قصة-حب-أم-مجرد-أو-هام> sitesinden alındı.

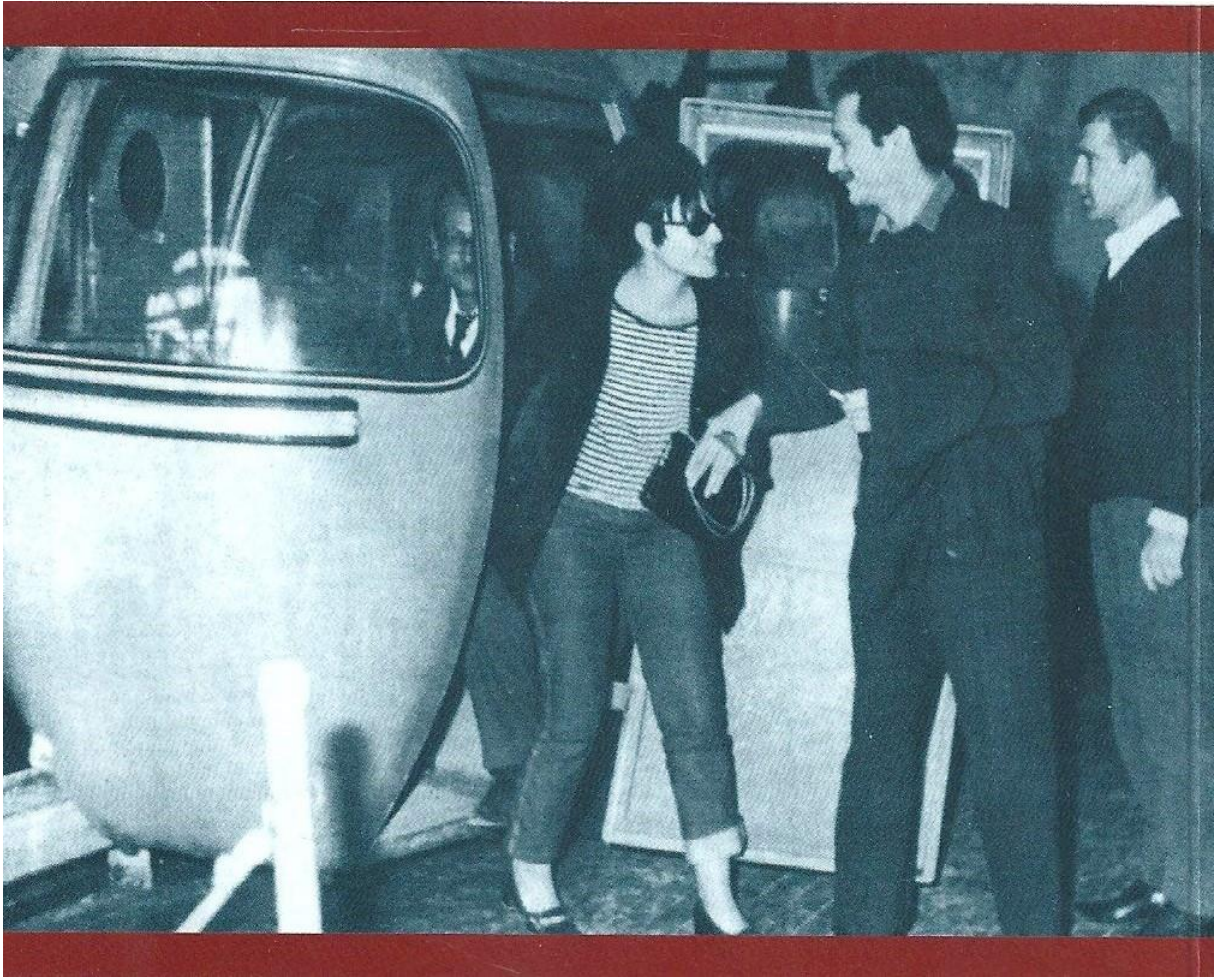
EKLER:

Gâde es-Semmân – Zmenu'l-Hubbi'l-Âhar

Gâde es-Semmân

Gâde es-Semmân ve Gassân Kenefânî